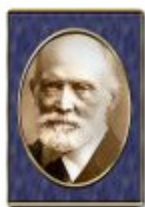

Jeres 5 x gange oldefar skrev i 1920-21 nedenstående, da var han 73 år og døde i november 1921.

Hans Henrik Fog

♂ 1848 - 1921 (73 år)

Egne data

Aner

Efterkommere

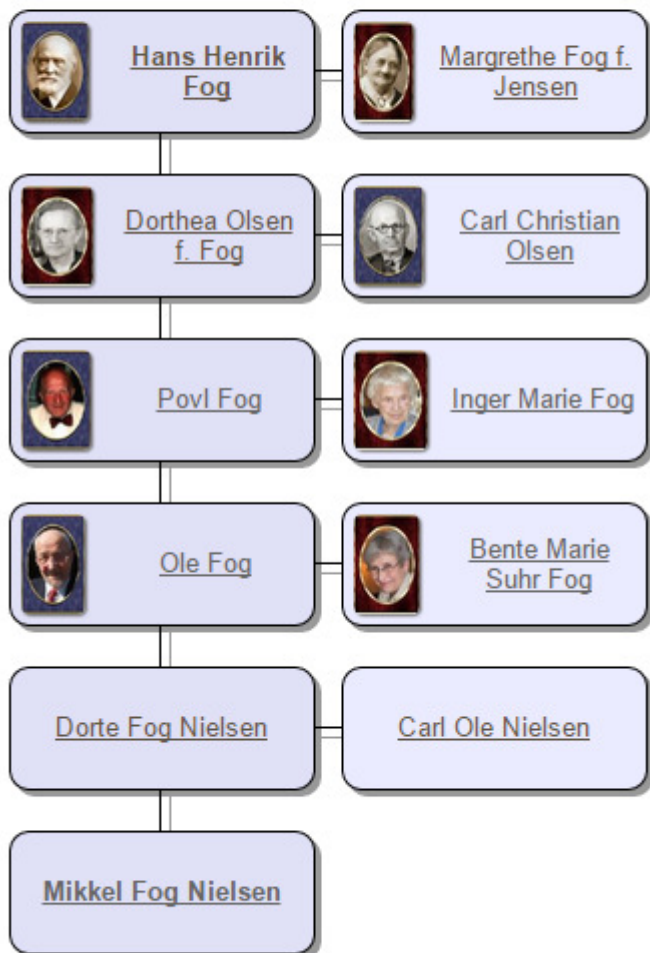
Slægtskab

Slægtskaber: 1

Vis ægtefæller: Ja

Generationer:

Slægtskab til Mikkel Fog Nielsen

Hans Henrik Fog er 3 x oldefar til Mikkel Fog Nielsen

en påbegyndt 'Stamtavle', der slutter omkring 1891. Denne protokol kan man senere tage op, og måske kan der findes et bind II.

Det maskinskrevne manuskript blev i 1995 digitaliseret af Bente Fog.

Manuskriptet findes i en kvartsprøtocol på ialt 166 sider; det findes hos Margrethe Heister, Hellerup. (1993)

I sommeren 1993 mødtes vi - d.v.s. nogle af Henrik Fogs børnebørn - og talte om mulighederne for en slægtshistorie, først og fremmest om Henrik og Margrethe Fogs efterkommere. Vi gik da i gang med at renskrive disse 'Optegnelser'. Manuskriptet har vi pagineret i blyant, s. 1-166; vi har lagt vægt på at gengive teksten nøjagtigt med den oprindelige skrivemåde og interpunktion. De renskrevne sider følger originalens, så man i givet fald kan slå tilbage for at verificere. - I visse tilfælde har det været vanskeligt at læse f.eks. navne, det gælder f.eks. s. 136 'Markvarsen/Markvorsen' - der er da tilføjet et (?).~

Renskriften er afsluttet 8. jan. 1995, - og den er forsynet med ganske kortfattede stikord til indholdet, s. III-V.~

Optegnelserne er tydeligvis skrevet i hans sidste tid, de slutter i sommeren 1921, han døde 12. nov. 1921. Det er klart en gammel mand, der skuer tilbage. Han synes meget stærkt selvoptaget, - f.eks. hører vi ikke meget om hans kone

Margrethe Heister har endnu en erindringsbog i hans håndskrift: 'Opfriskede Minder fra mit Liv af Henrik Fog, I'. Omfanget er omtrent som 'Optegnelser', - men indholdet er mere detaljeret og går åbenbart frem til ca. 1874, det svarer til s. 70 i renskriften - Bag i bogen findes

Stikordsregister til Optegnelser fra mit Livs Minder af Henrik Fog (17/3-1848 - 12/11 1921)

Side	Aar	Stikord	<i>Søg med Ctrl. + f</i>
1		Indledning	
		Faders slægt - Fader digter	
4		Faders levnedsløb. Jonstrup seminarium og forstanderne	
5		Moders slægt	
8	1839	Fader kommer til Kundby	
9	1845	Fader kommer til Slangerup	
12	1846	Fader kommer til Kundby	
14		Krigen 1848-1851	
16		Fader som organist - salmemelodier - pastor Forman	
18		Lægprædikanten Jens Larsen , cf DKK	
22		Biskop Martensen paa visitats i Faarevejle	
23		Henrik F. kommer i skole	
25		Tros - spørgsmaal	
26		Fader kommer til Gadstrup - Tros vennerne	
28	1859	Fra Kundby til Gadstrup. Det aandelige liv -lægprædikanter	
36	1861	Indre mission stiftet	
37	1861	Konfirmation.	
		I lære hos boghandler Gutzon Hansen i Roskilde.	
38	1863	Roskilde	
39		I malerlære i Ølstykke. Gudelige forsamlinger, skytteforeningen.	
43	1866	Fader begravet 3/3 1866	
45		Den kristne vennekreds. Læretid udstaaet, begynder som maler.	
46		Rejser til København som maler. Missionsmøder og Vartov.	
48		Til Jyllinge som maler.	
50	1870	Til Grundtvigs højskole sammen med Theodor	
51	1871	Maler i København	
51	1872	Lejren ved Hald	
57		Hjem fra Lejren	
58		Maler i Gadstrup. Skytteforeningen	
59	1873	Maler i Solrød, senere i Ørsted med broder Jens.	
60	1874	Skytteforeningen.	
		Henriette bliver gift med Karl Nielsen, de flytter til Møn.	
61	1874	2 gang til lejren ved Hald.	
		Henrik klarer flere situationer.	
63		Kongerevuen.	
67		Afmarch fra lejren - til rhus.	
69		Kvarter i Skivholme præstegaard.	
70		Henrik F. som meddeler til Roskilde Tidende.	
71		Besøg i Tune, løber fra en tyr.	
72	1869	Besøg i Kundby.	
		Henrik F. og broder Johannes frier til to søstre.	
73	1876	Paaskebesøg i Kundby.	
73	1874	Bor i Ørsted. Møder Margrethe Jensen.	
74	1876	Rejser om efteraaret til Møn.	
		Til Rødkilde Højskole. De bliver kærestes.	
75		Stifter Foredragsforeningen i Ørsted. Foredragsholder.	
76		Præsteoffer i Ørsted.	
77	1875	Biskop Martensen paa visitats. Henrik brillierer.	

79	1877	Bryllup, bolig i Ørsted. Jens Emil bliver født.
79		Gamle minder, Sønderjylland 1864 og 1870.
81	1870	Skyttefest i Boserup Skov.
83	1870	Krigen Frankrig-Tyskland; Sønderjylland.
85		De stærke politiske kanpe i 1870-80.
86		Tidens provins aviser.
87	1877	Provisorie finanslov. - Om Venstre. Henrik F. til Aalborg. Starter Aalborg Dagblad. Som udkommer 1 juli - 1 okt. 1879.
88		Bliver andenlærer ved Hammerum Højskole.
89		Morsø Folkeblad nævnes første gang.
90	1880	Kommer 29 feb. til Mors. Povlsen Dal.
91	1880	Bliver 1 maj redaktør af Folkebladet. Venner paa Mors. Sognebaand til valgmenigheden. Kirkelige problemer - Askov adressen - nadveren.
95		Frimenigheden dannes.
96	1882	Henrik F. forpagter 1 apr. Folkebladet og trykkeriet.
97		Typografer - afholdsforeningen.
99		Om Morsø Avis. Ind i byraadet.
102	1880	Friskolen begynder 1 nov. i Havnegade.
103		Lærer Vigtofts meriter.
104		Friskolens bygning i Grønnegade.
105		Dagny rejser til København med sin mor. De træffer her Mathilde Kildeby.
106		Vigtofts videre meriter.
107		Mathilde Kildeby bliver huslærerinde.
108	1894	Ind i byraadet. Henrik F. som censor ved skolen.
108		Ansgar i lære hos isenkræmmer Jahn.
111		Ansgar træffer Erik Mørup.
112	1904	Fog & Mørup starter i Aarhus.
113		Fog & Mørup til København.
114		Ansgar træffer Mary.
115		Dan - uddannelse og rejse.
118		Dan træffer Gudrun.
118		Dora til Vordingborg
119		Anna
121		Johannes
122		Gunborg
122		Dagny
125		Klara
126		Morsø Folkeblad. Henrik F. køber ejendommen.
127		Politisk liv paa Mors.
128		Markvarsen
131		Valget i 1885. Limfjordens skæbne. Nykøbing By.
134		Aalegaardsretten
135		En skummel affære
137		Markvarsen folketingsmand
138		Brydninger i Venstre. Morsø Dagblad.
139	1900	Cykle og cykleture
141		Flere cykleture. Tur til Sjælland. Har fratraadt readktionen
142		Alberti affæren
144		Flere cykleture
146	1909	Med Dora paa cykle mod Sønderjylland. De naar Vejle
150		Faar blodprop i Vejle, tager toget hjem.
151		Bliver smidt ud af redaktionen
152		Beskæftigelse og ansøgninger
153		Køber hus i Asylgade, have ved Dueholm
154		Sygdommen forværres

156	1920	Arbejderuro - Valg - Genforeningen
160		Kongefamilien til Gærøerne, Island og Grønland
161		Knud Rasmussen og Peter Freuchen reddes i Ishavet af kongeskibet.
163		Ophold paa Skodsborg. Om frimenigheden paa Mors.
164		Bogen om frimenigheden
165	1921	Gunborg syg, til Silkeborg med

Optegnelser fra mit Livs Minder af Henrik Fog (17/3-1848 - 12/11 1921)

#~

Side 1.~

Jeg har tidligere i et Par Bøger opskrevet Minder fra mit Liv. De er opskrevne noget en Gang, noget en anden. Den er ikke ført Dagbog, men det er først paa mine gamle Dage, at jeg begyndte at skrive op, hvad der i Øieblikket randt mig i Tankerne.~

Ved nu bag efter at læse det igennem ser jeg, at jeg har faaet meget med som ingen Værdi har, men som lige saa gode kunde have været udeladt, medens der var andet, som burde have været med. Nu vil jeg begynde forfra og prøve at faa bedre Indhold i Optegnelserne.~

Faders Slægt

Familien Fog har nærmest været en Præsteslægt. Faders Stammefædre i 6 Led var Præster. Den sidste af disse, Søren Lemvigh Fog var Sognepræst i Idestrup paa Falster. Han døde i 1819, Aaret efter Faders Fødsel. Han var Faders Bedstefader.~ En Farbroder til Fader døde i Halvtredserne. Han var ogsaa Præst paa Falster. Efter ham arvede Fader nogle af hans Gangklæder, bl.a. husker jeg en Kørekappe (Sjenilje) af fint, sort Klæde, endvidere nogle papirer, bl.a. en Del ret tarvelige Prædikener, ogsaa en Bunke gamle Lægerecepter, som vor Huslæge, Læge Schødte i Snertinge, fik. En af dem fik han Nytte af under en Feber-Epedimi, som rasede i Holbæk Amt, og over for hvilken Lægerne stod temmelig raadvilde.~

Side 2.~

Faders Fæster, Edle Vilhelmine, blev gift med Kammerherre, Toldkas- serer i Aarhus D.V. Levetzow og blev Moder til den bekendte Forfatterinde Cornelia Levetzow (J).

En Slægtning af Fader var Biskop Fog, en anden _____ Fog.~ Ellers ved jeg ikke meget om Faders nærmeste Slægt paa Fædrene Side.~ Faders Moder var en Hvalsøe. Hendes Bedstefader Kacelliraad Hans Jørgen Jakobsen Hvalsøe ejede Herregaarden Gislingegaard ved Holbæk. Men under Pengevanskelighederne i begyndelsen af forrige Aar- hundrede gik det tilbage for Slægten. Han solgte Herregaarden for under 2000 Kr. Faders Moders Fader var Hospitalsforstander i Nykøbing Falster. Til ham skrev Fader sin bedste Sang, som han selv satte Melodi til.~

% "Da jeg var en lille Dreng,~
 % holdt jeg meget lidt af Skolen,~
 % men at bade mig i Solen~
 % paa den blomsterklædte Eng~
 % var min aller største Fryd,~
 % derfor glemte tit jeg Bogen~
 % og blev sat i Skammekrogen~
 % for at lære Flid og Dyd.~

% Da jeg var en lille Dreng,~
 % led jeg godt af min Moders Sange,~
 % derfor bad jeg mange Gange,~
 % hende røre Luthens Stræng;~
 % Moders Stemme var saa skøn,~
 % derfor var jeg lutter Øre,~
 % naar hun Strængen monne røre~
 % for at synge for sin Søn.~

Side 3.~

Da jeg var en lille Dreng,%	Og naar han fortalte mig~
holdt som sagt jeg ej af Bogen,%	lidt om paradisets Have,~
men naar Bedstevar af Krogen%	om en enkelt af de brave,~
mellem Væggen og hans Seng%	som nu bo i Himmerig,~
tog sin store Bibel frem%	(og han taled' tit derom)~
for mig Billeder at vise,%	o, da var jeg lutter Øre,~
da jeg glemte selv at spise%	men han var og værd at høre,~
høre, Kager for at se paa dem.%	ti fra Hjærtet Ordet kom

% Men naar Aftenklokken klang,~
 % og de hulde Nattergale~
 % slog i grønne Sommersale,~
 % da til blomsterklædte Vang~
 % ilte Bedstefader ud;~
 % stedse tog han mig ved Haanden,~
 % og han lærte Barneaanden~
 % sig at hæve til sin Gud.~

Denne Sang gør Indtryk af, at Bedstefader har haft en god og betydelig Indflydelse paa Fader i hans Barndom.~ Faders Fader var juridisk Kandidat og blev Stiftsfuldmægtig i Nykøbing Falster, men døde allerede i 1819, kun 28n Aar gammel, efterladende en Enke på 21 Aar med 1 Barn - Fader -, og 10 Dage efter Mandens Død fødte hun en Datter Bolette, senere gift med Garver, senere Gæstgiver Christian Hørup i Nykøbing Falster. Hun efterlader sig flere Børn.~ Faders Moder giftede sig 2den Gang med Lærer i Haulykke Østofte Sogn ved Maribo Hartmann. Han opgav dog sit Embede~

Side 4.~

og begyndte sammen med sin Hustru en Privatskole i Maribo. Han døde dog ogsaa tidlige (1831). Med ham havde Bedstemoder en Datter Avgusta Hartmann, som blev uddannet til Musiklærerinde. Hun blev senere gift med Fuldmægtig på Københavns Politikontor Wilhjelm. De døde uden Børn. Hun har komponeret en smuk Melodi til Birkedals: "jeg fandt en Trøst".~ Det meste af Faders Barndom faldt saaledes i Maribo, og han blev konfirmeret i Maribo Domkirke.~

Efter sin Konfirmation kom Fader i Handelslære hos Jøden Købmand Gottschalk i Næstved, en Mand, der holdt strængt på Jødernes Love og Skikke, men som derfor gerne holdt en Lærling, født af kristne Forældre. Han kunde saa lade Drengen handle om Lørdagen, medens han selv og hans Søn "helligholdt Hviledagen". Om Søndagen kunde de alle tre ekspedere de Kunder, der kendte Vejen

bagind. Sønnen brød sig hverken om Kristendom eller Jødeskikke, men ham holdt Fader mest af.~

Handelen passede dog ikke Fader. Han kom fra Jøden til Prokurator Tidemann i Stubbekøbing. På hans Kontor var han saa, til han blev optagen på Jonstrup Seminarium. Det var i 1836, da han var 18 Aar.~

Forstanderen her var Konsitorialraad Wegener. Han var udpræget Rationalist, og hele Seminariet var præget af en Vantroens Aand. Mens Fader var der, blev Wegener sindssyg; man mente, at Grunden var, at han havde gjort sig skyldig i Bedragerier over for Seminariets Kasse. Han maatte fratræde Embedet, og den daværende 2den Lærer ved Seminariet J. Jensen blev hans Efterfølger.~ Jensen var en betydelig Pædagog, stærkt paavirket af Pestalozzi. Han var Søn af en Fæste- Bolsmand fra Egnen mellem Holbæk og Kalundborg. Først havde han taget Skolelærerdimitision med Udmærkelse~

Side 5.~

fra Jonstrup Seminarium, senere havde han studeret Teologi og var teologist Kand. med Laud. Han var altsaa nærmest selvskreven til Embedet som Forstander. Han blev udnævnt til Professor, senere til Etatsraad og Ridder af Dnb.~ Var Wegener Rationalist, saa var Jensen det ogsaa. Og ved hele sin Personlighed havde han en stor Indflydelse på Eleverne. Han var en betydelig Mand, samvittighedsfuld i hele sin Færd. Hans Samvittighedsfuldhed gav sig Udslag ogsaa i hans Religionsundervisning. Alt skulde forklares. Naar Moses slog på Klippen, kunde han høre, om den var hul; saa væltede de Dækstenen af, og der var da Vand nede- nunder. Naar det røde Hav skiltes ad, var det en stærk Ebbe o. Fr. Først forklarede han Underne i det gamle Testamente, men han naaede ogsaa til flere af Jesu Undergærninger. Jesu Himmelfart forklarede han : Det var paa et Bjærg; der er tit Skyer, = en tæt Taage. Gaar et Menneske et Stykke bort i Taagen kan man sige, at en Sky tog ham bort fra hans Ledsageres Øjne. Saa kan han være gaaet om bag en Busk og derfra ned ad den anden Side paa Bjærgen. Det var Professoren en Samvittighedssag med alle disse Forklaringer som i det hele med hans Færd.~ Jeg tror dog, at Professoren kom til at se, at hans Forklaringer ikke duede. En Gang, da jeg var bleven voksen, besøgte jeg ham sammen med Moder. Han havde da taget Afsked med Pension og boede på Frederiksberg. Da var han en flittig Kirkegænger og hørte til Pastor Blædels Menighed, og Blædel var ikke i nogen Maade Rationalist, han sluttede sig nærmest til Indre Mission.~ Der var tale om, at Broder Theodor skulde paa et Seminarium, og han sagde da: "Aa Mathea, sæt ham dog ikke på Jonstrup." (Jensen var Moders Farbroder).~

Moders Slægt~

I Professor Jensens Hus var hans unge Broderdatter Mathea Hedevig Jensen, Datter af afdøde Lærer Niels Jensen i Eskebjerg. Hun og Fader blev trolovede lige kort før han fik sin Eksamen.~ Moder var af gammel Bondeslægt. Hendes Forfædre var Fæstebønder i Holbæk Amt. jeg har senere i Bladene set denne Familie omtalt som fremragende Bønder. Hendes Bedstefader var Fæstebolsmand i den Tid, da Bønderne gennemgaaende var forarmede, men han kunde holde 3 Sønner paa Seminariet. Den ændste var Niels Jensen, Moders Fader, Lærer i Eskebjerg, Bregninge Sogn ved Kalundborg. Han var en anerkendt dygtig Lærer og han var en Mand, som Bønderne i Sognet havde stor Tillid til i mange Forhold. Han døde, mens Moder var Barn og efterlod Enke med 2 Sønner og 2 Døtre. Sønnerne var 1) Frederik, som blev Snedker i Kalundborg. Hans Søn Niels Jensen fortsætter hans Virksomhed. 2) Vilhelm, Skræddersvend, rejste midt i Halvtredserne til Australien, som Guldgraver. Jeg kan netop huske, at han besøgte os før Afrejsen. Han skrev af og til i nogle Aar, men i Tredserne hørte hans Breve op; siden har vi ikke hørt fra ham. Døtrene var Mathea (min Moder) og Vilhelmine, senere som lidt ældre gift med Skomager Holm i Kalundborg.~ Den anden Broder (til Niels Jensen) var Jens Jensen, først

Seminarist med Udmærkelse, senere Theolog, Seminarieførstander, Professor, Etatsraad, R af D.~ Den tredje Broder Knud Jensen blev ogsaa Seminarist og fik efter Broderens Død Lærerembedet i Eskebjerg. Men han slægtede ikke Brødrene paa. Han var en daarlig Lærer, kunde ikke holde Disciplin, men var nærmest en Bøddel i Skolen, saa han til sidst blev tvunget til at tage Afsked. Han købte en Gaard i Rørby ved Kalundborg. Her boede han nogle Aar som Pebersvend og morede sig med at dressere Hunde. havnlig havde han en sort Puddel "Polle", som kunde gøre en Mængde~

Side 7.~

morsomme Hundekunster. Naar "Onkel Knud" besøgte os, var han meget velkommen, naar han havde Polle med; ellers brød vi Børn os ikke meget om han.~ En Broder hed Lars Jensen. Han var tunghørig og blev Bonde, var som saadan regnet for en fremragende dygtig Mand. Han var Gaardsmand i Snertinge. Ogsaa hans Søn har nydt stor Agtelse som Landmand.~ Der var en Datter, der blev gift med Smed Haagen i Eskebjerg (?).~ Han var ogsaa regnet for en meget dygtig Mand.~ Moders Moder var en Gartnerdatter. Hendes Fader hed Teisner og var af gammel Gartnerslægt; hendes Stammefædre i flere Led har væsentligt været Gartnere på sjællandske Herregaarde. De har vist oprindeligt været af tysk herkomst. Moders Fader var Bestyrer af Skippinge Plantage i Vallekilde Sogn. Saavidt jeg ved var denne Plantage og Have anlagt af "Holbæk Amts landøkonomiske Selskab" dels for at tjene som Planteskole, hvorfra Amtets Beboere kunne faa Træplanter, dels som Forevisningshave, hvor Bønderne kunde se og lære lidt havebrug. Teisner døde som ung Mand; hans Efterfølger hed Tayssen; han blev gift med Enken og var altsaa Stedfader til min Bedstemoder. Bedstemoder havde en Broder, som blev Slotsgartner på Frederiksborg, udnævntes til "Over-Have-Inspektør", senere til Forstraad. Han var en personlig Ven af Kong Frederik VII. jeg har som ungt Menneske gaaet med han i Slotshaven, og han har da den ene Gang efter den anden sagt: "Den Bro / Bæk, Laage el.lignende har Hs Majestæt og jeg lavet". Tayssen var dengang pensioneret.~

Side 8.~

Faders første Lærervirksomhed var som Hjælpe lærer hos en gammel fordrunken Degn i Kundby ved Holbæk. Her fik han en Løn af 50 Rdlr aarlig samt fri Kost og Bolig. Dog maatte han selv sørge for Lys og Varme i sit Værelse. Pladsen var ikke behagelig, ti Drengene havde helt taget Magten fra Degnen og drillede deres Lærer paa mange Maader, Degnens egne Sønner var de værste. der var intet andet at gøre end bruge Rebtampen og paa den Måde skaffe sig Respekt. Degnen var en "klog Mand": han havde den ægte "Cyprianus-Bog"; han kunde "vise igen", mane og andre Kunster, og saadanne skaffede ham ogsaa en Indtægt. Fader kom til Kundby i 1839. Det varede ikke længe, før han blev syg og maatte søge Læge. Denne hed Foght og boede tæt ved herregaarden Frydendal, et Par Mil fra Kundby. En Dag kom Lægen i Samtale med herremanden, Kammerherre van Deurs, og de kom til at tale om den unge Hjælpe lærer i Kundby. lægen sagde, at saa længe han skulde blive der, kunde han ikke blive rask, ti det var en elendig Kost han fik. Han var aldeles underernæret. Efter yderligere Samtale fik Lægen Bud med til Læreren, at denne kunde faa Plads på Herregaarden som Huslærer for Kammerherrens Sønnebørn.~ Dette Tilbud tog Fader imod med Glæde, og han tilbragte nu nogle behagelige Aar på Gaarden Frydendal, der ligger et Par Mil Sydvest for Holbæk, i en særdeles smuk Egn. Det er en Herregaard med 158 Td. Hartkorn. Den ligger paa en Ø i en lille Indsø.~ Kammerherren var en fin, gammel Adelsmand. Han havde Sans for Oplysning og Kundskaber og viste den unge Huslærer megen Venlighed. Sønnen, for hvis Børn Fader var Lærer, var ogsaa en flink

Side 9.~

Mand, men han havde mest Interesse for Jagt osv, og hans Hustru - Børnenes Moder var en meget letsindig Dame, nærmest en fornem Skøge. Hun

blev skilt fra Manden og boede senere for en stor Del i Paris. Ved festlige Lejligheder - f.Eks. ved Kammerherrens Fødsels- dag - mødte Fader gerne med en Sang - som han gerne fik godt betalt.~ Hvor godt Fader kunde have det på Frydendal, var der dog Forhold, der gjorde, at han søgte derfra. Dels var Livet på Gaarden ikke rart, især Fruens Forhold, dels var Fader jo trolovet og længtes efter eget Hjem. Han søgte derfor Embeder og blev i Sommeren 1845 kaldet til Lærer og organist i den gamle Købstad Slangerup i Frederiksborg Amt, som nu var sunken ned til at blive en Landsby.~ Slangerup Kirke er en stor, gammel Købstadkirke, og Byen har adskillige Minder fra fordums Dage. Der er jo Kong Erik Ejegod født og ligesaa Salmedigteren Thomas Kingo. Byen havde Postkontor, Læge, Dyrlæge, Politibetjent, et Par Købmænd o.fr. Embedet var godt, og ganske nær ved laa Gaarden Birkedal, som tilhørte Faders Faster Henriette, Enke efter Birkedommer Brøndum. I Huset hos hende var hendes ugifte Broder Anders Fog, der havde taget Skolelærereksamen, men var Avlsforvalter for Søsteren, samt dennes ugifte Søster Beate. Her var Fader gerne en velkommen Gæst. Moder var dog ikke særlig glad ved det nære Familieskab. Men hvad der var det værste, var at Slangerup var en komplet Røverrede. Alt, hvad der ikke kunde holdes under Laas og Lukke, maatte man vente blev stjålet. Saa snart Sæden var mejet og laa paa Skaar mødte~

Side 10.~

Folk, der "pillede Aks" paa Marken, Køerne blev malkede ude paa Marken af fremmede osv. Moder havde kun været som ung Hustru der i Byen i faa Dage, før hun maatte i Forhør angaaende et Tyveri i Skolen.~ Omtr. 20 Aar efter den Tid kendte jeg selv lidt til Forholdene der. De vedblev at være slemme. En Mand, som hed Anton Rone (?) var almindelig kendt som Betler. Han gik en Dag ud til Skovfoged Ulrik i Slagslunde Skov og fortalte ham, at der næsten hver Nat blev stjålet Tækkekæppe i Skoven. Tyvene var durkdrevne, saa Skovfogden skulde ikke faa fat i dem, men hvis Fogden vilde give Anton 2 Mark (67 Øre) samt en Bid Brød og en Dram, skulde Anton møde ham i Aften i Kømand Morchs Butik i Slangerup og føre Fogden lige ud, saa han kunde fange Tyven. Ulrik lod sig lede i Fælden, han gav Anton de 2 Mark, brændevin og Smørrebrød og gik saa i Mørkningen til Slangerup for at møde Anton Rone. Denne vidste nu, hvor Skovfogden var, han gik da roligt ud og skar Kæppe, som han solgte til en Mand i en Naboby. Et Par Dage efter vidste han, at denne Mand var borte; han gik da ud og fortalte hans Hustru, at Politiet var ude efter Kæppene og fandt de dem, vilde baade han selv, og de Folk, der havde afkøbt ham Kæppene, blive straffet. Nu fik han igen en Bid Brød og en Dram for at gemme Kæppene; han gik til en Naboby og solgte den der. Af lignende Historier fortaltes adskillige om "Anton Rebsla- ger" eller "RebtorAnslager", som han ogsaa kaldtes.~ Denne Anton kom en Dag i Efteraaret 1867 ind i et stort Hus, der laa ca. 1/4 Mil fra Slangerup ved Landevejen Roskilde-Frederiksborg, - for at tigge. Konen i Huset sagde, at hun havde intet at give, alt hvad de havde i Huset af Fødevarer var blevet stjålet sidste nat, saa hun havde selv~

Side 11.~

maattet gaa ud at tigge i Morges. Anton lod nu en lidt uforsigtig Ytring falde, Konen bød ham paa en Dram og fik hans Snakketøj mere paa Gled, til Anton lod en Ytring falde om " 2 A'er". Om Eftermiddagen kom en Fuldmægtig Marcussen fra Birkekontoret i Hillerød derud for at optage Forhør, han fik de "2 A'er" at vide, og da han kørte hjem, var Anton med som Arrestant. Der havde han tit været før hos gamle Birkedommer Arbo, men Birkedommeren kunde aldrig faa noget ud af Anton eller hans Fæller. Nu havde Arbo endelig taget sin afsked og Fuldmægtig Markussen var blevet konstitueret. Han tog fat på Anton og faa Dage efter paa Anders Berthelsen. De bekendte Tyveriet med de "2 A'er", men mere til, saa Markussen skrev til Justitsministeriet for at faa Hjælp. Der oplystes nu, saavidt jeg husker omtr. 1600 Forbrydelser, forøvede i Løbet af de sidste 25 Aar af omtr 80

Personer fra Slangerup. Der var Mordsager, Røveri, Vold, Voldtægt, Tyverier og Bedragerier, Brandstiftelse, Falskmøntersager osv. - kort sagt: Der fandtes næppe en Forbrydelse, der var omtalt i Alm. borgerlig Straffelov, uden at den var med paa Listen her, kun lige undtagen politiske Forbrydelser.~ I mine Forældres Tid i Slangerup var der daglig nok af den Slags, saa Moder sagde: "hvad hjælper det, at vi har en god Indtægt, naar vi ikke kan have noget i Fred."~ Fader lovede da at søge andet Embede.~ Men en Dag i Efteraaret 1846 fik Fader et Brev fra Pastor Formann i Kundby, gaaende ud på følgende.~ Den gamle Degn Hansen i Kundby havde nu taget sin Afsked, saa Embedet her var ledigt.~

Side 12.~

Bønderne i Kundby havde sendt et Par Mand til Frydendal for at tale med Kammerherre van Deurs, som havde Kaldsret til Embedet, om, at de ønskede deres tidligere Hjælpe lærer Fog til Skolelærer. Kammerherren havde svaret, at det om an paa, om Fog vilde have Embedet i Kundby, da det var mindre Embede end Slangerup. Men vilde Fog have Embedet, saa vilde Kammerherren aarlige give ham ekstra et Bøgetræ paa mindst 6 Favne Brænde foruden Top. Endvidere havde han Ret som Kirkeejer til at kræve en Afgift for hver Gang Orgelet blev spillet udenfor de almindelige Gudstjenester (ved bryllupper, Begravelser o lg). Denne Afgift vilde han give Afkald paa til Fordel for Organisten, dog kun for Faders Embedstid. Bønderne skulde saa love at ofre godt. Med dette Bud var de komne hjem og skulde bede Præsten at skrive til Fader, at hvis han vilde have Embedet, skulde det ikke blive opslaaet ledigt. Nu ventede man altsaa Svar paa dette Brev.~ Fader og Moder blev glade for Brevet; det var jo en køb Maade at blive kaldet paa til et andet Embede. Der var kun en Ulempe: 11 Novbr samme Efteraar fik den unge Lærerhustru en Datter, og man skulde nu - Efteraarsdage flytte 8-9 Mil ad Landevejen; der var ingen Jærnbane.~ Men da Pastor Formann fik at vide, hvordan Sagen stod, tilbød han at lade sin Wiernervogn hente Læreren med Hustru og Barn i Slangerup. Kundby Bønder hentede Flyttegodset, og inden Jul tiltraadte de Rejsen til Kundby og kom godt dertil med deres lille Henriette.~ Det var en velvillig og forstaaende Befolkning, Fader og Moder

Side 13.~

traf der. Mellem Fader og Pastor Formann udviklede sig et smukt Venneforhold. Ogsaa til adskillige af Bønderne var Forholdet hjærteligt - saaledes kan jeg nævne den senere Folketingsmand Hans Jensen, endvidere Anders Jakobsen, Niels Pedersen, Hans Hansen i Sandby ofl.~ Kundby var en livlig By - mere end de fleste. Det var i Kundby, at man et Par Aar tidligere havde stiftet "de danske Bondevenners Selskab". En Gaardmand fra Kundby - Jens Gregersen var Medlem af Stænderforsamlingen i Roskilde. ogsaa med ham kom Fader en Del sammen.~ Der var en lille Skolelod. Knap 3 TD.L. men fortrinlig Jord. Moder, som selv var Datter af en Landsbylærer og havde opholdt sig en Del hos sin bedstefader paa Skippinge Plantage, var en god Støtte for Fader over for mark og have, og hvad hun ikke var, saa var Præsten det. Han var selv en fremragende Dygtighed, som Landmand, han hævdede, at præster og Lærere som havde mere Oplysning end Bønderne, skulle være Foregangsmænd ogsaa paa Landbrugets Omraade.~ Bønderne viste deres Velvillie mod Fader ved gratis at udføre Arbejde ved Skoleloden, hvor der skulde Hestekraft til. Mine for- ældre naaede snart at kunne holde 3 Køer paa den lille Jordlod; her kon Furagen, som Bønderne skulde levere godt til Hjælp. I den Tid jeg kan huske fra Kundby, har der ikke været dyrket Rug på Skole- lodden, heller ikke Havre. Til Modenhed blev af Sæd kun dyrket Byg. Derimod havde vi Vinterhavre, der blev afslaaet grøn til Køerne. Af Rodfrugt havde vi et stort Skifte, nemlig Runkelroer, og efter Pastor Formanns Opfordring begyndte Fader paa Frøavl af Runkelroer (Elvetam (?)) for at kunne skaffe godt Frø. Her kunde vi Børn især Johannes og jeg hjælpe til. Jeg har næppe været mere end 9 a 10~

Side 14.~

Aar, da jeg kunde haandtere Leen til at slaa Vikkehavre af til Kørerne. Ogsaa i Haven hjalp vi Børn isæt med at luge og skuffe, hygge Kartofler og tildels med at grave. Brændet gav ogsaa Arbejde. Fader, Johannes og jeg besørgede det gerne savet og flækket. Øksen var nok det Værktøj, der passede mig bedst. Johannes hjalp gerne Fader med Saven. Toppen var gerne mit Arbejde, jeg tog fra til Ærteris og Bønnestager og huggede Resten til Kvas.~ Men Faders Interesse var Skolen, og der var Arbejde nok. Der var en Tid, da Kundby Skole havde 120 Børn i 2 Klasser, og Fader var ene om dem. og der maatte ikke sløjes af. Endnu 50 Aar efter Faders Afrejse fra Kundby kunde man høre Folk dernede sige: "Ja, jeg har gaaet i Skole hos gamle Fog". Ogsaa Kirke havde hans Interesse. Han spillede Orgelet, og samtidig sang han for; han havde en kraftig og ren Stemme. Vi havde den saakaldte "evangelisk kristelige Salme- bog", indtil "Roskilde Konvents Salmebog" udkom. Fader købte da Berggreens Koralbog, og før og efter Kirketjenesten spillede han de nye Melodier, saa Folk blev nogenlunde fortrolige med Melodierne, før Salmebogen blev indført. Fremmede, som kom til Kundby, og som havde Forstand paa Sang og Musik, har udtalt deres Beundring for Fader - fordi han baade kunde spille Orgelet og lede Sangen. Der blev god Kirkesang.~ Fra min tidligste Barndom husker jeg ellers bedst Sangene fra 1848: "Den Gang, jeg drog afsted" var en af de Sange, der lød ved min Vugge. Ogsaa husker jeg Sange som "Holmens faste Stok", "Igaar jeg fik min Trøje", "Gutter om Bord" og saa endelig "Dansken har Sejer vunden". Den første stærke Følelse, jeg kendte som Barn, var Fædre- landskærligheden (jeg blev jo født i Marts 1848 - i Krigsaaret).~ Mit første Barndomsminde knytter sig til Soldaternes Hjemkomst.~

Side 15.~

Det har vist nok været i Eftersommeren 1851, at der kom en Afdeling Soldater forbi Kundby. De kom marscherende fra Kalundborg ad Holbæk til. Vi havde omtr. en 1/2 Fjerding Vej om til Hovedlandevejen (til Drusebjærg). præsten, Fader og Kundby Bønder fik samlet en Mængde Frugt og kørte med denne op for at uddele den til Soldaterne. Jeg husker, at jeg gik ved Faders Haand og saa Soldaterne komme, de Soldater, der havde "banket" Tyskerne. Jeg hørte dem synge: "Den Gang jeg drog afsted" - (den kunde jeg selv synge med) - hørte dem synge "Om Dannebrog jeg ved, den faldt fra Himlen ned" - og her saa jeg den rigtige Dannebrogsfane, som Soldaterne bar og fulgte. Tanken om den himmelfaldende Fane har jeg aldrig senere kunnet slippe - jeg havde jo set den !~ Dernæst husker jeg Folkefesterne paa Lundebjærg paa Grundlovsdagen, da Flagene vajede der ude, og der blev talt, sunget og raabt Hurra. Fader var gerne en af Talerne, sommetide skrev han Sange dertil som~

Junisolen smiler blid%	maatte ved Skærsommer prud~
over Bælt og Sunde%	nys til Vangen smile~
Fagrest blev Skærsommerstid%	medens Danmarks Søn drog ud~
i de dunkle Lunde:%	for til Kamp at ile, --
Højt paa Bøgens unge Blad%	kendt det blev paa viden Jord,~
Fuglen frit sig gynger,%	hvad man aldrig glemmer,~
hæver sig mod Skyen glad%	at det lille Folk i Nord~
og med Jubel synger%	ej sin Troskab glemmer.~

Der var adskillige flere Vers. Det blev ved denne Sang sunget ind i min Bevidsthed, at Kampen udadtil og med Frihed indadtil var uløseligt knyttet sammen.~ Hovedtaleren var gerne Kredens Folketingsmand Oberst Tscherning. Jeg husker ikke hans Taler; jeg var jo Barn, men den gamle Frihedskæmper~

Side 16.~

gjorde et stærkt Indtryk paa mig. Jeg vidste, at han havde været Krigsminister i 1848, ogsaa af ham fik jeg det stærke Indtryk af, at Fædreland og Frihed hørte uadskillig sammen - (Frimands Ret og Stormands Daad). Ved de Fester lærte vi at raabe Hurra for Kongen, Fædrelandet og Grundloven.~ Fader

stod i Venneforhold til vor Sognepræst Pastor Formann, som blev Provst midt i Halvtredserne. De kunde tale sammen, og Præsten viste Fader megen Opmærksomhed. Bla husker jeg, at Fader, Moder og de lidt større af os Børn var derovre hver Juleaften til Juletræ. Det var et stort Træ, der blev rejst i Præstegaardens store Sal og naaede fra Gulv til Loft. Det var jo for os Børn en udmærket Fest. Vi dansede og sang om Træet; jeg husker endnu det Indtryk jeg havde af Ingemanns Julesalme "Julen har bragt velsignet Bud" - særlig Ordene: "Grenen fra Livets Træ staar skønt med Lys som Fugle paa Kviste". Præsten var glad ved Fader som Lærer og som Medhjælper i Kirken. Hver Lørdag hentede jeg Salmenumrene til Søndag, for at Fader kunde spille Melodien igennem; det var ikke altid, at Berggreen passede ham; kunde han faa Melodier fra Vartov Kirke, foretrak han gerne disse, Men det kunde ske, at han ikke kunde finde nogen bedre, men var ked af Berggreen, saa lavede han selv en Melodi - saaledes til "Fryd dig du Kristi Brud", "Den store hvide Flok", "Hvor salig er den lille Flok", "Saa vil vi nu sige hverandre Farvel".~ En Lørdag havde han faaet Salmen "Nu kom der Bud fra Englekor". Han spillede paa sit gamle Klaver berggreens Melodi, men var ked ad den. Den passede daarligt til Lovsangen, der var ingen Jubel deri. Søndag Morgen laa han og sov, efter at Moder og vi større Børn var staaet op; jeg hørte ham da nynne i søvne, men kunde jo ikke blive klar over, hvad det var han sang. Men saa vaagnede han og kom op i en Fart, og saa var han snart i Tøjet, hen til Klaveret. Der var Kirketjeneste Kl. 10, men da vi gik til Kirke, havde Fader med sig en ny Melodi til "Nu~

Side 17.~

kom der Bud"; den var udsat for Orgel, Fader havde spillet den for de største af os Børn, saa vi kunde synge med i Kirken. Det var den, han havde drømt om Natten.~ At Fader havde musikalsk begavelse og Uddannelse gav han flere Eksempler paa. Jeg husker engang, vi var sammen med Skrædder Jensen i Faarevejle, at dennes Hustru sang Salmen "Rejs op dit Hoved" paa en anden Melodi end Berggreens. Fader syntes godt om Melodien og bad Fru Jensen synge den lidt langsommere og gøre lidt Ophold for hver Linje, selv fik han et Stykke Papir, paa dette slog han 5 Streger, og nu opskrev han Noderne til Sangen - ligesom om en anden vilde have skrevet med almindelig Skrift det første Vers af Teksten. Saa tog han Opskriften hjem, udsatte den for orgel og brugte den siden.~ En Gang efter Krigen skulde der være en stor Fest, hvortil Musiker Nyrop fra Marke i Kundby Sogn skulde levere Musik. Den Gang kunde man ikke som nu faa Sangmelodier færdig udsatte for flere Instrumenter. Nyrop kom da til Fader med sine Noder, og de to hjalp hinanden med Udsættelse for et stort Orkester (jeg tror det var 16 Mand). Denne Musiker Nyrop var Gaardmand i Marke og blev gift med en Datter af vor Nabo Niels Jensen. Der var ved Brylluppet samlet et Musikkorps paa 8 Mand, de havde baade Blæse og Strygeinstrumenter. Jeg husker at Fader da ud paa Aftemen greb en Kontrabas og spillede med.~ I skolen var Religion Hovedfaget. Til dette brugtes den første Time hver Morgen. Fader skulde bruge Balles Lærebog, og denne~

Side 18.~

skulde Børnene lære udenad. Men Fader var meget ked ad Bogen, som var altfor svær for Børnene at lære og at forstaa. Saa snart Balslevs Forklaring til Luthers Katekismus udkom, købte Fader denne Bog - af Første Oplag, satte sig ind i denne og saa hurtigt, det kunne lade sig gøre, fik han Præstens Samtykke til at lade denne afløse Balle i Skolen. Balslev var Fader glad ved. Han havde købt og studeret Luthers store Katekismus, han fandt denne god og høstede Udbytte af den, men den var ikke for Børn med for Lærere. Ved Religionsundervisningen gennemgik han Lektien med Børnene og talte med dem derom, og hertil fandt han Balslevs Forklaring god. Af Bibelhistorie benyttede han J.H. Bircks, men den tilfredsstillende ham ikke. Han fortalte Børnene meget mere, end der stod i Bogen. I ældste Klasse lod han Børnene lære Søndagsevangelierne.~ En Gang i første Halvdel af Halvtredserne - jeg tænker, det har været i 1853 eller 1854 - kom til Kundby en omrejsende Lægprædi-

kant, Indre Missionær, Smed Jens Larsen fra Kirke Værløse, udsendt af den nylig oprettede "Indre Missionsforening", som var stiftet i Lyngby af følgende Mænd, Smed Jens Larsen og Slagter Jørgen Peder- sen af Kirke Værløse, Gaardfæster Peder Pedersen af Nyrup ved Ring- sted, Gdmd Ole Jensen af Gandløse samt et Par andre Lægmand.~ Det var den Gang noget ualmindeligt med Lægprædikanter. Der kom Mormon- og Baptist-Prædikanter, men Lægprædikanter, der stod på Folkekirken Grund var en Sjældenhed. Der var nu god Brug for saa- danne, ti Præsterne var der sjældent ret meget ved; kun faa af dem~ havde nogen Forstaaelse af levende Kristendom, de fleste var Mod- standere af kristent Liv. Jens Larsen fik af Præsten og Sogneraadet Lov til at holde Møde i Skolen, og der kom en ret køn Forsamling.~ Fader følte sig~

Side 19.

nærmest fornærmet ved en Udtalelse af Jens Larsen og følte sig frastødt, men hans Ven Sognepræst Formann forsvarede Jens Larsen. Denne kom senere igen, og nu blev Fader alvorlig greben af hans Forkyndelse. "De opvakte" kom nu til Fader og bad ham være deres Leder og samle dem. Han fik Sogneraadets Tilladelse til at holde gudelige Forsamlinger i Skolen hver 14 Dag, og flere og flere kom til disse Møder.~ Men Trangen kunde ikke helt tilfredsstilles her. Det var godt nok at kunne samles om en alvorlig kristelig Forkyndelse og Salmesang, men man savnede Sakramenterne.~

Troende Præster var sjældne. De fleste Prædikener var næsten blottet for Kristendom. De Præster, der var mest ved, var Foregangsmænd paa Landbrugets Område - saaledes Formann i Kundby, men Søndag efter Søndag søgte nogle af de opvakte fra Kundby Sogn ud til Nabo- sognene for at prøve, om man ikke kunde være saa heldige at finde en troende Præst. Endelig efter lang forgæves Venten fandt man en ung Kapellan Hansen i Hagedsted, personlig Medhjælper for den gamle Sognepræst i Petri. Men før hans Tid havde man ikke kunnet finde nogen. Efter ham kom Kapellan Tønnesen, stræng Pietist.~ I Nyrup ved Ringsted (3-4 Mil Fra Kundby), dannedes en fri Menig- hed, som valgte Gaardmand Peder Pedersen til Præst. I København var der dannet en Menighed med _____ (Grunnet ?) som Præst. og i Norge en der om Pastor Lamers. Nu kom der røster frem om en fri Menighed for Kundbyegnen, og de "opvakte" opfordrede Fader til at være Præst for denne. Disse Opfordringer kom stærkere og stærkere~

Side 20.~

Nu kom der svære Tider for Fader. Skulde han modtage Opfordringen ? Kunde han paatage sig Ansvar ved at træde ud af Folkekirken, af Forbindelsen med sin gode Ven Præst Formann og flere Venner og danne en Menighedskreds uden Støtte af Folkekirken ? Turde han opgive sin Lærergærning, den han var glad ved ? Og turde han opgive Embedet, den sikre Indtægt og med Hustru og Børn gaa ud i det uvis- se ? Og paa den anden Side: Turde han sige Nej til Kaldet ? Hvis det nu var Guds Vilje, turde han da staa imod ?~ Hvorledes fik han Svar her ? Hvem kunde sig ham, hvad der var Guds Vilje ?~ Han talte derom med Moder. Hun kunde kun svare, at hun ikke vilde lægge ham Hindringer i Vejen. Han talte med sin Sognepræst, som heller ikke kunde give ham Svar.~ Men endvidere talte han med Gud derom. Hans Lønkammer var Skolen, udenfor Skoletiden kunde han sidde der til langt ud paa Natten og studere især Bibelen og Luthers Skrifter. Og jeg har adskillige Gange gaaet uden for Skolen om Aftenen og hørt ham bede alvorligt, indtrængende.~ Der gik Aar paa denne Maade. Fader passede sin Skole trofast, saa Provsten stadig udtalte sin Ros, og han ogsaa fra Befolkningens Side mærkede, at de regnede hans Gærning for udmærket. Der kom Folk ikke alene fra Kundby, men ogsaa længere borte fra, inde fra Faarevejle og Vallekilde samledes man. Men især naar Jens Larsen kom,

Side 21.~

der samles Folk. De kom helt ude fra odsherred for at høre ham, og de kappedes om at faa ham med hjem om Aftenen efter Mødet.~ Jeg husker en Aften i 1858, der var en Del Venner samlede hos os, og jeg tror, det var om Jens Larsen, man var samlede. Jeg kom uden- for; det var smukt stjerneklart Vejr, og jeg gik op ved brønden, der laa Nord for Stuehuset, for at se paa Stjernehimlen. Da fik jeg Øje paa en Komet paa den nordlige Himmel. En saadan havde jeg ikke set før, men jeg var straks klar over hvad det var, og gik og fortalte det. Nogle af Mændene troede ikke, at jeg havde Forstand paa saadan noget, men Fader sagde, at jeg nok skulde kunne kende en Komet. Alle gik saa ud for at den den, og nu indrømmede man, at jeg havde Ret. Denne Komet var synlig i lang Tid. Først stod den i Nord og vendte Halen i Øst. Men Aften efter Aften nærmede den sig mere mod Solen og kom derved mere og mere over paa den vestlige Himmel. Den blev større og større, og Halen længere og længere. Det var et pragtfuldt Syn, og saa vidt jeg husker, havde vi i lang Tid klart Vejr hver Aften, saa vi kunde se Kometen. Da den nærmede sig Solen, gik Stjernen ned kort efter Solen, men saa kunde man længe derefter se Halen i lang Tid.~ Af vigtige Begivenheder fra min Barndom i Kundby kan jeg mindes: Pastor Formann, som imidlertid var bleven Provst, havde en Broder- datter, som var bleven trolovet med en færøisk Student Finsen.*) Han blev juridisk Kandidat og blev udnævnt til Landfoged paa Færøerne. Den unge Brud var rede til at følge ham, og Brylluppet skulde staa i *) (de blev forældre til den berømte Læge Finsen)~

Side 22.

Kundby Præstegaard. Fader skulde spille Orgel, og da dette stod oppe paa et Pulpitur med Opgang fra Vaabehuset, kunde han ikke forrette Tjenesten i koret. Der var et Par andre Lærere i Sognet, og Provsten kunde have bedet en af disse om at forrette Tjenesten, men dels skulde vedkommende Lærer jo saa forsømme sin Skole saa længe, dels skulde han indbydes til Bryllupsmiddagen i Præstegaarden, og derfor ved Provsten ikke rigtig glad ved denne Ordning. At Fader skulde med, var en Selvfølge; han skrev desuden en Sang til Lejligheden. Men saa fandt Præsten paa, at jeg, som dengang var 9-10 Aar gammel, skulde agere Degn, tage imod Brudeparret og lukke Dørene i Kirkestolene op for dem samt efter Vielsen bede Fadervor i Kordøren. Det var en stor Festlighed. Kirken blev smukt pyntet med Grønt og Blomster, og Fader spillede. Først kom Brudgommen køren- de. Mens han gik ind i Kirken præluderede Fader, ligesaa medens det øvrige Følge samledes. Endelig kom Bruden, ført af sin Broder, som var Løjtnant. Da de var i Vaabehuset, blev der givet Signal til Fader, og han begyndte da at spille med fuld Kraft fra Orgelet. Det hele gik som det skulde. Siden traf det flere Gange, at jeg besørgede Korttjenesten ved Bryllupper. Naar der var Barnedaab, hvor Fader skulle have Offeret, stod jeg oppe i Koret paa hans Plads, for at modtage Offeret. Jeg husker ogsaa en Søndag i min Barndom, da ingen andre Skolelærere var mødt op (som Følge af daarligt Vejr) hvor jeg besørgede Tjenesten - det var efter Provstens Ordre.~ En gang kom jeg hjem fra et Ærinde i Præstegaarden og meddelte Fader, at Biskoppen (Martensen) skulde komme til Faarevejle paa Visitats, og Fader blev indbudet til at køre med Præsten derover. jeg fik ogsaa Lov til at køre med. Det var en fornøjelig Tur først at se en Bispevisitats

Side 23.

~, og dernæst at følge med Fader ind at besøge gode Venner (Skrædder Jensens) og derfra spadserere med Fader op på Vejrhøj, derfra til Dragsholm (den Gang med Gaarden Adellersborg), hvor vi saa Gaarden, Staldene, Haven osv og endelig hjem. Men jeg husker, at jeg var træt, da vi kom hjem.~ Jeg husker en Gang, da Skrædder Jensens besøgte os. Hans Hustru havde afskrevet Grundtvigs Digt "Paaskelilien" og læste det højt for os. Jeg husker, at jeg blev stærkt betaget deraf. Hun forærede Fader Afskriften, og den blev læst mange Gange. Ikke noget andet Digterværk har grebet mig saa stærkt som dette.~

Et af de Hjem, hvor min Fader kom en Del, var hos en Skrædder i Kundby Kolonihuse, hvis Hustru laa syg i Aarevis - værkbruden. Hun var en from, troende Kvinde, som Fader var særlig glad ved at sam- tale med. Hendes Mand var gerne ude at sy, men hendes Søn Anders Nielsen var Væver og var mest hjemme. Han hørte til den faste Stok ved gudelige Forsamlinger, og han satte Fader meget højt. Foruden ham var der et Par andre unge af Faders tidligere Skolebørn: Skræd- der Lars Nielsen og Sypigen Alida - en usædvanlig begavet Kvinde. Ellers var det mest ældre Folk, der søgte Forsamlingerne. De fleste af dem var noget pietistiske; Alida og flere stod nærmere den Grundtvigske Retning, men de kunde godt sammen, de 2 Retninger og regne hinanden for troende Mennesker.~ Jeg begyndte tidlig at gaa i Skole. I Vinteren 1855-56 gik jeg i Skole hver Dag baade i ældste og yngste Klasse, og i Foraaret 1856 fik jeg Lov til at komme til Eksamen med ældste Klasse (det var første Gang). Provst Formann mødte, og straks efter Morgensangen ønskede han~

Side 24.~

at høre Hovedregning. Han vidste, at der plejede at være Børn i Skolen, som kunne regne godt, og han havde lavet et Regnestykke om et Stykke Runkelroer, som han havde paa sin Mark. Nu vilde han gerne have dette frem, mens han kunde huske det. Han sagde saa Stykket frem, og Fader skulde saa afgøre, hvem der skulde regne det. Nu var netop flere af de dygtigste Regnemestre lige bleven konfirmerede, og de savnedes. Fader udpegede den næstøverste Pige, og hun begyndte, men gik i Staa. Et Par andre prøvede, men de var blevne bange for Stykket og gik ogsaa i staa. Saa sagde Provsten: "Den der kan regne Stykket, maa rejse sig." Jeg sad næsten nederst og var den yngste og en af de mindste i Klassen - i hvert fald den yngste; jeg rejste mig, men Provsten saa det ikke. Fader saa det og nikkede til mig; jeg rettede mig op saa stærkt som muligt, og Provsten blev opmærksom paa mig. Saa regnede jeg - ingen anden sagde et Muk; der var Stilhed og Spænding. Da jeg var færdig, udbrød Provsten: "Det var min Sandten godt gjort min Dreng." Selvfølgelig fik jeg et "UG" for Regning, og nu gik jeg paa med vældigt Mod og klarede mig flot, saa da Eksamen var forbi, stod jeg til No. 1. Fader vilde ikke have mig saa højt op, men Provst og Skolekommission holdt paa, at jeg skulde være No. 1. Fader udskrev mig da af Skolen og opførte mig som privat undervist, saa jeg fik intet Nummer. Men senere blev jeg benyttet noget som Hjælper ved Regneundervisningen. Fader skulde hele Klassen igennem i en Time, og der var ikke lang Tid til hver. Naar et Barn sad og kludrede med et Regnestykke, skulde det have Hjælp, og hvis det ikke kunde gøres med et Par Ord, hed det gerne: "Gaa hen til Henrik". Jeg maatte hænge i udenfor Skoletiden for at være forrest i Regning. Men jeg fik lært at regne og at hjælpe andre.~

Side 25.~

Grunden til Trangen til en fri Menighedskreds var flere. Først var der Alterbogs-Daaben, som brugtes af de fleste Præster paa den Tid. Det var navnlig den tredie Artikel, man forvanskede, saa den lød saaledes: "Tror du paa en hellig Aand, en hellig kristelig Kirke at være, som er de hellige Menneskers Samfund, Syndernes Forladelse, Legemets Opstandelse og efter Døden et evigt Liv". Det pinte kristne Mennesker, at de skulde lade deres Børn døbe paa denne Bekendelse. Men der var mere. Altergang holdtes nogle faa Gange om Foraaret og om Efteraaret, og det var da en Skik, at alle skulde gaa til Alters, selv aabenbare Spottere og Fornægttere; der var mange, der følte sig trykkede af at gaa til nadverbordet med aabenbare Modstandere af Kristentro. Man ønskede at kunne gaa til Nadveren, naar man følte Trang dertil, ogsaa udenfor de halvaarlige Tider, og man

vilde have Kirketugt, saa aabenbare Fornægttere kunde holdes borte fra Nadverbordet.~

Til sidst tog Fader den Beslutning, at han vilde søge 3 Embeder. Fik han ingen af disse - saa vilde han se det som et Vink fra Gud, at han skulde være Præst for Frimenigheden, fik han andet Embede, var det afgjort, at han skulde blive ved Skolegærningen.~

Først søgte han Skamstrup ved Frydendal. Der var Folk, som vidste Besked med ham som Lærer. Men der vilde de ikke hane en saa "forbandet hellig Degn". Man fik en Mand, der kunde bande drikke og spille Kort med Beboerne. Det næste Embede, han søgte, var Skuldeløv i Hornsherred, hvor han kendte Præsten. Han var deroppe at fremstille sig, og det Embede vilde han gerne have. Men han blev ikke indstillet. Det tredie var~

Side 26.~

Gadstrup ved Roskilde, et stort Embede, hvor der vist nok var over 50 Ansøgere, og hvor han slet ikke var kendt. Da han vilde rejse dertil for at fremstille sig, blev han syg, saa han maatte opgive Rejsen. Men Provst Formann skulde til Landemode i Roskilde, og han lovede at tale med Sognepræsten i Gadstrup, der var hans gode Ven fra Studenterdagene. Provsten kom hjem og fortalte, at Sognepræst Grove havde en Kapellan Rønne, som Fader kendte lidt til; han havde en Tid været Huslærer paa Frydendal efter Fader. provst Formann fik ved Landemodet ogsaa Lejlighed til at tale med Biskop Martensen, som havde Kaldsret, og forklare ham Forholdet og Faders Stilling.~

Kort derefter fik Fader at vide, at han var indstillet som No. 3, men No. 1 var en temmelig ung Lærer, og No. 2 var omtr paa Faders Alder, men med 2den Karakter. - Fader blev kaldet, takket være særlig Provst Formanns Anbefaling. Vi var dengang 7 Børn.~

Det var i Sommeren 1859, at Fader blev kaldet til Gadstrup. Først i Juli rejste han dertil. Jeg fulgte med. En af Kundby Gaardmænd - Niels Rasmussen kørte for os dertil med et Læs Flyttegods. Vi kørte fra Kundby tidlig paa Morgenstunden. jeg kan huske, at vi bedede i Elverdam Kro og kom gennem Borgvejle Skov, hvor der tidligere var Røvere. Der var smukt ad denne Vej. jeg husker ogsaa, at vi Roskilde Domkirke i Sigte. Men saa forlod vi Landevejen og kørte ad Sogneveje, saa vi kom ind gennem Byen Syv. Der saa jeg første Gang en Jærnbane; vi kørte over en stor bro, hvor Jærnbanen gik under neden. Men der kom ikke noget Tog den Gang; Trafikken var ikke saa stærk den gang, som den senere er bleven. Der gik Tog 3 Gange daglig i hver Retning; det var det hele.

Side 27.~

Vi naaede Gadstrup og fik Flyttegodset ind, og vi var oppe at aflægge Besøg i Præstegaarden hos den gamle elskværdige Præst Grove og Kapellan Rønne. Denne sidste og Fader havde flere Samtaler og blev snart riogtig gode Venner. Jeg husker, at Rønne sagde til Fader, at der var gode, rare, skikkelige Mennesker der i Sognet, ogsaa ret god Kirkegang, men ikke noget aandeligt Liv. Han kendte ikke et Menneske, med hvem man kunde gaa en Samtale af aandeligt Indhold.~

Om Søndagen efter vort Komme blev Fader i Kirken højtidelig indsat som Lærer og Kirkesanger, og Dagen efter begyndte han at holde Skole. Det var kun en mindre Børneflok imod, hvad Fader var vant til, og de stod i Kundskaber langt tilbage, men de var langt mere artige end Børnene i Kundby. Jeg havde her let ved at hævde min Stilling som No. 1.~

Hver Dag efter Skoletid gik Fader ud for at hilse paa Folk. Jeg var da mest i Præstegaarden. men om Aftenen gik jeg ned i Skolen, hvor

Fader og jeg laa om Natten. jeg var da gerne i Seng, før Fader kom hjem.~

En af de første Aftener, da Fader kom hjem, fortalte han med stor Glæde, at han i br_____ havde truffet en Kvinde, med hvem han havde havt en alvorlig Samtale. Hun havde lagt mærke til den Maade, hvorpaa Fader bad Indgangs- og Udgangsbønnerne i Kirken samt til hans Kirkesang og alene dette havde grebet hende saa stærkt, at hun havde længtes efter at komme til at tale med ham og nu var bleven saa~

Side 28.~

glad ved hans Besøg, at hun maatte tale fortroligt med ham. Hun var Ggardmandskone gift med Niels Larsen og havde en Søn på omtr 16 Aar Jakob Nielsen, som Fader ogsaa havde faaet et godt Indtryk af.~ Et Par dage efter var Fader kommet ind til en Væver Ole Madsen i Ramsøllille, her var det gaaet paa lignende Maade; ogsaa Væveren havde lagt mærke til Fader som Kirkesanger og havde glædet sig til at faa en Samtale med ham. Saa allerede i den halve Snes Dage, vi var i Gadstrup den Gang, var Fader bleven klar over, at han ogsaa her kunde finde Troesvenner. Ole Madsen var af Ryes gamle Soldater.~ Vi maatte dog tilbage til Kundby igen. Fader maatte tage ordentlig Afsked med Folk og med Gærningen der, vi skulle have Auktion over en Del Sager og flytte det øvrige med til Gadstrup. Der gik vel en 14 Dages tid, før vi endelig brød op.~

Det var en Lørdag 23. Juli 1859 vi havde Auktion. Fader havde henvendt sig til en Sagfører Ohlmann, (en Slægtning af provst Formann?), Han var Inkassator. Men her over var Herredsfogdens Fuldmægtig, som skulde holde Auktionen, bleven fornærmet, og Følgen blev, at Sagerne blev daarligt betalte, idet Fuldmægtigen slog til, inden Folk var færdige med at byde. Det var nærmest en Skandale.~ Efter Auktionen kom vor Sogneraadsformand, Rigsraadsmedlem Hans Jensen og overrakte Fader 6 Sølv Spiseskeer med Indskrift: "Skænket for Lærerduelighed i Kundby". Den Gang var en saadan Hædersgave en hel Sjældenhed, men desto mere kærkommen var den.~

Om aftenen fulgte jeg med Hans Jensen hjem. Han boede et lille Stykke~

Side 29.~

syd for Byen. jeg kom i Seng, men ud paa Natten kom hans Hustru og kaldte paa mig. I en Fart kom jeg op og i Klæderne; vi skulde køre med et stort Læs Flyttegods. Jeg kom at op sidde hos Hans Jensen.~ Det var endnu Nat, da vi kørte fra Kundby, men det blev en dejlig Morgen, og vi kørte gennem smukke Egne, først forbi Herregaarden Vognserup, hvor jeg var kendt, dernæst forbi Løvenborg, en meget smuk gammel Borg, omflydt af Vand, og saa videre gennem Jærnløse og Kvandløse til Elverdam Kro, hvor vi bedede. Derfra videre ad Hovedlandevejen til Roskilde, hvortil vi naaede tidlig paa Formiddagen og kørte ind ved Gæstgivergaarden "Løven", som laa tæt ved Jærnbahnestationen (nu Jærnbanehotellet).~

Hans Jensen skulde til København til et Møde, han tog derind med Jærnbanen, men lejede en Karl i Roskilde til at køre mig og Flyttegodset ud til Gadstrup. jeg op i præstegaarden efter Nøglen til Skolen og blev saa indbudet til at komme derop, naar vi havde faaet læsset af og faaet Tøjet ind. Lidt efter at jeg var kommen derop og havde faaet noget at spise ringede det il Kirke - Sidsttjeneste Kl. 1, men jeg var søvnig og fik mig en god Søvn i præstegaarden. Der tilbragte jeg saa Eftermiddagen, men om Aftenen gik jeg ned i Skolen, hvor der stod en Seng. Der laa jeg om Natten.~

Mandagen tilbragte jeg mest i Præstegaarden, men ogsaa Mandag Aften

gik jeg ned i Skolen og i Seng.~

Tirsdag Morgen vaagnede jeg tidlig, men da der ikke fandtes noget Ur i Lejligheden, kunde jeg ikke faa at vide, hvad Klokken var. Jeg tænkte paa at staa op og gaa ud at møde mine Forældre og Søskende, som skulde komme med Resten af vort Flyttegods. Imidlertid faldt jeg alligevel i Søvn og vaagnede først ved, at nogen bankede paa Ruden.~

Side 30.~

Det var Moder. Hun og Fader var paa det forreste Læs Flyttegods; der kom i alt 6 saadanne foruden de 2 Læs, der var komne forud. De var kørt fra Kundby Mandag Aften og var naaet Gadstrup, før Folk i Almindelighed var oppe. Fader vilde ikke gaa op i Præstegaarden efter Nøglen, før han gjorde Regning paa, at Pigerne der var oppe; han - og Moder troede, at jeg var der oppe om Natten. Moder havdeda det ind ad nogle af Vinduerne og havde faaet Øje paa mig. Jeg kom nu op i en Fart og fik lukket de andre ind.~

Moder fik straks travlt med at faa sat Mad og Kaffe paa Bordet til Kusken; det var Gaardmænd fra Kundby, som var kørt de 6 Mil med Flyttegods. Paa Vognene var desuden Fader, Moder, mine 6 Søskende, Bedstemoder og vor Tjenestepige, som havde tjent os i flere Aar og flyttede med. En Arbejdsmand havde trukket vore 3 Køer til Gadstrup; han kom ogsaa op ad Formiddagen.~

Der blev nok at tage fat i med at faa alt baaret ind fra Vognene og faa det sat paa Plads. Og saa begyndte Høsten: Rugen var moden. Her var en Skolelod på 5 Td. Land god Jord, men den laa 1/2 Fjerding Vej fra Skolen, saa det var en hel Spadseretur ud at flytte Køerne, eller for Pigen ud at malke. Fader paatog sig nu ogsaa Bestillingen som kirkeværge. Et stort stykke af Kirkegaarden laa hen til Græsning med anlagte Plæner og grusede Gange, Græsningen skulde slaas; den var god til kvæget. Vi Drengene (Johannes og jeg) fik u Arbejde, dels i Marken, dels i Haven og paa Kirkegaarden med at slaa Græs, skuffe Gange osv. Af Skolebrændsel fik vi aarlig 6 Favne godt stort Bøgebrænde samt nogle Læs Tørv. Brændet maatte vi selv save og flække. Paa Gærderne om marken var en Del Pil og Poppel. Der blev aarlig "stævnet" et Stykke; det gav

Side 31.~

Ærteris, Bønnestager odl. foruden kvas til Brændsel. Der var saaledes Arbejde nok for os foruden Skolen.~

For Fader var det nye Embede en stor Lettelse. I Kundby havde der været Tider, da han havde haft 120 Børn 2 Klasser. og han havde Arbejdet med dem. I Regnetimen f.Eks. skulde han se til hvert enkelt Barn. hvis et Barn ikke kunde finde ud af sit Regnestykke, skulde det have Hjælp osv. Han arbejdede trofast og dygtigt i sin Skole, skønt der var for meget for en Lærer. Der var vel for et Par Aar siden kommen en ny Skole i Sandby, som havde taget nogle af Børnene fra Kundby Skole, men der var endnu rigeligt med Børn. Men hvad der især var en stor Lettelse for Fader, var Stillingen overfor Forsamlingsfolkene; her havde han en Præstø, som kunde være Sjølehyrde, og Fader kunde faa Lov at hjælpe til. Der blev et inderligt Venneforhold mellem Fader og Kapellan Rønne, og det varede ikke længe, før Fader fik samlet en lille Flok kristne Troesvenner. Naar der var Eftermiddags Gudstjeneste i Gadstrup, var det almindeligt, at nogle Venner fulgte med ned i Skolen, og naar Pastor Rønne fik spist til Middag, kan han saa gjerne derned og samledes med den - væsentligst til Samtalemøder.~

Men ogsaa om Vinteraftenerne kom Pastor Rønne tit ned hos os. 1 Aften ugentlig holdt han gjerne Bibellæsning i Skolen, og her kom

gærne mange Mennesker, bla den gamle Sognepræst Pastor Grove. Han led meget af en besværlig Hoste, saa om Vinteren turde han ikke godt sidde i den kolde Kirke; derimod var han glad ved at kunne komme ned i den opvarmede Skole og der høre Pastor Rønne.~

Side 32.~

Pastor Rønne oplæste gærne et Kapitel af det nye Testament og forklarede det. Derefter var der Samtale. Imlelem sang man en Salme, og til sidst opfordrede Rønne andre til at foreslaa en Salme. En Aften blev der foreslaaet Salmen "At sige Verden ret Farvel". Den gamle Præst blev stærkt betaget af denne Salme, som han ikke tidligere havde kendt. (Den fandtes ikke i den saakaldte "evangelisk kristelige Salmebog", som havde været brugt i hans Tid). Han spurgte, hver der havde skrevet den Salme. Fader og Rønne saa til hinanden; de vidste at Navnet Grundtvig skurrede slemt i den gamle Præsts Øren, men Fader sagde dog: " Den er af Grundtvig". - Siden bad Pastor Grove næsten hver Gang om den Salme. Søster Henriette kom tit op i Præstegaarden, hvor hun var Veninde med Præstens Plejedatter Frk. Steffensen. Det var tit, at Pastor Grove bad hende spille og synge. "At sige Verden ret Farvel".~

De andre Aftener, naar Pastor Rønne kom, læste han gærne højt. Især husker jeg Paludan-Müüllers Digte: "Paradiset", "Kain og Abel", "Abels Død", Ahasverus o fl. Disse Digte tiltalte mig stærkt, navnlig husker jeg "Paradiset". Også husker jeg en Fortælling af den norske Præst Wexels: "Vesle Kari".~

Af andre Ting jeg hørte læst i min Barndom husker jeg bedst Grundtvigs "Paaskelinien". Det var i Kundby. Fader fik en Dag besøg af en Skrædder Jensen Fra Faarevejle med Hustru. Og Fru jensen havde afskrevet hele "Paaskelilien". Hun læste den op for os forærede Fader Afskriften. Den blev senere læst næsten hver Paaske, og jeg ved intet Digt, der har grebet mig saa stærkt som dette. Den samme Kvinde lærte ham den ny Melodi til "Rejse op dit Hoved". Hun sagde, at den var af Præstekonen i Jydstrup. Hun sang den, og Fader opskrev derefter Noderne.~

Side 33.~

Fader fik samlet en lille Læseforening, hvor man holdt "Indre Missions Tidende", "Dansk Missionsblad", "Budstikken" og flere Tidsskrifter, bla abonnere man på Melbys Kirkehistorie. Ogsaa holdt man en oversættelse af "Hermansburger Missionsblad". Flere af disse Skrifter blev læst højt hjemme; Især husker jeg "Hermansburger Missionsblad", som jeg fulgte med stor Interesse.~

Pastor Rønne tilbød mig Undervisning i tysk, og jeg fik god, grundig Undervisning heri og samtidig lærte jeg dansk Gramatik (!) og skrev nogle danske Stile, som Rønne rettede.~

Min Tid som Barn var saaledes stærkt optagen. Johannes kom stadig ud at lege med Kammerater, men det var sjældent, at jeg havde Tid til saadant, og kom jeg endelig med en Gang, passede jeg ikke rigtig sammen med de andre.~

En meget god Ven fik jeg i Gadstrup; det var vor Nabos Sognefoged Hans Larsens Søn Ole Hansen. Han var særdeles kvik i Skolen, saa han 1 Gang var nærved at gaa uden om mig (han var 1 1/2 Aar ældre). Han havde bl.a. stor Lyst til at tegne og fik nogen Undervisning deri af Fader. Ogsaa læste Fader privat med ham Verdenshistorie osv. Efter sin Konfirmation havde han havt Lyst til at blive Billedhugger, og han havde sikkert havt Evner i den Retning, men Faderen havde derimod; han skulde være Bonde, og han blev en fremragende Bonde. 3 Vintre var han Elev på Grundtvigs Højskole, den første

Højskoleelev der fra Sognet. Som gammel Mand gav han sig til at modellere i Ler.~

Side 34.~

Pastor Rønne havde, før vi kom til Gadstrup en god Ven, Pastor Holm i Jersie. Holm følte stærkt Savnet af Troesvenner i sit efter Pastorat; der var to Lærere, men ingen af dem kunde han tale med om alvorlige Emner. Derfor blev han glad ved Indbydelsen til en Gang imellem at komme til Gadstrup og samles med kristne Venner der.~ En Gang blev Holm og Rønne enige om en Søndag at bytte Kirker, saaledes at Holm den Dag skulle prædike i Gadstrup og Syv, medens Rønne skulle prædike i Jersie og Skensved. I Gadstrup Kirke var der mødt mange Tilhørere, og Forsamlingsfolkene samledes bagefter - som sædvanlig - nede i vor store Stue. Da Holm havde spist til Middag i Præstegaarden, kom han ned til os. Vennerne fra Ramsøllille begyndte nu at ville tale med Præsten og hans Prædiken; de sagde bl.a. at den sikkert var god og indholdsrig - for studerede Folk, men temmelig lærd og højtravende for Bønderfolk. Det blev ikke sidste Gang, Holm prædikede i Gadstrup og bag efter samledes med Vennerne, der vilde samtale med ham om Prædiken. Flere Aar efter blev han forflyttet til Galdsaxe som Dr Kalkars Efterfølger. Før han rejste dertil, prædikede han atter i Gadstrup. Der var i Midlertid kommen en ny Sognepræst og en ny Lærer; Holm samledes da med Venner i Moders Hus. Her sagde han, at der var ____ her, der havde lært ham at prædike.~

Jeg husker ikke, om Jens Larsen kom til os i Gadstrup, eller om det var i Kundby, han sidst var hos. Men jeg ved navnlig nu, hvad jeg senere har hørt, at han kunde - som tidligere - samle en Skare Folk. Men tidligere havde der altid været Kappelstrid mellem Vennerne om at faa ham med hjem; men nu stid han efter Mødet og ingen vilde byde

Side 35.~

ham hjem om Natten. Fader bad ham da at blive hos til næste Dag, men Moder var ikke glad derved. Der var kommet mindre kønne Rygter ud om ham og hans Forhold over for Kvinder. Han var bleven Enkemand; hans Hustru var en jævn Bondekone. Men nu varede det ikke længe, før han fortalte, at han skulde giftes med en Provstedatter fra Jylland. Han havde tildels sluttet sig til den saakaldte "apostoliske Menighed", ogsaa kaldet Irvingianerne. Det var en Torn i Præsternes Øjne og blev det i fleres. Disse forskellige Kalgemaal gjorde, at han maatte træde tilbage fra sin Missionærgærning, i hvilken han havde udrettet meget. Jeg har senere hørt, at han da tyede ind til København, hvor hans Stedsøn var Vognfabrikant, og hos ham tog den gamle Missionær Arbejde som almindelig Smedesvend. Han sluttede sig nu helt til apostolisk Menighed men rejste ikke mere som Taler. Han holdt sig stille og ydmyg. Hvor længe han levede saaledes, ved jeg ikke; han levede da endnu i 1870.~

I Midlertid kom der flere Lægprædikanter frem. Fra min Faders Hus husker jeg den blinde Jens Dyrholm, der til trods for sin medfødte Blindhed havde lært Bibelen udenad. Hans Fader havde været Arrestforvarer, og han var da gaaet ind til Fangerne og faaet dem til at læse højt af Bibelen, og paa den maade havde han lært den. Han blev senere antaget som "Kolportør for Indre Mission". En anden var en Bomuldsvæver Wippert, født i Prøjsen. Han kunde ikke taale at være (?), men rejste rundt og solgte Billeder, indtil ogsaa han blev antagen af "Indre Mission". Under Krigen i 1864.~

(Løst tillæg):~

Mange Gange, baade i min Ungdom og efter at jeg er bleven voksen,

naar jeg har sunget eller hørt Salmen "Hyggelig, rolig" - særlig Ordene: "Naar under Sang med det vingede Ord Sjælen af By over Stjærnerne for", er jeg uvilkaarligt kommet til at tænke paa min Barndom - enten i Kundby Kirke, hvor Fader spillede Orgelet, men samtidig sang for, og hvor vi Børn og flere af Menigheden sang med - eller Hjemmet i Gadstrup, hvor det gjerne var Søster Henriette, der spillede Fortepiano, medens Fader ledede Sangen, og Vennerne sang kraftigt med.~

Side 36.~

blev han tilligemed Dahlstrøm antagne som Soldatermissionærer.~ Jens Larsen havde begyndt paa Udgivelsen af "Indre Missions Tiden- de". Fader havde af og til skrevet Artikler dertil, og da Jens Larsen traadte ud af Forbindelsen med "Indre Missions Forening", opfordrede denne Forenings Bestyrelse Fader til at paatage sig Redaktionen af Bladet. Fader mente dog ikke at turde paatage sig mere bestemt Arbejde, end han havde, saa han gav Afslag. Saa blev Redaktionen overdraget Ludvig Mortensen af Marbjerg, en temmelig uheldig Størrelse. Han var da ogsaa kun Redaktør 1 Aar. Saavidt jeg mindes redigerede Jens Dyrholm Bladet en Tid, men han kunde jo kun diktere, men maatte have andre til at skrive for sig; jeg kan huske, at Fader har hjulpet ham flere Gange.~

13 Septbr 1861 blev der holdt et Møde - jeg tror det var i Stenlille, hvor "Indre Missionsforening" blev omdannet til "Kirkelig Forening for indre Mission". Den gamle Formand for "Indre Mission", Pastor Rønne i Høve vedblev at være Formand, men han fik ved Siden en ung, energisk Præst Vilhelm Beck, som ogsaa kom til at redigere "Missionstidenden". Fader var med til Mødet og kom hjem meget glad for dette og pver den ny Ordning. Han havde med hjem fra Mødet en Salme af Grundtvig, som han ikke tidligere havde kendt: "Der sad en Fisker saa tankefuld". Den var bleven sunget ved Mødet, men Melodien havde ikk tiltalt Fader, og han lavede saa selv en smuk Melodi til Salmen.~

Side 37.~

I April 1862 blev jeg konfirmeret, og der var nu Spørgsmaal om, hvad jeg skulde være. Moder mente dansk Jurist, Fader mente Skolelærer. Lærergæringen følte jeg ingen rigtig Lyst til, og hvad Jurist var, havde jeg ingen rigtig Forstaaelse af. Foreløbig blev jeg hjemme og "saa Tiden an". Hen paa Sommeren kom Boghandler Gutzon Hansen fra Roskilde ud for at tale med Fader, og Bestemmelsen blev nu, at jeg kom ind til ham.~

Han var den eneste Boghandler i Roskilde, saa der var en god Forretning, men han selv var sjælden i Bogladen; foruden Boghandler var han tillige Kæmner. Hans Søster - en Damepaa op i Fyrrerne, skulde hjælpe i Butiken. Hun var en begavet og kundskabsrig Dame, men meget sjusket og uordentlig. Ogsaa i Butiken lavede hun tit Uorden, som jeg maatte gøre i Orden efter hende, og tit blev jeg skældt ud for, hvad hun havde gjort.~

En Dag kom en høj Herre ind og spurgte efter Frk Hansen. Jeg kendte ham ikke og fandt, at han saa meget underlig ud, men jeg var ved at tænke, at hans Forstand var noget omtaaget. Men Frøkenen kendte ham godt, saa de kom snart i Samtale. Det var Digteren H.C. Andersen. Ogsaa Thorvaldsen han hun kendt personlig.~

Det var væsentligst hendes Skyld, at jeg tabte Interessen for Boghandelen. Jeg var der 2 Aar. Om Foraaret, før jeg tog derfra, antog Hansen en ny Lærling for at han skulde kunne afløse mig. Det var en Brodersøn af Professor Fjord, en Lærersøn fra Holmsland ved.~

Side 38.~

I Roskilde oplevede jeg 1863. Jeg saa Prinsesse Aleksandra, før hun drog til London. Jeg saa den græske Deputation med Konstantin Kanaris som Fører, den var her i Danmark for at tilbyde vor unge Prins Vilhelm Grækenlands Trone (som Konge antog han navnet Georg I). Jeg saa Arvepris Ferdinands Jordefærd (Frederik VII's Farbroder) og senere Kong Frederik VII Jordefærd. Der oplevede jeg ogsaa 1864 og hørte stadig Nyhederne fra Krigsskuepladsen. Bla hørte jeg stadig vor ny Konge omtale paa en lidet sømmelig eller hensynsfuld Maade.~ Her gjorde jeg Bekendtskabet med flere Soldater. Der laa et Par jydsk Bataljoner indkvarteret i Roskilde under Vaabenhvilen, og de blev permitterede derfra ved Fredsslutningen. Bla var der en Soldat som hed Hans Hessellund Rasmussen. Jeg lagde Mærke til, at han paa sin Hue havde Kokarde med Kors i, det havde de andre ikke. Jeg spurgte ham om Grunden, og han forklarede: Før Krigen havde enhver dnaks Soldat Kors i sin Kokarde, men under Krigen blev Korset i Kokarden afskaffet. Hessellund havde købt sig en Selvejerkasket med Korsmærket, og denne bar han altid, naar han var uden Kommando. jeg saa, at hans Frakkeærme bar Mærke af et Skud og fik at vide, at en fjendtlig Riffelkugle var gaaet gennem højre Arm lige ved Albueledet (!). Man vilde have ham hjemsendt som udygtig til Krigstjeneste, men han mente, at han vel endnu kunde slaa et Slag under Dannebrog. Ham fik jeg Agtelse for.~

Side 39.~

Nu kom jeg i Malerlære i Ølstykke - Fader var bange for Haandværkslivet i Byerne. jeg fik lært at arbejde og fik Interesse for mit Arbejde. Og Mester var Sportsmand. Når vi gik nogen Steder uden at have noget at lave, løb han og jeg matte følge med, tit 1/2 Mil eller derover. Tit fulgte vi Stier over Marker og Enge og sprang over Grøfter. Han satte med Lethed over en Grøft på 6 Al eller derover; jeg drev det til omtr 5 Alen. Han var Sanger med en udmærket Stemme - den fyldte 3 Oktaver - og han sang sikkert, men Stemmen var ikke smuk, den savnede Uddannelse. Af ham fik jeg lært at synge - før hed det altid, at jeg ikke maatte synge ret kraftigt, da jeg sang falsk. Han havde ikke lært Musik, men kunde behandle ethvert som helst Instrument, kun efter Gehør. Han var Krybskytte, dygtig Jæger, jeg har flere Gange set ham paa et Væddemaal lægge sin dobbeltløbede Bøsse ned paa Jorden, kaste 2 Stene op i Luften - højt op - saa bukke sig og tage Bøssen op og skyde hver af Stenene i Luften med et Skud. Men han havde sine Fejl, - navnlig var han svag over for Kvinder. Han havde en udmærket Hustru og flere Børn, men kunde ikke lade være med sine erotiske Æventyre.~

I Ølstykke lærte jeg at kende et Pr udmærkede Mænd, Lærer Hansen og Slagter Jørgen Pedersen. Hansen holdt gudelige Forsamlinger inde i sine Stuer (ikke i Skolen) og Jørgen Pedersen talte af og til ved disse ogsaa andre Steder. Hans passede sin Gærning, men naar han~

Side 40.~

kørte ud for at handle, tænkte han paa sin Prædiken til om Søndagen og der var Indhold i hans Prædikener. Han sluttede sig nærmest til den grundtvigske Retning - ligesom Lærer Hansen. Hans Præst var Peder Rørdam i Lyngby.~

Præsten i Ølstykke var Theolog med Karakter Egregie og havde været Missionær i Ostindien (Trankebar). Det var for at faa Undersøttelse til sine Studeringer, at han havde paataget sin den forpligtelse at rejse til Trankebar i 6 Aar, der havde vi en Koloni, hvor Staten drev Mission, men det var ikke altid heldige Mænd, der blev sendt der over. Møhl i Ølstykke var det i hvert Fald ikke. Begavet var

han vel, men en elendig Præst. der var god brug for Hansens Forsamlinger, men de var Præsten en Torn i Øjet, og han var ikke altid pæn i sin Optræden over for hansen. Det var betegnende for ham, at han fra Trankebar tog et Par unge Negere med her hjem for at de skulle uddannes til Missionærer ideres Hjemland - han satte dem paa Jonstrup Seminarium, hvor de var samtidig med min Fader. Jonstrup var den Gang udpræget rationalistisk.~

Men Lærer Hansen og Jørgen Pedersen havde ikke ringe Betydning for mig ligesom ogsaa Maler Christiansens Hustru.~

Mens jeg var i Lære der, skulde Vilh Bech en Gang tale i Kjøbenhavn. jeg gik derind for at høre ham. Den Prædiken han holdt - saavidt jeg husker, var det i Holmens Kirke, gav anledning til megen Omtale. Han sammenlignede den danske Folkekirke med den store Skøge, der bolede med Verden. Man har sagt, at Indholdet af Prædikenen blev refereret gamle Kong~

Side 41.~

Christian IX, og at det var den Prædiken, der var Skyld i, at Beck aldrig fik et Ridderkors eller anden Udmærkelse - noget Beck jo godt kunde undvære.~

En anden Gang var vi til Missionsmøde i Farum. Der var vi kørende hen. Det var Møde for hedningsmissionen, og Pastor Mau, Farum som Indleder og saa vidt jeg husker Pastor Kalkar i Gladsaxe som næste Taler og sidst Pastor Rørdam fra Lyngby. Han kom ridende under Mødet sammen med sin Datter og besteg Talerstolen iført Stortrøje samt Ridestøvler med Sporer. Men han kunde faa Folk til at høre. Mødet skulde have været holdt i Farum Kirke, der er temmelig stor, men den var ikke nær stor nok den Dag; Mødet blev derfor holdt i Præstegaardens Have, væsnetligst paa den store Blegeplads. Jeg husker at Mau - Stedets præst - talte om ordet: "Snorene faldt for os paa de liflige Steder", og vi gav Præsten Ret - der var lifligt, ualmindeligt smukt.~

I Aaret 1867, mit sidste Læreaar, kom jeg med i Skytteforeningen i Hjørlande. øvelserne blev væsnetligst ledet af Byens Smed. Det gik helt godt. Byens Lærer Kofod var ogsaa Medlem og tog livlig Del i Øvelserne.~

I Efteraaret 1967 fandt præstens unge Datter paa - for at faa Lejlighed til at komme sammen med andre unge - at faa oprettet en Sangforening for blandet Kor. Lærer Hansen blev Leder af denne, og den kom til at gaa godt. jeg blev Medlem af denne og kom til at synge Bas.~

Side 42.~

Samme Sommer var Kirken bleven underkastet en større Restauration. Bl.a. blev Taarnet nedrevet til Grunden og opført paa ny. Kirken var en Tid lukket paa Grund af Restaurationen, og da den var færdig, blev den indviet af Pastor Møhl. Datteren fik gennemført, at Sangforeningen mødte oppe ved orgelet og sang et Par firstmmige Salmer ("Lyksalig, lyksalig, hver Sjæl, som har Fred" og "Vandrer mellem Liv og Død"). Disse Salmer lød godt og tiltalte Folk. De øvrige Salmer sang vi ogsaa med, men kun enstemmigt.~

Alle Sangforeningens Medlemmer kom til at synes særlig godt om den unge Præstedatter. Hun var naturlig, jævn og meget tiltalende. Ved Juletid blev hun syg og døde. Sangforeningen bad da om at maatte synge ved hendes Begravelse. Dette tillodes. jeg var dog ikke med her, da jeg var rejst fra Ølstykke til Julen.~

Mens jeg var i Lære i Ølstykke, blev min Fader syg. Han skrev da til min Mester og bad om jeg kunde komme hjem at hjælpe ham i Sko-

len. jeg kom da hjem til Mortensdag 1865 og overtog straks Gærningen som Vikar, og dermed vedblev jeg til vi først i Februar fik en ung Seminarieelev fra Blaagaards Seminarium - Karl Nielsen, hed han til min Afløser. Det var en Lettelse for mig at blive afløst, ti det kneb mig at holde Disciplin, navnlig kneb det over for de store Piger. Ellers havde jeg nok Lyst til at undervise.~

Jeg skulle ogsaa lede Kirkesangergæringen. Men min Stemme var den Gang endnu for usikker, tilmed endnu i Overgang, saa det blev min Søster Henriette, der maatte synge for. Hun kunde ogsaa.~

I 1863 var Pastor Rønne blevet kaldet til Sognepræst fra Røhr~

Side 43.~

Hansted og Viksø i Thy. Det blev et stærkt Savn for Fader, ti hans Eftermand var magt en aandelig Undermaaler. Fader vedblev da at afholde gudelige Forsamlinger uden Præstens Medvirken. Da han blev svag, fulgte Henriette gerne med. Fader var den ledende i Forsamlingen, men Henriette sang for læste gerne en af Birkedals Prædikener højt.~

En Dag var Fader meget syg. Han ønskede at tale med Præsten, og jeg hentede vor Sognepræst. Men noget mere ubehjælpsomt ved en Sygeseng skulde man lede efter. Næste Dag laante jeg hos Sognefoged hans Larsen en Ridehest og red over til Pastor Holm i Jersie. Han kom og ham var Fader glad ved. Da Fader var død, mødte Holm ogsaa ved Hans Jordefærd og talte om det Skriftsted: "Min Naade er Dig nok, ti min Kraft fuldkommes i Skrøbelighed". Det var - sagde han navnlig dette Ord, der havde trøstet Fader, saa han med Fortrøstning kunde se Døden i Møde.~

Da Karl Nielsen havde overtaget Skolegæringen, kunde jeg vende tilbage til min Lære. Dog blev jeg hjemme en lille Tid, til Fader fik det lidt bedre. Endelig kunde han begynde at være lidt oppe hver Dag. Nu rejste jeg til Ølstykke med godt Haab om, at Fader skulde blive rask, men omtr en uge efter fik jeg Brev fra Karl Nielsen om, at han var Død.~

Nu gik jeg altsaa hjem til Begravelsen. Fader døde 24 Februar og blev begravet 3. marts 1866. Det var stille mildt, klart Frostvejr, der laa et tyndt Lag Sne paa Jorden. Pastor Leth talte i Kirken og kastede Jord paa Liget. Men den, der især havde noget at sige, var Pastor Holm fra Jersie. Man kunde forstaa, at han~

Side 44.~

havde kendt Fader, saa han kunde aflægge et Vidnedsbyrd om ham.~

Om Faders sidste Øjeblikke paa denne Jord fortalte Moder og Henriette. Fader havde i den sidste Tid været lidt oppe hver Dag, kun den sidste Dag havde han sovet meget.~

Hen på Eftermiddagen kom Posten med breve fra gode Venner, og Henriette begyndte at læse dem for Fader. Hun havde læst et Par af Brevene, men Fader bad nu at komme op, saa vilde Nielsen ogsaa komme ind fra Skolen, og han kunde da ogsaa høre Brevene (vi fik den Gang kun Post 2 gange ugentlig, saa der var flere Breve fra gode Venner). Nu hjalp Moder og Henriette ham op og begyndte at klæde ham paa. Fader spurgte da, hvilket Evangelium vi havde til i Morgen (det var netop en Lørdag). Henriette svarede: "det er om den kananæiske kvinde". Fader sagde da: "Ja, hvem der dog havde en saadan Tro som hun!" - Han begyndte da at tale om en prædiken, Pastor Rønne en Gang havde holdt over dette Evangelium. (Det var jo et Par Aar siden, Rønne var rejst derfra, men Fader kunde huske Prædiken og gengav den). I Midlertid lagde Moder mærke til, at Fader begyndte at ryste. Hun spurgte, om han ikke helst maatte komme i Seng igen. - Jo det var maaske det bedste - han blev da

atter klædt af og bragt til Sengs, medens han vedblev at tale om prædiken. Hans Tale blev dog svagere og svagere, snart kunde kun se, at han bevægede Munden, men kunde ikke høre. ogsaa Bevægelsen om Munden blev svagere og svagere, til han til sidst sov hen. Det var ikke muligt at sige, hvilket Øjeblik, der var det sidste. Men snart var Moder klar over, at det var forbi.~

Efter Faders Død blev Karl Nielsen i Gastrup (!) som Vikar, til den ny Skolelærer var kaldet. Nielsen skulde jo ogsaa besørge Kirkesangertjenesten, men da han slet ikke kunde synge, blev det atter Henriette til at lede Sangen. Inden han rejste, blev han trolovet med Henriette.~

Faders Efterfølger som Lærer og Kirkesanger var Lærer Hoffmann. Saavidt jeg kan skønne, kunde han ikke paa nogen Maade erstatte Fader, men han var en jævn og god Lærer og blev ogsaa temmelig godt afholdt. Men~

Side 45.~

særlig den kristne Vennekreds følte Savnet af Fader saa meget stærkere, som Leth - vor nye Sognepræst - slet ikke kunne ydfylde sin Plads, men var en meget middelmaadig Præst. De troende navnlig fra Ramsøllille søgte gerne til Skensved, Anneks til jersie, hvor Pastor Holm prædikede. Men han blev forflyttet til Gladsakse, og saa stod man uden Præst. Hans Eftermand i jersi, en Pastor Fritz, var en nogenlunde Præst, til vort Nabosogn Ørsted kom en Pastor Lützhøft, en fordreven Sønderjyde (Fader til en Stiftsprovst Lützhøft i Odense), han var dog bedre Præst end Leth i Gadstrup, enkelte søgte til Roskilde til en Pastor Tolstrup, senere kom til Havdrup en Pastor Milo, som nærmest tilhørte den grundtvigske Retning. Men i Gadstrup var nærmest aandelig Død. Man var glad, naar der en Gang imellem kom en Afsending fra Indre Mission, og der kunde de gerne samle en ikke saa ganske lille Tilhørerkreds.~

Da jeg havde udstaaet min Læretid, tog jeg hjem, det var jo Midvinter, og jeg kunde ikke faa Arbejd som Svend. jeg købte lidt Malervarer og Værktøj, og tog Arbejde hjemme omkring. Jeg havde for det meste nok at gøre med at male Møbler osv. Om Foraaret tog jeg til København og tog Arbejde som Svend, men jeg blev snart klar over, at jeg stod for langt tilbage, saa jeg ikke kunde vente at blive

sat til det bedre Arbejde. efter Pinse tog jeg derfor igen hjem og tog Arbejde. jeg havde nu set en Del i København, og jeg gjorde mig Umage for at udføre Arbejdet saaledes, som jeg havde set det i København. Jeg havde Arbejde nok, saa jeg arbejdede fra tidlig Morgen til silde Aften, og jeg stræbte at tjene noget, saa jeg kunde tage til København i den kommende Vinter for dels at gaa paa Tegneskole, dels paa

Side 46.~

anden maade lære noget. Og da jeg naaede Efteraaret, tog jeg derind. Kort før min Afrejse kom en Kolportør Lindholm hjem og holdt Forsamlinger. Han boede paa Frederiksberg og havde et Værelse til Udleje, jeg aftalte da med ham, at jeg skulde bo hos ham om Vinteren. Ved ham kom jeg i Berøring med Indre Missions Kreds der inde, men Lindholm kunde jeg ikke i Længden sammen med, jeg havde Indtryk af alt for megen Overfladiskhed og for liden virkelig Alvor. Om Søndagen søgte jeg gerne Vartov Kirke, men tit om Søndag Aften gik jeg i Johanneskirken. Jeg var ogsaa et Par Gange med til Missionsmøder i København, en Gang hørte jeg da den ejendommelige svenske Lægprædikant Oskar Ahnfeldt, navnlig en udmærket Sanger.~ Denne Vinter kom jeg i Berøring med "apostolisk Menighed", ogsaa

kaldet Irvingianerne. her fik jeg Indtryk af virkeligt Alvor og af sandt Kristenliv. Jeg gjorde Bekendtskab med "evangelist" Thomsen, teologisk Kandidat og beslægtet med bekendte Præstemænd i København. Om ham fik jeg at vide, at han havde ofret meget for sin Tro, og af selve Manden fik jeg et udmærket Indtryk, Ogsaa af en anden af denne Menigheds Mænd - Evangelist Jensen - fik jeg et udmærket Indtryk. Flere Gange kom jeg til Møder i dette Samfunds Kirke og var glad ved meget af, hvad jeg der mødte.~

Vinteren gik. Jeg havde lidt at bestille en Gang imellem, men det var kun lidt jeg tjente. Endelig i Marts fik jeg lidt Arbejde, men kun i en Uge. Først 1ste April fik jeg rigtigt Arbejde, og efter at have arbejdet hos en Mester nogle Dage, blev jeg den mest betroede af Svendene hos denne Mester. Det var noget andet end Aaret før. jeg søgte dog Arbejde hos Bernhardt Schrøder, hvor jeg vidste, der var noget at lære, og kom endelig i Arbejde der og klarede mig helt godt. Som enhver anden Begynder hos Schrøder kom jeg fra først af ud under en anden Svend. Men en Dag blev jeg sendt hen til en meget vanskelig Dame, som havde jaget et Par virkelig dygtige Svende bort, og jeg var saa heldig at vinde denne Dames velvilje, saa siden blev jeg sendt ud paa egen Haand og blev noget betroet.

Side 47.~

En Lørdag Aften kom jeg hjem paa Værkstedet efter Penge. Min Ugeløn var 14 Kr paa egen Kost. Mestersvenden lod mig da vide, at jeg gerne kunde faa Søndagen fri - hvad der ikke var almindeligt. jeg gik da til Evangelist Thomsen for at tale med ham om at komme til Nadveren Søndag. Thomsen var rejst bort. jeg gik da til Jensen. Ogsaa han var bortrejst. jeg betragtede dette som et Vink fra Gud. gik saa om Søndagen i Vartov Kirke.~

Men nu fulgte en svær Tid. Skulde jeg slutte mig til apostolisk Menighed eller skulde jeg ikke. Der var meget der trak til den Side, men det var andet, der stødte fra. hvor skulde jeg faa Raad.~

En Aften gik jeg til Pastor Frimodt og søgte en Samtale med ham. En Gang før havde jeg været hos ham, men faaet en grim Modtagelse som nærmest vidnede om total Mangel paa Forstaaelse af den Sag, jeg vilde tale med ham om (det var den Gang et andet Menneskes Sag, det drejede sig om, men præsten haanede mig, fordi jeg tog mig af den anden)., Mu haabede jeg at faa en lidt bedre Modtagelse. men jeg

tog fejl. Han behandlede mig snarest som om han satte mig i Band. meget forknyt gik jeg fra ham. Men saa kon jeg til at tænke paa nogle Ord, som Grundtvigs Kapellan Kr Køster havde sagt til mig, en gang jeg havde talt med ham. Det var næsten saaledes: "Kan De tro apostolisk Menighed og finde Hvile i dens Forkyndelse, og kan De være med til og være glad ved dens Gudstjeneste med de dertil hørende Ceremonier, saa gaa kun dertil. Men føler De Dem mere hjemme i en almindelig Kirke, saa bliv ved det, De bedst kan være glad ved". - Netop disse Ord kom nu til at staa klart for mig, og snart vidste jeg, hvor jeg hørte hen.~

Men nu blev det mig svært at være i København, i alt den Tummel og Støj. Om Aftenen søgte jeg gerne ud paa Christianshavns Vold, der var gerne stille og frisk. Men jeg savnede en Vennekreds, nogen, som jeg kunde slutte mig til og tale med. Nu fik jeg Brev fra min Læremester Lorentz Christiansen, som Imidlertid var flyttet~

Side 48.~

til Jyllinge. Han vilde gerne have mig til sig og lovede mig fast Arbejde ogsaa i den kommende Vinter.~

Jeg tog derud. Søndag var jeg til Alters hos Grundtvig, og Mandag

rejste jeg til Roskilde og gik derfra ud til Jyllinge.~
Det er en lille Landsby, væsentligst beboet af Fiskere. Den ligger lige ned til Roskilde Fjord, meget smukt. Der gaar en Vej paa langs gennem Byen, omtr parallelt med Fjorden. Fra Bygaden gaar nogle Hulveje med Træbeplantning ved Siden ned til Stranden. Ude i Fjorden ligger nogle smaa Øer eller Holme. Midt i Fjorden, lidt sydligere ligger den lidt større Ø Eskildsø. Paa den modsatte Side af Fjorden ligger Østskov, en temmelig stor Skov. Men Byen ligger saaledes, at der næsten aldrig kommer fremmede der igennem, uden at de har Ærinde til selve Byen. Der er kønt, roligt og fredeligt.~
Om de Søgne Dage var jeg gjerne ude at arbejde, men om Søndagen var jeg gjerne hjemme hos Mesteren. Saa gik jeg i Kirke og om Eftermiddagen paa Skydebanen sammen med andre unge. Der var flere gode Skytter især mellem Fiskerne. De flkeste havde deres egen Riffel, hvad der især hjalp til, at de skød godt, ti de lærte deres Vaaben bedre at kende. Søndag Aften var jeg gjerne i præstegaarden hos Provst Møllers, som tidligere havde været i Solbjerg paa Mors, og hvis Frue især var en udmærket Kvinde. Der var en voksen søn og 2 Døtre, lglige og tiltalende unge Mennesker. Den ældste Datter var mere alvorlig og var gjerne inde og deltog i Samtalen; den yngste Datter Margrethe var ganske ung, meget smuk og livlig, nærmest et stort Barn. jeg lagde godt mærke til et begyndende Kærlighedsforhold mellem hende og vor Lærling, en fattig Dreng fra Hjørlande, men med en udmærket Sangstemme og et tiltalende ungt Menneske, som senere blev Lærer og fik sin Margrethe.~
Hvad der særlig havde Betydning for mig, var Samtalerne, hvor Fru~

Side 49.~

Møller navnlig var Sjælen. Hun var en udmærket og erfaren Kvinde, og disse Samtaler var der Indhold i. Her var Maler Christiansens Hustru ogsaa somme Tider med. Af Fru Møller hørte jeg Tale om Menighedslivet paa Mors.~

Jeg havde faaet Løfte om Vinterarbejde. Men i slutningen af Septr slap det op; der var ikke mere at gøre. Jeg vilde saa til København for at prøve at faa Arbejde der, og spadserede til Roskilde. jeg var gaaet ind paa en Beværtning for at faa en kop Kaffe; her kom jeg tilfældigvis i Samtale med en Malermester Smith som tilbød mig Arbejde. jeg blev saa der i Byen en Maanedstid, men saa slap Arbejdet op; Jeg blev saa der i Byen en Maanedstid, men saa slap Arbejdet op; jeg kunde være blevet længere og hjulpet ham med et interessant Arbejde. Man skulde male Teaterdekorationer til Sindssygeanstalten Bidstrup, hvor Patienterne selv skulde opføre Skuespil. Her vilde han gjerne have min Hjælp men kunde ikke give noget for den, og gaa og arbejde for slet ingen Ting syntes jeg ikke, jeg kunde nu.~

Inden jeg skulde rejse til København, besøgte jeg en Bogbinder Madsen, som jeg kendte fra Gutzon Hansens Boghandel. Han var nu gift og selvstændig Mester men havde det meget smaat. Vi kom i Samtale, og jeg sagde, at jeg nu var arbejdsløs. Han talte om, at han havde meget Arbejde, saa han ikke kunde overkomme det, men han havde ikke Lyst til at tage en Svend, da han ikke vidste, hvor længe Arbejdet vilde vare, og af samme Grund vilde han ikke tage en Lærling. Vi aftalte da, at jeg skulde prøve at arbejde hos ham for Kosten, men ingen af os vand bundne; han kunde afskedige mig naar som helst, og jeg kunde forlade ham, naar jeg vilde. Jeg forlangte ikke at lære Bogbinderi, men vilde kun arbejde for at tjene Føden foreløbig.~

Jeg kom saa i Arbejde hos ham en Tid, men saa kom der Brev fra

Moder, at der havde været Folk hjemme, som vilde have mig til at male for sig. jeg tog saa hjem, men Madsen sagde, at han gjerne vilde have

Side 50.~

mig igen naar som helst. Men selvfølgelig vilde jeg helst arbejde i mit Fag, naar jeg kunde faa Arbejde.~

Sommeren 1870 arbejdede jeg i min Hjemegn for at tjene til et Højskoleophold næste Vinter. jeg tog da paa Grundtvigs Højskole ved København tillige med min Broder Theodor.~

Om Efteraaret før Højskoletiden var jeg paa Session og blev udskreven. Samme Dag tog jeg sammen med Broder Theodor en Tur til Jyllinge paa Besøg. Vi tog ogsaa en Tur over til Østskov for at besøge en Skovfogedfamilie, jeg kendte. Vi laante en lille Pram, og jeg roede. Da vi var næsten ovre vilde jeg se efter et passende Landingssted. jeg tog da Fortøjningsrebet i Forenden af Baaden og vilde slaa det om en Pæl, men da jeg derefter trak til, smuttede Rebet af Pælen, jeg tabte Ligevægten og faldt i Vandet. Der var temmelig dybt, men jeg kunde jo svømme. Baaden var gledet længere ud. Jeg sagde da til Theodor, at han skulde kaste Rebet ud saa jeg kunde faa fat i det. Saa svømmede jeg til Broen og trak Baaden efter mig. Frakken havde jeg trukket af, mens jeg roede; den laa i Baaden. Uret gav jeg Theodor, mærkeligt nok vedblev det at gaa uden at jeg mærkede nogen Ulempe af, at det havde været i Vandet.~

Vi gik ind i Skoven, hvor jeg trak alle Klæderne af, og vred dem op, saa tog jeg dem paa igen, og vi gik op til Skovfogdens. Senere roede vi tilbage til Jyllinge, hvor vi aflagde Besøg i præstegaarden, og endelig hjem til Gadstrup, i alt godt 3 Mil. jeg mærkede ingen Ulæmpe af det kolde Bad.~

Først i November begyndte Højskolen - Grundtvigs Højskole paa Marielyst ved København. Ved Aabningen talte Grundtvig og Frstander Grove. Der var af Lærerkrafter kun Grove og Andenlærer Sørensen, som lige var dimitteret fra Jelling

Side 51.~

Seminarium. Grove holdt hver Morgen Foredrag for os og senere paa Dagen atter Foredrag. Hans Fag var Verdenshistorie, Danmarkshistorie, Mythologi osv. Sørensen havde Geografi, Retskrivning, Regning og Skønskrivning. Fru Grove læste højt for os en Tid hver Formiddag; hun læste særdeles godt - navnlig dramatiske Sager. Om Aftenen delte vi os gjerne i 2 Værelser; i det ene skulde der være Ro og Stilhed, for dem, der vilde arbejde selv, i det andet Værelse maatte der samtales, synge osv. Jeg søgte gjerne Læsestuen og tilbragte Tiden der dels med Læsning af Historie og Geografi, dels med Stilskrivning. jeg stræbte at faa saa meget positivt Udbytte af mit Højskoleophold som muligt. Det var jo under den fransk tyske Krig - Vinteren 1870 til 1971 - og vi fulgte jo stærkt med i Begivenhederne.~

Der blev talt om, at vil skulde have Vejledning i Landmaaling. En landmaaler skulde komme ud og tage os med til Opmaaling i Marken. Jeg tilbød mine Kammerater Undervisning i Begyndelsesgrundene i geometrisk Tegning, for at de bedre skulde kunne følge med i Landmaaling, men de mente at Landmaaleren skulde lære os det nødvendige. jeg havde fra teknisk Institut lært geometrisk Tegning grundigt.~

En Dag i Marts kom Landmaaleren og tog os med ud paa Nørrefælled. Han lærte os at udstikke en Linje og opmaale den osv., men saa maatte vi selv om, hvordan vi fik Kortet tegnet. Der stod de alle,

ogsaa vor Andenlærer og vidste hverken hvordan de skulde begynde eller ende. I Midlertid tog jeg fat paa at tegne mit Kort, og da de saa, at jeg forstod at bruge Passer, Lineal, Maalestok og Blyant, kom de til mig og bad om Hjælp. Nu vilde de gjerne lære af mig. De fik da tegnet deres Kort og fik Besked om Opmaalingen. Ogsaa vor Andenlærer hjalp jeg. 1ste April tog jeg fra Højskolen. jeg havde faaet Arbejde hos Malermester Bennike, som hørte til Grundtvigs Menighed. En Eftermiddag var jeg bleven færdig med mit Arbejde og gik hjem paa Værkstedet. mesteren var ikke hjemme, og hans Søn - en~meget~

Side 52.~

flink Lærling, sagde, at han ikke maatte Svendene i Arbejde. Jeg forklarede ham da, at jeg ikke havde Lyst at spille et Par Timer af Arbejdstiden, og hans Fader havde næppe Lyst til at betale mig fuld Dagløn, naar jeg gik og drev et Par Timer. Det endte med, at han bad mig aadre en Trappestige, som stod der. Det passede lige, at jeg blev færdig til Fyraften, . uden at jeg havde lagt noget ekstra Arbejde deri. Næste Morgen, da jeg kom paa Værkstedet, spurgte Mesteren, om jeg kunde aadre andet end den Trappestige. Jeg svarede, at jeg ikke havde tænkt at der behøvedes særligt fint Arbejde der; jeg havde tænkt at det mest gjaldt at blive færdig til Fyraften.~ Mesteren bad mi nu gaa hen i en Lejlighed i Stokhusgade og aadre en 4 Værelses Lejlighed, dog saaledes, at jeg skulde begynde med det mindste Værelse, saa vilde han se dette, før jeg gik videre. Han havde netop været i Forlegenhed for en dygtig Aadremand. jeg gik der hen og begyndte, og da Mesteren kom, bad ham mig blive ved. Det gjorde jeg saa, men jeg kunde ikke naa at blive færdig med alt i Lejligheden, til jeg skulde melde mig som Soldat. Den sidste Uges Tid før arbejdede jeg gjerne fra 5 1/2 Mgn til 8, fra 8 1/4 til 12, fra 12 1/2 til 4 og fra 4 1/4 til 8. Ss naaede jeg at blive færdig til kl godt 9 samme Dag, som jeg skulde mælde mig, kun manglede Dørene i en Korridor, den matte en anden aadre.~ Mine Venner hjemme havde bedet mig benytte min Soldatertid til at uddanne mig til Fører i Skytteforeningen, og dette satte jeg mig for. Flere Gange fik jeg Opfordring til at mælde mig til Officersskolen. jwg havde dog en Skade ved højre Skinneben, som enkelte Gange voldte mig Ulæmper, navnlig kunde jeg ikke lære at springe paa Træhesten; dette hjalp mig til at blive frifor at være Underkorporal. Jeg blev altsaa permitteret om Efteraaret og tog saa hjem og begyndte som Maler og fik Arbejde det meste af Vinteren og om Foraaret, til jeg skulle til Lejren.~

Side 53.~

Lejrtiden var interessant. Vi sjlede fra Helsingør til Udbyhøj ved Indløbet til Randersfjord. Vi kom dertil om Morgenen efter en meget ubehagelig Nat med Stormvejr, saa vi næsten alle var søsyge. Da vi kom i Land, traf vi Koner, der solgte Kaffe; den havde den gode Egenskab, at den var varm uden at være skoldhed. Den gjorde god Virkning som oplivende Middel efter Søsygen. Jeg drak først en Kop Kaffe, derpaa spiste jeg noget Smørebrød, og endelig atter en Kop Kaffe, saa jeg kom nogenlunde til Hægterne. Endelig blev der kommanderet "Træd an" - og saa begyndte Marschen. Den første Dag marcherede vi kun et Par Mil til Landsbyen Tvede, hvor vi kom i kvarter og kunde hvile ud til næste Dag. 2den Dag kom vi gennem Randers By og videre ad Viborg til. Her i Randerseggen saa vi de prægtige Gaarde af Egetræs Bindingsværk, noget svært Tømmer og rigeligt deraf. Der var noget hyggeligt over den slags Gaarde. Den Dag naaede vi Landsbyen Bjerregrav. Næste Dag gik det videre til Viborg. Vi

kom den Dag over adskillige Hedejorder. Den Slags havde jeg ikke set før. I det hele var det ret interessant at se noget af den jydsk Natur, som især i Viborgegnen blev mere og mere fremtrædende.~

Et Uheld havde jeg: min store Taa paa højre Fod bulnede, det var begyndt hjemme, det gjorde slemt ondt, og vi gik den Dag omtr 5 Mil. I Byen Ørum holdt vi Hvil. Der var et Gadekær, og jeg gik lidt ud i dette; det svaledede lidt i Foden, og mine Støvler var godt tætte.~

Jeg var ikke den eneste, der havde ondt i Fødderne. Den ene efter den anden fik fat i en Stok, en Pilekæp, som vi skar af ved Siden af Vejen. Tilsidst var næsten hele Kompagniet, officerer, Underofficerer og Menige forsynet med Støtte. Det var just ingen Parade-march, men vi var ikke trænede.~

Endelig naaede vi Asmild Kloster, en gammel herregaard øst for Viborg Sø. Der holdt vi et lille hvil. Der var herfra en prægtig Udsigt over Søen til~

Side 53a.~

En af mine Kammerater har fortalt, at han havde hørt en Samtale mellem Præmierløjtnanten, Overserjenten og vor Delingssergent. Præmierløjtnanten sagde, at han var bleven ked af, at jeg havde bedt mig fri for at være Underkorporal, han vilde have mig paa Korporalskolen og forstod ikke, hvorfor jeg ikke vilde, ti jeg havde ualmindelig Interesse for Tjenesten. jeg havde opgivet en Skade ved Skinnebenet som Grund, men han troede at dette ikke passede. Overserjenten sagde, at jeg flere Gange havde faaet store Breve, der vist nok indeholdt Dokumenter, han mente at jeg skulde hjem og købe Ejendom osv. Vor Delingssergent havde da sagt: "Fog lyver ikke, naar han angiver sit Ben som Grund, saa passer det. jeg har selv set, at han har haft daarligt Ben og har lidt derunder. Men han har ikke villet mælde sig syg, men har passet sin Tjeneste". Han kunde dog godt forstaa, at jeg var ængstelig for Benet og ikke kunde gaa paa Korporalskolen.~

Denne Sergent var selv slev til at bande, men det var ikke den eneste Gang, at han sagde: "Fog kan ikke lyve." Han behandlede mig i det hele meget hensynsfuldt.~

Side 54.~

Viborg By med Domkirken osv. Nu lød Kommandoen "Smid Stokkene", og der marcheredes ad Landevejen over Viborg Sø, lignede vi dog atter Soldater. Snart begyndte vor Regiments Musik at spille op, og nu kunde vi trods Trætheden opstille en ret ordentlig March. Vi rykkede ind i Byen, hen til et Torv, hvor vi gjorde holdt og ventede, til vi fik Kvarterbilletter udleverede. Det var værre end Marchen at staa stille her paa Stenbroen og vente. Endelig fik vi Kvarterbilletterne, og ved hjælp af Drengene fra Byen fandt vi snart fore Kvarterer, fik Støvlerne af, fik noget at spise og derefter en god Middagssøvn.~

Om Eftermiddagen saa vi lidt af Byen. Domkirken var under Restauration, saa vi kunde ikke se noget rigtigt af den.~

Næste Morgen drog vi ud til Lejren, omtr 1 Mils Vej. Den laa paa en meget smuk Plads mellem Hald Sø og Hald Egeskov. Der boede vi saa i Telte 5 a 6 Uger. Om Dagen havde vi øvelse ude i Heden, hvor der var god Tumbleplads. Om Søndagen kunde nogle gærne faa Udgangstilladelse. En Søndag var min Ven og her min Rodekammerat Ole Hansen og

jeg gaaet over til Mønsted for at de de store Kalkbrud, hvor Kalken

brødes paa en mærkelig Maade. Man arbejdede sig ind i en Bakke saaledes, at der blev Gange, hvor der baade var Loft, Gulv og Vægge. Gulvet gik ned til Vandstandslinien; vilde man gaa længere ned, maatte man vade i Vand. Loftet var saa højt oppe som man kunde jugge uden at risikere en Nedstyrtning, Væggene saa langt fra hinanden, at der blev en ordentlig Gang imellem, saa man kunde bære Kalken ud. Flinten stilledes op langs med Væggen. Det var som Regel Kvindernes Arbejde at bære Kalken ud; de bar den i Trug, foran sig. Midt paa Bakken laa en Gaard, indrettet til Bolig for Arbejderne. Midt i Gaarden var en Brønd, - ikke med Vand, men med et Hejreapparat, hvor man kunde hejse Kalken op med et Vindeapparat. Denne Brønd kaldte

Side 55.~

de 2 Taarnet"; den var nok 47 Al dyb. Inde i Bakken krydsede Gangene hinanden, saa det næsten blev en Labyrinth. Arbejderne fortalte, at der en Søndag var kommen 3 civile Karle derhen. De var paa egen Haand gaaet ind i en Minegang. De havde hver et Lys med for at kunne se, men paa Tilbagevejen opdagede de, at de var gaaet fejl. 3 Gange havde de været ved Taarnet. De havde raabt om Hjælp, men deres Raab kunne ikke høres, hvis der ikke stod Mennesker, der bøjede sig ind over Brønden, ti Lyden gik lige til Vejrs. Da de opdagede, at de var faret vild, var de saa fornuftige at slukke de 2 Lys, ti skulde Lysene brænde ud, mens de var der inde, vilde de saa godt som være levende begravede. Det var i ældre Gange, som ikke mere blev brugt, og de vlide altsaa næppe kunne haabe, at nogen vilde finde dem. Endelig var den sidste Stump Lys udbrændt, uden at de havde naaet Udgangen. Men den forreste Karl sagde, at han kunde mærke lidt Træk, saa de vistnok var nær ved udgangen. For ikke at støde mod noget eller for ikke at falde lagde de sig ned paa Kæn og krøb bagefter hinanden. Lidt efter sagde den første "Jeg tror jeg kan mærke Træk", og lidt efter "Nu kan jeg skimte Lys", og atter lidt efter havde de naaet Udgangen. Men de lovede, at de aldrig mere vilde gaa derind uden en paalidelig Fører.~

Fra Mønsted gik vi til Sparkjær Station og tog med Toget til Viborg. Derfra gik vi saa til Lejren.~

Om Søndagen var der Gudstjeneste i Lejren. Om Morgenen, naar vi stillede til parade, blev der spurgt om hvem der vilde til Kirke, og vore Numre blev opskrevne. Kl. 9 1/2 stillede vi saa og fik udleveret nogle smaa Salmehefter. Saa gik vi under Kommando af en Løjtnant til Kirkepladsen, en stor aaben Plads ude i Skoven under nogle store Egetræer. Da Pladsen laa udenfor~

Side 56.~

"Kamplinien" - en Linje Reb trukket uden om hele Lejrpladsen - maatte ingen Soldat - Underofficer eller Menig - gaa der ud uden at føres af en Officer. Saa kom Afdeling efter Afdeling hen og tog Plads paa Kirkepladsen. En Lærer fra Egnen bad Indgangsbønnen, og et Regiments Musikkorps spillede Salmerne, vi sang til. Saa prædikede eng ung Præst Skovsbo fra Viborg, en Mand, der havde sjældne Evner til at tale til Soldater eller i det hele til unge Mennesker. Efter prædiken sang vi igen en Salme til Musik af Regimentsmusikken, udgangsbønnen blev bedet, og saa lød det "Attende Bataljon, - til højre ret - med Sektioner højre Sving, Bataljon marsch". Og saaledes til Bataljon efter Bataljon, og vi førtes tilbage til lejren. Der var ved Tjenesten ikke Daab eller Nadver og ingen messe, kun Prædiken og Salmesang, men der var noget særlig højtideligt ved Kirketjenesten inde under de store Gamle Egetræer. Der var oprejst en Prædikestol, og denne blev hver Søndag Morgen prydet med friskt,

grønt. Det besørgede Ingeniørerne.~
Lejrtiden varede til sidst i Juli. Saa marscherede vi af, Bataljon efter Bataljon. Nu var vi godt trænede, saa for de fleste var Hjemmarschen meget lettere end Udturen. Men vejret var nu varmere, saa der var nogle, for hvem det var svært nok.~
En af mine Kammerater følte sig træt og udmattet, saa det kneb med at følge med. Et Par Kammerater tog ham ved Armene, saa det gik fremad. Saa traf vi paa en rask, jydsk Tjenestekarl, der endnu ikke havde været Soldat. Han sluttede sig til os og tilbød at hjælpe den trætte Mand, han fik Soldatens Tornyster paa Ryggen og Gerværet i Haanden og følte sig halvvejs som Soldat. Be-

Side 57.~

falingsmændene morede sig over den raske unge Karl, men saa fik vor Korpslæge at se, at der var en civil Mand imellem os. Han gjorde Vrøvl, Soldaten skulde selv bære sine Sager; kunde han ikke holde, saa kunde han falde og blive optagen af Bagavevogn. Den civile Karl maatte ikke blande sig imellem os.~
Lægen havde tidligere ikke været afholdt af Mandskabet, men fra den Dag blev han hadet. Vi syntes, at naar Officererne kunde finde sig i den Sag, saa vedkom det ikke Lægen.~
En anden af mine Kammerater, en stor, tyk Slagter, var ogsaa ved at falde af. Han følte sig besværet af den stærke Hede. Jeg tog ham ved Armen og tog hans Gevær i Haanden, og paa den Maade slæbte jeg ham omtr 1 Mil. Det sagde Lægen intet til.~
Den første Dag gik Turen fra Lejren til Viskumgaard, hvor vi fik kvarter til næste Dag, da vi saa marscherede til Randers. Under Vejrs holdt vi hvil ved en mindre Herregaard, der laa tæt op til Landevejen. Herremanden bød Befalingsmændene ind i Haven til en Frokost. Men han opdagede, at vi havde tømt begge Gaardens Vandposte. Han sagde, at dette aldrig var sket tidligere, og han haabede snart at faa Vand igen, saa det hverken skulde medføre Ulæmpe for Gaarden eller for Kreaturerne, men det var jo slemt, at vi nu laa her 800 Mand, der var tørstige men ikke kunde faa noget at drikke. "Men", sagde han: "Følg nu med mig; saalænge vi har nogen Drikkevarer her i Gaarden, skal I faa". (Herremanden havde selv været Officer). jeg gik straks efter ham ind i Bryggeret. Her stod opstillet nogle store Kar med forskellige Drikkevarer: Skummet Mælk, Kærnemælk, Øl osv. Over hvert Kar var lagt et Stykke Brædt, hvorpaa der laa en Øse.

Side 69.~

Jeg sagde: " Jeg synes det rigtigste var, at vi alle 4 trak Lod, saa var det ens Vilkaar for os Alle".~
De andre 2 syntes, at jeg havde Ret, og Manden syntes det samme - saa blev det saaledes. Vi laa udmærket og sov godt; Underkorporalen og jeg sov ude i Loen.~
Vedkommende Underkorporal havde aldrig været nogen dygtig Soldat i nogen Retning. Han havde selv mældt sig som Underkorporal, ellers var han aldrig blevet det.~
Næste dag blev vi indkvarteret i Skovholme Præstegaard. Kaptajnen og hans Oppasser vare indkvarterede hos Præsten, 25 Menige, deriblandt jeg var indkvarteret hos Præstegaards Forpagteren. Om Eftermiddagen var jeg gaaet op paa Kirkegaarden, der traf jeg Præsten, som spurgte, om jeg havde Lyst til at se Kirken. Vi gik derind

og talte noget sammen. Præsten sagde, at han var helt forbavset, han havde talt med flere af Soldaterne, men alle havde kun talt godt om vore Officerer, og Kaptajnen havde kun talt godt om os. Det havde han ikke oplevet før, som Regel talte Mandskabet ilde om Officererne og disse igen talte ilde om de Menige. Vi talte noget sammen, og om Aftenen indbød han alle Soldater til at komme ind i Haven. Han kom derud og talte med os, vi sang, og vi fik alle noget Øl at drikke. Da vi næste Morgen skulde afmarchere, fulgte Præsten med Taptajnen til vor Samlingsplads, hvor han holdt en Tale til Kompagniet og ønskede, at den gode Aand der raadede ved vort Kompagni maatte komme til at raade i hele den danske Hær, saa der kunde blive et virkeligt Tillidsforhold mellem officerer og Menige. Saa vilde vor Hær kunne udrette noget. Han fik et kraftigt Hurra.~

Side 70.~

Næste Dag marscherede vi til Aarhus, hvor vi blev indkvarterede for Natten. Vi havde ventet gode Kvarterer. En af vore Underofficerer fortalte, at han ikke havde været i Seng; den Seng man havde budt ham, syntes han ikke om; han havde siddet i en Lænestol hele Natten. En ung Sergent fik at vide, at jeg havde været ene om en god Dobbeltseng; han sagde: det skulde jeg have vidst, saa var jeg gaaet hen til Dem, ti jeg havde en rædsom Seng.~

I Lejren var jeg dette Aar Meddeler til Roskilde Tidende. Dette Blad var blevet oprettet Aaret i Forvejen og flere af mine Venner havde lovet det Pengestøtte. De bad saa mig at skrive til Bladet. Om Foraaret før Lejren refererede jeg Skolemødet i Roskilde, og fra Lejren sendte jeg stadig Breve til Bladet. Fra den Tid var jeg stadig Medartbejder, særlig Referent.~

Mens jeg var i lejren, havde jeg Folk i Arbejde hjemme, og saa snart jeg kom hjem, var der nok for mig at tage fat paa. Mødt hjem kom jeg til at aadre og maatte da mest staa for lukkede Døre og Vinduer i den stærke Malerdunst. Nu mærkede jeg ret, hvor skadelig denne Dunst var, for hver Dag der gik, blev jeg svagere og svagere, saa tilsidst kunde jeg næsten ikke bestille noget. jeg holdt dog ud, til vi blev færdige i en Gaard, hvor vi havde et stort Arbejde. men det var mig ikke muligt at gaa hjem; jeg maatte bede Manden at køre mig hjem, og næste Morgen var jeg saa magtesløs, at jeg ikke kunde bestille noget, selv ikke det letteste Arbejde.~

Aaret i Forvejken havde jeg arbejdet for en Læge, der havde bosat sig i Snoldelev. Han havde givet mig det Raad at ryge stærk Tobak netop for at modvirke de usunde Dunster fra Malervarerne. Jeg fik nu fat i noget Shag, og 2 Dage bestilte jeg ikke andet end at ryge. Jeg dampede stærkt, og da jeg ikke var vant til at ryge, ventede jeg paa at blive syge af Tobakken, men jo mere, jeg røg, desto raskere blev~

Side 71.~

jeg; 3die Dagen kunde jeg allerede begynde at arbejde. Lægen havde stærkt raadet mig til at skifte Livsstilling. Men dette var vanskeligere, det varede en Tid endnu, før jeg kunne foretage dette Skridt.~

En Dag i dette Efteraar var jeg ovre paa Tune Højskole og vilde gaa hjem om Aftenen. I Tune By var jeg inde at tale med en Skrædder Christoffersen, som var en god Ven af Broder Johannes. Han advarede mig meget alvorligt imod at gaa hjem den Aften, da der paa Marken et Stykke uden for Tune stod en gald Tyr, som jo kunde komme løs og saa vilde blive farlig at møde. Jeg stolede dog paa, at Tyren stod Tøjrer - jeg havde selv lagt Mærke til den, da jeg gik derover. Det lidt ud paa Aftenen, at Skræder (sic) Kristoffersen med Hustru og

Svigerinde fulgte mig paa Vej ud af Byen. Vi hørte Tyren brøle, jeg tog Afsked med dem og ud ad Vejen. Da jeg havde gaaet omtr 1/2 Fjerdingvej og netop gik op ad Bakke, ser jeg lidt fra mig Tyren sætte over Trøften ud paa Vejen, mens den udstødte en kraftig Brødl. Jeg gjorde omkring; lidt derfra var den et Jordgærde beplantet med Pil. Dette stødte med enden imod Vejen. Jeg rullede ned i Grøften, idet jeg tænkte, at her vilde jeg nok kunne redde mig, men straks faldt den Tanke mig ind, at her kunde jeg mulig faa Lov til at blive hele Natten. jeg kom altsaa op paa Vejen og gav mig til at løbe, og jeg vidste, at ikke mange løb bedre end jeg. Saaledes gik det et Stykke Vej. jeg kom da til en Gaard, der laa tæt ved Vejen, og ved hvilken var en Have med flere store Træer. her kunde jeg dog redde mig, om det gjordes nødvendigt. Men jeg var straks klar over, at Tyren ikke var mig nærmere nu, end da Løbet begyndte, og jeg vidste, at nu, hvor jeg var bleven varm, kunde jeg mindst løbe lige saa hurtigt

Side 72.~

som til at begynde med. Altsaa løb jeg videre, til jeg lige ved de første Huse i Byen naaede Kristoffersen, der stod i en dødelig Angst for mig, da de kunde høre at Tyren kom nærmere. Vi kom snart fremad igen, men inden vi naaede Skræderens Hjem, hørte vi et Spektakel. Tyren brølede, Folk skreg, og Hundene gøede. Nu var det dog inde i Byen, saa Folk kunde redde mig, men Spektaklet varede til langt over Midnat, inden man endelig fik Tyren i Stald; den var helt rasende. Jeg blev hos Krisotffersens om natten og gik først hjem tidlig næste Morgen, glad over mine gode Ben.~

Flere Gange i min Ungdom var jeg i Besøg i min Fødeby Kundby. Saaledes først i Julen 1869-70. Da var Johannes, Theodor og jeg spadseret derhen og tilbragte flere Dage der i Byen. Der var især en Familie, som vi vedblev at staa i nær Forbindelse med; der var en Flok Børn omtr i samme Alder som vi. Der var navnlig et par Døtre, udviklede og alvorlige Piger, som gjorde et ikke ubetydeligt Indtryk paa os. Marie var paa min Alder, Kathrine paa Johannes. jeg lagde snart mærke til, at Johannes og Kathrine lod til at synes om hinanden, og jeg passede saa paa ikke at gaa i Vejen her. Ogsaa følte jeg mig mere tiltalt af Marie. Det lagde Johannes snart Mærke til, og nu gjorde han alt, for at stikke mig ud, saa begge Søstre blev forelskede i ham, og da jeg friede til marie, fik jeg nej, netop med den Begrundelse, at hun holdt af Johannes. Johannes blev kort derefter forlovet med Elisabeth, som tjente hos Højskoleforstander Bøjsen paa Rødkilde, hvor hun var Elev. Med hende holdt han Bryllup i 1884. Julen derefter gik jeg til Kundby, men traf ikke Marie, hun tjente i Odsherred i Nærheden af Nykøbing. Jeg gik saa til Gislinge, hvor en ældre Søster til marie var gift med den senere bekendte Hans~

Side 73.~

Peter Andersen (Folketingsmand for Svinningekredsen fra 1876 til sin Død 1880). Næste Morgen gik jeg saa fra Gislinge over Dæmningen ved Audebo og videre - jeg tror det var til Højby. Marie fulgte mig omtr 1 Mil paa Vej, men sagde, at Johannes havde vundet hendes Kærlighed, saa gifte sig med hans Broder kunde hun ikke. jeg maatte saa opgive hende. Endnu en Gang var jeg dog i Kundby, jeg tror det var ved Paasketid 1876. jeg gik derned Tirsdag før Paaske. Der kom Sne, mange Steder paa Mandshøjde eller mere, men saa fast sammenføjet, at den kunde bære oppe, saa jeg gik ovenpaa Snedriverne. Rundt om gik store Arbejdsstyrker og kastede Sne. Om Onsdagen blev det Tøvejr og i Paaskedagene det dejligste Foraarsvejr. 2den Paa-

skedag gik jeg tilbage for at se Forholdene, Sneen var næste helt forsvundet, men alle Vejgrøfter og Vandløb var overfyldt af Vand, saa man adskillige Steder maatte gaa uden om. Det var paa sin Maade en særdeles interessant Tur. Tirsdag alle Jærnbanelinjer spærrede af Sne, og Snekastning rundt om paa Landevejen med mandshøje Driver, og Mandag derefter: Kun lidt Sne omkring i Grøfter o.dl. Alle Vandløb bredfulde og rundt om især i Skoven fremspirede Vaarblomster, adskillige i Blomst. jeg kunde have taget med Toget hjem 2den Paaskedag, men jeg valgte at gaa og nyde det spirende Foraar. Ellers fik jeg ud af min Rejse dette, at jeg maatte opgive at vinde Marie. Vi mødtes som fortrolige Hjærtensvenner og kunde tale sammen som saadanne - men ikke mere.~

Imidlertid var en anden kvinde kommet til at krydse min Vej. Min Broder Johannes og jeg boede i Ørsted Side om Side, Moder var i Huset hos mig og gærne en af mine Søstre, og jeg var kommen til at synes ret godt~

Side 74.~

om min Svigerinde Elisabeth, saa vi kom stadigt sammen. I deres Hus kom en ung Pige fra Møn, Margrethe Jensen af Hjærtebjerg, som fra Rødkilde var kendt med Elisabeth, men som havde taget plads i Lille Skensved for at lære Husholdning og Mejeri. Ikke sjældent om Søndagen kom hun til ørsted men skulde gaa hjem om Aftenen. Nu var det i en Egn, hvor man ikke saa godt kunne forsvare at lade en ung Pige gaa alene en Søndag Aften; der var Jærnbanestation og Kro lige i Nærheden, Vejen førte forbi en Herregaard. Somme Tider gik jeg til Kirke i Skensved, til Pastor Fritz, og flere Gange mødte jeg her Margrethe, og vi fulgtes ad hjem. Saa naar Margrethe kom, bad Johannes og Elisabeth gærne mig at følge hende hjem. Det var omtr 1 Mil. Det var i Vinteren 1874-75, at hun var der; hun rejste derfra i Foraaret 1875, og vi kunde saa foreløbig ikke faa hinanden. Men i Foraaret 1876 var jeg til Grundlovsfest i Klosterskov hvor jeg hjalp Broder Theodor med at sælge Cigarer. Der traf jeg en Mønbo Gaardejer Mads Strandskov fra Hjærtebjerg. Ham kendte jeg fra Folketingsvalget i 1873, hvor han havde stillet sig imod Grev Holstein Ledreborg. han bragte mig en Hilsen fra Margrethe, vi talte siden sammen, og jeg lovede Strandskov at jeg skulde skrive hende til. Det gjorde jeg ogsaa. Vi vekslede enkelte breve, og i Efteraaret 1876 rejste jeg en tur til Møn, bl a for at besøge Søster henriette. i Stege traf jeg Margrethe, som vilde til Møde paa Rødkilde Højskole og opfordrede mig til at følge med. Vi var noget sammen om Eftermiddagen og fulgtes ad til Rødkilde om Aftenen. Der traf jeg ogsaa Strandskov og hans Datter. Efter Mødet indbød Forstander Andersen flere til at følge med ind, saaledes ogsaa Grethe. Hun svarede: " Ja det kommer an paa, om jeg maa tage min Kæreste med ind. Andersen: " Aa Du har jo ingen Kæreste". -

Side 75.~

Grethe: "Jo det har jeg rigtignok; han staar der." Hun pegede paa mig. - Andersen: "Det er jo Maler Fog fra Ørsted." - "Ja, det er ogsaa min Kæreste." - Selvfølgelig gik jeg med ind. Om Aftenen kørte jeg hjem med Strandskov og boede hos dem om Natten, naar jeg var derovre, indtil jeg blev gift med Margrethe.~

Om Efteraaret, før jeg blev forlove, kom jeg en Dag til at tale med Møller Peder Jørgensen fra Salløv, Elev fra Hindholm Højskole. Vi kom til at tale om Vanskeligheden af at faa noget godt at høre. Vi kunde jo gaa over til Tune Landbrugsskole, men der var 1 1/2 Mil. Resultatet blev, at vi fik flere med til at underskrive en Opfordring til oprettelse af en Foredragsforening. Vi holdt saa et Møde,

hvor jeg lagde Sagen frem. SAAA forhandlede vi lidt og vedtog saa Love for Foredragsforeningen. Det var vistnok en af de første i Danmark. Vi valgte saa en Bestyrelse. Lærer Hofmann i Gadstrup blev Formand, jeg Næstformand og Skriftefører. En Broder til Højskoleforstander Svendsen Thune, Gaardejer Jens Svendsen, Snoldelev blev Kasserer. Møller Jørgensen kom med i Bestyrelsen. Foreningen fik god Tilslutning, men nu kneb det med at faa Talere. Jeg tog saa til København og talte med Folketingsmand Termansen, hvem vi fik til at holde det første Foredrag. Ogsaa talte jeg med et par andre. Klaus Bernsen, Stenbæk osv, saa vi kunde fortsætte med Møder en Gang om Maaneden, som Regel med godt Besøg. Da det første Aar var gaaet, traadte Lærer Hofmann ud af Styrelsen (hvor han ikke havde udrettet stort), og jeg blev Formand, saa længe jeg boede i Ørsted. Som Talere havde vi Trier, Vallekilde, Nielsen, Hindholm, Andersen, Rødkilde, og flere Højskolemænd, samt flere Rigsdagsmænd.~ Som vikar for Fader blev jeg vant til at udføre Kirkesangerforretninger.~

Side 76.~

Det lagde Lærer Hoffmann i Gadstrup Mærke til, og siden, naar han gerne vilde have en Fridag, bad han mig være Kirkesanger. Da jeg flyttede til Ørsted, fik Lærer Larsen dette at vide, og siden hjalp jeg somme Tider ham. Da Johannes første barn var født og skulde døbes, gik Johannes over for at tale med Præsten. han udtalte da, at han gerne vilde betale Præst og Lærer forud i Stedet for at gøre op og ofre, men Præsten holdt paa sin Ret til Offer paa Alteret, og Johannes kunde ingen Vegne komme med ham, han har sikkert hørt noget om, at der var indbudt ikke saa faa, og han har nødig villet give Afkald paa sit Offer. Johannes bad saa os alle ofre til præsten, det mindst mulige. Nu havde jeg lagt Mærke til, at Præsten naar han vidste, at jeg skulde komme i Kirke, ikke godt kunde lade være at blande Politik ind i sin prædiken. Jeg havde dog ikke talt derom til nogen, men jeg havde hørt ad Omveje, at Præsten var slem til at bruge Skoser "Stikpiller", naar han havde noget mod et Menneske. Jeg tog dog gerne Præsten i Forsvar. Men nu fik jeg det at prøve. Det var Egangeliet paa 1ste Advents Søndag, jesu Indtog i jerusalem. Præsten begyndte: "Da Vorherre red ind i jerusalem, kom han sagtmodig, men i vore Dage kommer Folk ikke sagtmodige. De sætter sig op mod Regering og Øvrighed, mod Herrens Tjenere og mod gamle Skikke. Men den Tid vil nok komme, at herrens Tjenere bliver forfulgt med ild og Sværd, endnu er det vel ikke saa galt, naar vi ved, at saadant skal kunne ske ofte". Midt under Prædiken vendte en af Byens Gaardmænd sig om, han sad lige foran mig og spurgte: "Kan du bide Spids paa den?" Jeg blev ærgerlig, i min Pung havde jeg bla 6 stk 5 Ører, nogle 2 og 1 Ører. I Lommen havde jeg Konvolutten fra et Brev, jeg havde faaet, lige før jeg gik i Kirke. I denne pakkede jeg de 6 Femører samt en Toøre og 1 Enøre - altsaa tilsammen 33 Ører eller omtrent hvad der dengang blev regnet for et ordentligt Offer.~

Side 77.~

Nogle Dage efter begyndte Moder at tale om, at hun gerne vilde til Alters. jeg opfordrede hende til at tage med til København, til Vartov kirke, men det vilde hun ikke høre Tale om, men vilde have mig med i Ørsted Kirke.~ Jeg gik da over til Præsten og sagde, at Moder og jeg havde lyst til at komme til Alters. Men skulde det ske, at jeg skulde faa en Prædiken som sidste Søndag, da vilde jeg rejse mig og gaa uden at deltage i Nadveren, selv om jeg havde været til Skrifte. I for-

holdsvis Ro talte vi om Tingene, og jeg sagde til sidst, at vi ikke vilde gaa andre Steder hen, men lade os tegne til Alters. Lørdag Eftermiddag kom Lærer Larsens Svigerinde for at bede mig besørge kirkesangerforretningen om Søndagen, da hendes Svoger var bleven syg. Jeg bad hende gaa over at tale med præste derom, men hun svarede: "Ja han har engang indvilget at samtykke dertil". Nu maatte hun have en nærmere Forklaring. Saa fik hun til præsten, han mødte med en Mængde af Indvendinger. Tilsidst sagde hun: "Ja jeg ved ikke mine levende Raad; baade min Søster og Svoger ligger syge, jeg kan ikke gaa fra dem til Labolæreren 1/2 Mil borte for at tale med ham". Hun bad, om præstens Karl ikke maatte ride til Annekset og tale med Læreren der. Tilsidst sagde Præsten "Kan De faa Fog til det?" - Hun svarede, at saasnart Præsten gav sit Samtykke, saa havde jeg sagt ja. Præsten svarede saa "jo, det gaar vel nok". - Det gik, . Præsten mødte den Søndag med en Prædiken, som ikke kunde støde mig, men som der dog var noget Indhold i. Siden stod præsten og jeg ret venskabeligt overfor hinanden. Præsten havde 2 Sønner. Den ældste studerede Teologi, ham var der Indhold i, og han og jeg var snart blevet Venner. Naar han var hjemme i Ferierne, kon han gærne over i mit Værksted, og vi havde adskillige Samtaler. Hans Navn var Hans Lützhøft, han er senere bleven Stiftsprovst i Odense.~ En Sommer - vistnok 1875, var Søster Bolette hjemm. Moder var ikke rigtig rask. Bolette og jeg kunde særlig godt sammen. Hun var en livlig, begavet Pige. Vi skulde saa have Bispevisitats (Biskop Martensen). Ved sidste Visitats havde baade Præst og Lærer~

Side 78.~

faaet Opfordring til at tag Afsked. Pastor Lützhøft - fordreven Sønderjyde - havde ikke kunnet udrette stort i sit eget Sogn, hvor der var grumme lidt Alvor. Men han havde kunnet samle en lille Tilhørerkreds fra Nabsognet, mest af Faders og Pastor Rønnes gamle Venner. De søgte Lützhøft, fordi der dog var Alvor i hans Prædikener, langt mere end i deres egen Sognepræst, som nærmest var en Umulighed.~

Ved Bispevisitatsen var kirken aldeles fyldt, for en stor Del af Folk fra Nabsognet, især fra Ramsøllille. Da Student Lützhøft kom i Kirken, gik han ind i samme Kirkestol, hvori jeg sad. I Stolen lige over for sad Bolette. Pastor Lützhøft holdt en ret god prædiken. Derefter traadte saa de unge ud paa Kirkegulvet til overhøring. Bolette kom til at staa lige over for mig. Biskoppen lagde snart Mærke til hende, og naar de andre ikke kunde svare, gik han til hende. Katekisationen drejede sig væsnetligst om Sakramenterne. Biskoppen havde spurgt, om der var andre Kirkesamfund, der troede paa flere Sakramenter end vore to, og Bolette svarede: ja Katholikerne. - Biskoppen: "hvor mange Sakramenter regner de saa med?" Da Bolette ikke svarede, vilde jeg supplere hende, jeg hviskede "syv". Biskoppen vendte sig og sagde: "Der var en her, der sagde syv; maaske De kan nævne mig de syv". Jeg nævnede dem saa. Biskoppen gik videre, men kom atter tilbage til Bolette og mig og Studenten. Mændene fra Ramsøllille fik nu ogsaa Lyst at tale med, det var alvorlige, oplyste og udviklede Kristne, saa det blev en Samtale, langt mere indholdsrig end en almindelig Overhøring af de unge. Biskoppen var rigtig i sit Es, og til Slutning udtalte han sin store Glæde over det Menighedsliv, han havde truffet paa. Præsten blev henrykt, han~

Side 79.~

fik jo en væsentlig Del af Rosen og Æren.~ Næste Dag kom jeg gaaende paa Vejen til Havdrup Station. Præsten

kom kørende; han havde sin Søn med paa Vognen. Han standsede og spurgte, om jeg vilde køre med; sligt var aldrig før sket. Han begyndte nu at tale om Bispevisitatsen og om Biskoppens store Glæde over at træffe ne Menighed, der ikke vilde overlade til de unge at svare, men hvor ogsaa de ældre, oplyste og udviklede Mennesker vilde deltage i Samtalen.

Biskoppen vidste jo ikke, at de. der deltog i Samtalen, væsnetligst var Folk fra andre Sogne.~

Margrethe og jeg holdt Bryllup 2den Marts 1877 og tog Bolig i Ørsted. jeg havde godt Arbejde, saa jeg holdt flere Folk, men da Kunderne boede spredt vidt omkring, gik megen Tid til Spilde med Tilsynet. Min Arbejdstid om Sommeren var gjerne fra Kl 5 Morgen til 9 Aften.~

Vort første Barn blev født 13. juni 1878. Grethe laa syg efter Fødselen, saa i nogle Dage maatte vi hente Jordemoderen hver Morgen og Aften. I disse Dage fik jeg ikke megen Søvn, vi havde 1 Mil til jordemoder, og jeg laante et Køretøj og kørte selv. Jeg tog Natten til Hjælp. Men naar Jordemoderen havde været hos os om Aftenen, blev det ud paa Natten, naar jeg kørte hjem, efter at have afleveret hende. En særlig Opmuntring havde jeg dom paa disse Ture: En Nattegal havde bygget Rede i en Hæk af vilde Roser lige ved Vejen, hvor jeg kørte forbi. Det var dejligt at høre den synge.~

Førend vi forlader Sælland, maa jeg omtale Begivenheder, som ligger nogle Aar tilbage, men som jeg hidtil har glemt at omtale nærmere.~ Nederlaget i 1864 gjorde et dybt Indtryk paa mange af os unge. Dette, at Tyskerne flyttede vor gamle Grænse og fraørvede os Land, som i 100 Aar eller mere havde~

Side 80.~

dansk, forekom os forfærdeligt. Vi søgte Trøst i vore Sange, i Grundtvigs Sang "Fædreland ved en følgende Strand", og "Bladet i Bogen sig vender", Paludan-Müllers "Brat af Slaget rammet" Grundtvigs "Danmark er det gamle Navn", Lembkes "Blev nu til Spot dine Tusindaars Minder", "Der er Haab i vort Bryst" osv. Vi kunde ikke slaa os til Taals med dette, at Sønderjylland, vort ældgamle Land skulde blive ved at være i Fjendevold. Vi saa ud ad, om det ikke skulde begynde at lysne, særlig greb Skyttesagen, om hvilken vi sang "Maalet er Danmarks Frelse".~

Godt et Par Aar gik hen efter Krigen, saa kom vore to Fjender Prøjserne og Østrigerne op at slasse om Byttet, som de havde røvet fra os, og da de endelig sluttede Fred, fik Frankrigs Kejser Napoleon i Fredskontrakten indført en § 5, som gik ud paa, at Nordslesvig skulde gives tilbage til Danmark, naar Befolkningen stemmer for at komme tilbage. Det var jo ikke helt tilfredsstillende: det var jo kun en Del af vort gamle Grænseland, ogsaa i det sydlige Slesvig levede jo danske Mænd og Kvinder, som var under Trældom. Vi glædede os dog over det Løfte, vi fik den Gang; det var jo dog noget. Tyskland var gaaet ind derpaa, og Østrig og Franrig havde tiltraadt Løftet. At et saadant Løfte skulde kunne brydes, faldt os ikke ind.~ I Midlertid gik Tiden, og prøjsen blev ved at vente med Opfyldelse af sin Forpligtelse, saa vi var ved at tabe Troen paa § 5.~

Saa kom 1870 med krigen mellem Frankrig og prøjsen. Nu levede Haabet op om, at vi skulde vinde det tabte tilbage.~

Side 81.~

Vi haabede saa sikkert paa, at Frankrig skulde sejre, og Tysklands Magt blive brudt, saa vi faa det tabte tilbage.~

Søndag 24. Juli 1870 holdt Gl Roskilde Amts Skytteforening Præmieskydning og Skyttefest i Boserup Skov nær Roskilde. Det blev en

storartet Festdag. Det var jo 20 Aarsdagen for Istedslagets Begyndelse. Vi stillede om Morgenen paa det store Hestetorv i Roskilde. Der samledes vi omtr 600 Skytter, en stor Del af os med Vaaben (Eksersergeværer). Vor Formand Overlærer Petersen ved Latinskolen - Løjtnant fra 1864, hvor han var bleven saaret - holdt en kort Tale til os, mindede os om den alvorlige Tid, der forestod, og foreslov at begynde Dagen med Sangen: "Kongernes Konge, ene du kan særme vort elskede Fædreland". Et Musikkorps begyndte at spille, og Digteren Zakarias Nielsen sang for. Der var Liv og Varme i Sangen. Derefter marscherede vi gennem den flagsmykkede Roskilde By forbi St Hans Hospital og ud til Boserup Skov, hvor der var rejst Skydetelte og Skiver. Og snart var Skydningen i fuld Gang. Det var en stille varm Sommerdag. Løjtnant Petersen gik rundt og saa og talte med Skytterne. Lige før jeg skulde til at skyde, fortalte han, at der var kommet Telegram, at en frask Eskadre var ved at passere kronborg paa Vej til København og der var et Gesandtskab med, der skulde tale mod vor Konge og Regering for at ... imod Tyskland. Om faa Dage har vi Krigen, og saa faar Tyskerne Prygl.~
Jeg gik hen for at skyde, men det var mig umuligt at tage et roligt Sigte. jeg skød en Ener og en Forbier, saa holdt jeg op, jeg kunde ikke mere. Dagen~

Side 82.~

før havde jeg hjemme paa vor Forenings egen Skydebane skudt Pletter og Toere.~
Skydningen fik Ende, og vi marscherede ind paa Festpladsen, hvor der var samlet Mennesker i tusindvis. Vi begyndte med en Sang til Orkesterledsagelse, og det blev saa meddelt, at 2den Præsten ved Domkirken, Pastor Tolstrup, var gaaet ind paa at opgive Eftermiddagstjenesten i Domkriekn, imod at han vilde prædike ved Festen. Han talte saa om Danmark, men det var med fuld Ret, at han kandede sin Tale en Prædiken, ti der var dyb Alvor i den. Tilhørerne havde han, og han rev dem med. Rundt omkring saa man Folk, der stod og græd. Ved siden af mig stod min gode Ven peder Nielsen fra Ramsøllille. Han havde været Underkorporal og Riffelskytte i 1850, havde deltaget i Istedslaget. Da vi oprettede vor Skytteforening hjemme, var an vor første Fører, men havde siden trukket sig tilbage, fordi hans Slægtninge syntes, at Arbejdet i Skytteforeningen om Søndag Eftermiddag var en Vanhelligelse af Søndagen. Da Præsten standsede sin Tale, trillede Taarerne ned ad hans Kinder. Han sagde da: "Nu gaard jeg; jeg kan ikke mere." Jeg bad ham høre den næste Taler ogsaa, men han svarede, at han havde faaet alt, hvad han kunde tage imod. Men næste Søndag mødte han atter paa Skydebanen og tog virksom Del i Arbejdet. Det var væsnelligst ham der opfordrede mig til at benytte min Soldatertid til uddannelse til Fører i Skytteforeningen.~
Efter Pastor Tolstrup talte Overlærer Petersen om den alvorlige Situation. Nu var Tiden kommen, da Danmark skulde rejse sig efter nederlaget og vinde det tabte tilbage. Bl a sagde han: Mu skal det vise sig, hvor der har været Medlemmer af Skytteforeningen for Baller, Præmieskydningers og Skyttefesters Skyld, og hvem der har været med for Danmarks Frelses Skyld. Han endte med et kraftigt Leve for Skytteforeningen.~

Side 83.~

Da Hurraerne var ved at dø hen, udbragte en Skytte et Leve for Løjtnant Petersen. han takkede med omtrent følgende Ord:~
" I ved, at jeg har tjent mit Fædreland og givet en Del af mit Blod for det, saa jeg er erklæret for fremtidig ubrugelig til at krigst-

jeneste. Jeg har altsaa Ret til at blive hjemme. Men det lover jeg i Dag, at saasnart krigen bliver erklæret, skal mælde mig som frivillig, og de af jer, som mente noget med jert Hurra for mig, følger mig da!" - Nye, kraftige Hurraraab.~

Jeg har deltaget i adskillige Fester, ogsaa Skyttefester, men jeg mindes aldrig nogen Sinde, nogen Feststemning som den Dag. Det var Alvor Parret med Glæden over, at vi nu kunde haabe at faa Oprensning for Nederlaget i 1864, kunde vente at faa det tabte Sønderjylland tilbage og faa vort Fædreland befriet for Tyskeraaget.~

Jeg tog hjem fra Festen og tog atter fat paa mit Arbejde. Der var nok at tage fat paa. Men jeg kunde næppe faa mig til at skrive efter Malervarer, ti jeg ventede stadig paa Bud om, at vi skulde med i krigen, og det var min faste Bestemmelse, at jeg vilde melde mig frivillig, saa snart der blev kaldt.~

Men tiden gik, og vi kom ikke med. Og snart kom der Mældinger om Tyskernes Sejre og Franskmændenes nederlag. Saa var vi glade ved at vi ikke var kommet med. Men sSkuffelsen var bitter, saa meget mere som den næsten slugte vort sidste Haab om oprejsning, ti ni havde Haabet ikke noget bestemt Holdepunkt at støtte sig til.~

Dog blev vi ved at klynge os til Haabet, og vi sang:~

Der er Haab i vort Bryst, ti da Herren os slog,~
saa i Knæ for den stærke vi faldt,~
Det er Ridderslag vor, og paa Korsfarertog~
gaar vi frem mod vort Maal ganske let~
Vi vil frem gennem Spot, gennen Nød, gennem Blod~
til vor Fremtids forjættede Land,~
vi vil lande paany med en lykkelig Fod~
hist paa Slesvigs velsignede Strand.~

-- -- -- ---~

Ja naar Dagen den gryr, da vær oppe, vort Haab~
og slaa ud dine Vinger til Strid,~
og somn Lærken syng ud over Fjendernes Raab:~
Nu for Danmark er Foraarets Tid.~

Dette Haab slag vi aldrig, hvor urimeligt det end kunde synes. Folkets Digtere holdt Haabet vedlige. Adskillige af Hærens befalingsmænd udrettede der et betydeligt Arbejde. Saaledes f Eks Sergeant Paulsen, Vaabenmester ved 18 Bataljons 4de Kompagni. Naar han fortalte for sine Soldater om Forholdene 1864 i Sammenligning med Forholdene nu, om vore Vaaben osv, og han bestandig brugte Udtrykket "Naar fi faar krig" som om denne Sag var hævet over enhver Tvivl, da udrettede ham mere til at opretholde Haabet, end de fleste tænkte. Og der var adskillige Officerer og Underofficerer i Hæren, som udrettede noget i samme Retning. Næppe nogen naaede i den Henseende højere end Kronprins Frederik (senere Kong Frederik VIII) som Lejrgeneral i 1874 osv. Da vi skulde afmarschere fra lejren i 1874, var dr mange Soldater, der udtalte Ønsket om at maatte drage Syd paa for under Kronprinsens Kommando at tage Sønderjylland tilbage.~

Efter Haanden gik det dog op for en stor Del af det danske Folk, at det, som det hovedsageligt gjaldt, var at rejse og udvikle Folket i moralsk ig i det hele i menneskelig Henseende. Derfor fyldtes vore Højskoler, derfor~

Side 85.~

oprettedes Foredragsforeninger, Afholdsforeninger, Husflidsforeninger, ungdomsforeninger, Læseforeninger og Bogsamlinger.~
Men medens der saaledes fra neden byggedes paa vort Folks Udvikling

og Dygtiggørelse, var der for oven et stort Parti, der var bange for, at det menige Folk skulde faa for stor Magt, for meget at sige. De blev bange for den almindelige Valgret i det menige Folke Hænder, de vilde holde Folket nede som en underklasse. Derfor fik vi de stærke politiske Kampe i halvfjerdserne og Firserne.~

Da vi i 1864 havde mistet Sønderjylland, kom Regeringen straks med Forslag til en Forfatningsændring. Vi havde jo Halvtredserne haft langvarige Forfatningskampe, fordi der maatte tages Hensyn til Befolkningen i Sydslesvig, Holsten og Lauenborg. De sidste 2 Lande vr jo ikke danske, men hørte under den danske Trone. Men af Hensyn til dem fik vi først en Fællesforfatning for hele Monarkiet, senere en fælles Grundlov for Danmark og "Hertugdømmet Slesvig". Men nu, da vi havde mistet alle 3 hertugdømmer, havde det været naturligt, at vi opgav den Fællesforfatning. Men det vr Tyskerne ikke tilfreds med og heller ikke vore egne Herremænd. De længtes tilbage til en Magtstilling, Adelen havde haft her i Landet før Stavnsbaandets Løsning osv. Vore herremænd og Pengefyrster benyttede sig af Folkets Sorg og Fædrelandets Nød til at tilvendes sig en Ret, som de næppe paa anden Maade havde kunnet faa, idet de fik skaffet os et Landsting, hvor det særlig var Pengene og Landejendommene der blev repræsenterede, og da de først havde faaet dette Landsting, forlangte de at det skulde være lige berettiget med det folkevalgte Ting, bagefter gik de videre og forlangte, at naar Regering og Landsting holdt sammen, skulde Folket~

Side 86.~

bøje sig. Som nævnt, Stemningen efter krigen var trykket og Folket som lammet, saa Folkefrihedens Modstandere havde temmelig stor Magt.~

Hvad der for en stor Del hjalp dem, var vor presse. De fleste Købstæder havde deres "Aviser", der holdtes af Omegnens Folk. Deres Udbredelse var vel ringe nok, men deres udgifter var ogsaa smaa. En saadan Avisudgiver kunde gjerne hjælpe sig med en eller 2 Typografer og ellers Lærlinge, saa hans Folkehold var billigt. Prisen paa Bladet var den Gang som langt senere 2 Kr Kvartalet. De fleste Aviser udkom kun 3 a 4 Gange ugenlig, og Størrelsen var næppe halv saa stor som nu. Men Kundgørelse havde de - ikke de store Handelsreklamer som nu, men den Del Smaa bekendtgørelser bl a alle Auktio-ner osv. De fleste Aviser kendte ikke noget til Konkurrence, idet hver Købstad havde sit Opland.~

En hel Del af vore Provinsaviser var begyndt som ret frisindede. De sluttede sig nærmest til det nationalliberale Parti, der støttede sig til de dannede og mere oplyste Samfundsklasser og saa ned paa Bønderne. Og da Bønderne begyndte at danne deres eget Parti paa Rigsdagen, behandlede de dette Parti og Bønderne i det hele med Overlegenhed. I Midlertid vandt Højskolen mere og mere Udbredelse og Betydning og den medførte en Kultur, der var mere dansk og mere frisindet end vore Nationalliberale. Det var derfor naturligt, at Højskolekulturen blev Moder til en Bevægelse, som kaldte nye Blade frem.~

Paa Sjælland var det "Sorø Amtstidende" og "Ringsted Folketidende" der først stillede sig helt paa Venstres Side. Paa Fyn var det navnlig

Side 87.~

"Fyns Tidende", der begyndte. I Jylland var det den gamle "Aalborg Stiftstidende", "Aarhus Amtstidende", "Kolding Folkeblad" og "Vejle Amts Folkeblad". Men lidt efter lidt fremstod flere frisindede Blade, saaledes i 1873 "Roskilde Tidende", i 1875 "Østsjællands

Folkeblad" osv. De frisindede Blade søgte medarbejdere ude i Befolkningen, og jeg blevsaaledes straks Medarbejder ved Roskilde Tidende. Redaktøren her talte flere Gange til mig om, at jeg skulde slaa mig fast paa Journalistikken, og ogsaa andre mente, at jeg havde særlige Anlæg herfor.~

Saa kom 1877, da Kampen mellem Regeringen og Folketinget blev saa skarp, at Ministeriet hjemsendte Rigsdagen uden at have en vedtagen Finanslov og derfor udstedte en provisorisk Finanslov. Nu kom der stærkt Røre i vor Politik. Venstre deltes i en moderat og en radikal Gruppe, og den moderate fik sammen med Højre om at hjælpe Ministeriet ud af Forlegenheden. Nu var der ogsaa mellem Venstres Blade nogle, der fulgte de Moderate, saaledes "Roskilde Tidende", der særlig støttede sig til Grev Holstein ledreborg og "Aalborg Stiftstidende", der netop sopm Venstreblad havde vundet en stor Udbredelse, men som nu paa flere Omraader svigtede Venstres Sag. Nu syntes mig, at min Tid var kommen til at kaste mig ind i Kampen for Folkets Sag. Jeg tog en Tur til Aalborg Egnen og talte med en Del Venstremænd dels i Aalborgegnen - særlig syd for Aalborg, dels i Vendsyssel, i Brønderslev, Stenum Højskole og Hjørringegnen, og jeg fik det Indtryk, at der kunde være god Jordbund for et virkeligt frisindet Venstreblad. Jeg gik sammen med en dygtig Typograf Mortensen, Aaberg, og fra 1 Januar 1879 begyndte vi et Venstreblad i Aalborg.~

3 Januar 1879 havde vi Folketingsvalg, saa i Julen blev der holdt flere Vælgermøder. Jeg deltog i saadanne i Aalborg (med A....Steffensen) i Nørre~

Side 88.~

Sundby (Etatsraad Juul) og i Hjallerup og Flauenskjold-Sæbykredsen (M C Christensen). Særlig ved de to sidstnævnte Møder vandt jeg Terræn. Men vort Blad fik for liden Udbredelse. Og hertil kom, at det radikale Parti paa Rigsdagen delte sig, saa nogle fulgte Berg og Hørup, andre gik med C Alberti for os. jeg var en Søndag taget til Stenum Højskole, hvor jeg traf sammen med Pastor henriksen fra Vejby. Han havdede, at Ministeriet Estrup hørte til Djævelens Væsen og Gærninger, som vi skulde forsage. Vore Rigsdagsmænd maatte ikke bevilge Regeringen en Øre, maatte ikke forhandle med den osv.~

Der var noget i pastor henriksens Tanker, jeg syntes om. Men kunde Tanken føres ud i Praksis? Og hvad vilde blive Følgen? Vilde det ikke føre til, at de Rigsdagsmænd, der fulgte denne Tanke, vilde sætte sig ud af Spillet, og Regeringen saa meget lettere vilde kunne regere efter eget Hoved? Havde mon Tingmænd andet Vaaben - andre Midler - end Ordet, Forhandling og Protest?~

Jo mere jeg tænkte paa Sagen, desto sværere blev det mig. Jeg kunde ikke følge Pastor Henriksen. Og nu brød hans Venner med mig. Vor Stilling blev meget mere vanskelig. Vi havde taget for faa Penge til at kunne tage imod en alvorlig Storm. Nu gik det saaledes, at vi 1ste Oktober maatte standse Bladet. Der var ingen anden Udvej.~

Aaberg fik straks Plads ved et Blad paa Sjælland, han var jo en dygtig Typograf. Jeg fik en Plads som Andenlærer ved Hammerum Højskole, hvor vi lige kunde tjene Kosten den Vinter, men saa gik den Tid. Vi var glade ved Livet der, jeg var glad ved Arbejdet med

Skolen.~

Side 89.~

I Aalborg havde vi boet i Hus sammen med Overlærer Østergaard, som var fra Mors. Han var afgjort Højremand, men kom tit ind til mig for at laane Blade, og vi havde mangan Samtale. Senere fik jeg at

vide, at Østergaard i Julen derefter havde været paa Mors. Her havde han bl.a. talt med sin Svoger Købmand Baadsgaard og her havde han omtalt mig og anbefalet mig til Baadsgaard som Redaktør af "Morsø Folkeblad", der var begyndt at udgaa i 1877, men som stadig var i Tilbagegang. Dets Redaktør var S.A. ovesen, men han havde jo sin Gaard i Solbjærg at passe, og den laa næsten 2 Mil fra Nykøbing, saa han kunde ikke faa megen Tid at ofre paa Redaktionen. Man havde en Typograf til at styre Trykkeriet og en af Skolens Lærere til at udgive Bladet, men han havde jo sin Lærergærning at passe.~

Kort efter Jul fik jeg Brev fra Baadsgaard med Forespørgsel, om jeg vilde overtage Redaktionen af "Morsø Folkeblad".~

Jeg svarede tilbage, at jeg var vel tilpas som Lærer ved Højskolen og ikke ønskede at bortbytte den Stilling med Stillingen som Redaktør.~

Fra Højskolen tog vi somme Tider til Kirke i Snejbjerg, hos Pastor Karl Rønne. Her kom jeg til at kende Gaardejer Peder Mortensen, som var en Morsingbo. En Dag kom denne Mand saa til Højskolen for at tale med mig. Han havde faaet Brev fra Baadsgaard og opfordrede mig til at modtage Pladsen som Redaktør. Hammerum Højskole vilde vanskeligt kunne oparbejdes saaledes, at den havde en Fremtid for sig - i alt Fald ikke under den daværende Forstander Vigtoft.~

Side 90.~

Jeg talte nu med et Par andre Mænd, der stod Højskolen nær, og af disse fik jeg samme Besked. De sagde: "Kunde Du og din Kone overtage Skolen, saa Du blev Forstander, kunde den maaske arbejdes op - særlig din Kone vil kunne samle Eleverne. Vigtoft kunde blive en flink Hjælper, men som Forstander er han ikke heldig. Han faar ikke Skolen til at gaa." Efter disse Samtaler turde jeg ikke sige nej til Mors.~

Efter Brevveksling med Baadsgaard tog jeg derop 29 Februar, 1880. Der skulde den Dag være Møde i Galtrup Forsamlingshus, hvor jeg vilde kunne træffe mange Mennesker. Jeg kom til Nykøbing om Natten og tog ind paa Bendix Hotel. Næste Dag - Søndag - var jeg paa Folkebladets Kontor, hvor jeg saa Bladet og bl.a. saa, der i Bekendtgørelsen om Mødet i Galtrup stod, at Lærer Fog fra Hammerum, som muligvis skulde være Redaktør af Folkebladet, skulde tale. Dette havde jeg ikke gjort Regning paa, men maatte sørge for at have noget at sige. Ellers var jeg mest hos Baadsgaard, indtil vi skulde til Mødet. Jeg kørte med ham derud. Povlsen Dal - Højskoleforstanderen - aabnede Mødet, og jeg skulde saa tale og bag efter deltage i Forhandlingerne. Endelig foreslog Drejer Povlsen Dal, som boede der i Nærheden, at jeg skulde følge med ham hjem, medens der forhandlede videre. Vilde man mig saa noget, kunde man sende Bud, ellers skulde jeg komme igen om 1 Time.~

Povlsen Dal og jeg gik. Da vi 1 Time derefter kom igen, sagde Højskoleforstanderen, at vu var der stemt og det var enstemmigt vedtaget at opfordre mig til at overtage Redaktionen af Folkebladet. Og nu kunde jeg sige ja.~

Side 91.~

Jeg maatte vente til 1. Maj med at overtage Redaktørpladsen, ti før kunde vi ikke faa Lejlighed i Nykøbing. Det var ingen let stilling; hele min Løn var 1200 Kr. Men jeg havde den Tilfredsstillelse, at Holdertallet, som hidtil var gaaet ned for hvert Kvartal, allerede fra 1 Juli begyndte at gaa op og siden vedblev at stige hvert Kvartal, ikke just stærkt, men mere jævnt og solidt.~

I Nykøbing By fik vi snart Venner og efter Haanden fik vi ogsaa

Venner paa Landet. Først Højskoleforstander Povlsen Dal og derefter Lærer Vestergaard ovtrup, Lærer Uldal Frøslev, Pastor Lillelund, Tæbring, Pastor Nygaard, Frejled, Søren Olsen, Galtrup, Peder Krag, Øster Jølby, Anders Boll, Tørring, Niels Bovbjerg, Tødsø, Pastor Lund, Øster Jølby osv.~

I Nykøbing By havde vi til Præst Pastor Hansen (Kapellan). Vi syntes saa godt om ham, at vi ikke tænkte paa foreløbig at slutte os til Valgmenigheden. Men der blev holdt nogle kirkelige Møder derude, som jeg refererede, og jeg befandt mig vel ved at komme derud, og mere og mere følte jeg, at jeg hørte hjemme i den Kreds, saa da vi havde været her paa Øen henved 2 Aar, løste vi Sognebaand til Valgmenigheden.~

Netop i de Aar var det at Brydningerne mellem Myndighederne og Valgmenigheden begyndte. Først var Pastor Lund med til paa Askov Højskole at ordinere Appel til Frimenighedspræst i Sønderjylland, og i den Anledning maatte han betale en Bøde. Kun en af de Præster, der havde været med her, slap fri for Straf; han havde nemlig laant Appel sin Præstekjole, saa han selv havde været i sort Frakke.~

Lund var med til at indbyde til et kirkeligt Møde paa Askov,~

Side 92.~

hvor man vedtog Askov-Adressen, hvori man bad om mere kirkelig Frihed. herfor fik han fra Ministeriet en Tilrettevisning. Denne nægtede han at modtage, idet han hævdede, at han ligesom enhver anden havde Ret til at udtale for Lovgivningsmagten Ønsket om kirkelig Frihed. Nu blev der atter anlagt Sag mod ham. Retten fastslo, at han ved at underskrive Adressen ikke havde gjort sig skyldig i nogen Ulovlighed. Lund mente saa, at han havde været berettiget til at protestere mod den ulovlige Tilrettevisning, men atter blev han idømt en bøde.~

Her blev afholdt et par store Møder til paa Mors, hvor man drøftede de kirkelige Frihedskrav. Fra enkelte Sider fremkom der Tale om at udmælde sig af Folkekirken og danne en fri Menighed, men gennemgaaende var Stemningen for at blive i Folkekirken som valgmenighed men hævde sine Frihedskrav og prøve at føre disse igennem og kun hvis det blev nødvendigt for Livets Skyld - bryde med Folkekirken.~ Men der var Folk, der ikke kunde unde Menigheden nogen Frihed. Først kom der fra Provst Cederfeld de Simonsen en klage over, at Pastor Lund tog sine Konfirmander til Alters paa selve Konfirmationsdagen; det var ulovligt, Konfirmanderne skulde gaa til Alters 1ste Søndag efter Konfirmationen.~

Denne Sag førte til en fleraarig Kamp mellem Pastor Lund og Biskoppen. Lund hævdede, at i Sønderjylland, hvor han først havde været Præst, var det almindeligt at holde Altergangen paa Konfirmationsdagen. han sagde, at han hvert Aar havde Konfirmander længere borte fra, nogle havde 1/2 Snes Mil fra deres Hjem til Kirken. Børnene kom gerne inden Konfirmationsforberedelse i Huset hos Medlemmer

Side 93.~

af Valgmenigheden, der boede i Nærheden af Præsten og Kirken. Paa Konfirmationsdagen kom Forældrene gerne der over og skulde saa være sammen med Børnene ogsaa ved den første Altergang, men dette kunde ikke lade sig gøre, naar der skulde være Dage imellem.~

Endelig fik Lund Tilladelse til at holde en særlig Altergang dagen efter Konfirmationen for de Konfirmander, der er længere borte fra, og for deres Forældre, og det tilføjedes, at mulig kunde han faa Lov til at holde denne Altergang paa selve Konfirmationsdagen, men ved en selvstændig Gudstjeneste, saaledes at der blev mindst 1 Time mellem de to Gudstjenester, og saa Altergangen indlededes med

Skriftemaal, Skriftetale og Absolution. At fortsætte Søndag efter Konfirmationen som første Altergangsdag var urimeligt, ingen kunde tvinges til at gaa til Alters. Der var i Midlertid kommet et par nye Sager frem.~

Et Par Sognepræster i Thy havde velvilligt overladt Pastor Lund og Valgmenigheden deres Kirker paa Tider, da de ikke selv brugte Kirkerne. Men nu lod de Lund vide, at de havde faaet at vide, at der var Mennesker, der havde gaaet til Alters, uden at have modtaget Absolutionen, og da dette stred mod Folkekirkens Love, kunde de ikke mere overlade Lund Kirkerne. Dette førte til at en Snes Mennesker fra Thy, der var Medlemmer af Valgmenigheden, indgav Ansøgning om at faa Lov til at gaa til Alters uden at deltage i Skriftemaal. Biskoppen henviste Sagen til Ministeren for Kirken og han forlangte en nærmere Redegørelse herover fra Ansøgerne og fra Lund. Ansøgerne skulle altsaa fremlægge deres dybeste Hjertesager for en Minister, om hvem man ikke vidste, at han havde mere med Kristendommen at gøre end dette at han var blevet Minister - altsaa rent politisk. Lund hævdede~

Side 94.~

at naar nogen fik en saadan Tilladelse, og andre saa ogsaa forlangte at gaa til Alters uden Skriftemaal, kunde han ikke godt nægte dette. I det hele kunde han ikke afvise kristne Mennesker fra Nadverbordet, fordi de ikke iagttog de Skikke, men Mennesker havde fastsat som Vilkaar for Adgangen til Nadveren. Lund hævdede, at Jesus selv ikke havde fastsat saadanne Vilkaar for at faa Del i hans Naadegave, men netop havde sagt: "Drik alle deraf."

Paa denne Sag kom der ingen Afgørelse før en anden Sag kom frem.~ En lille Pige paa omtr 9 Aar fra et særlig godt, kristeligt Hjem laa meget syg, havde ligger i aarevis og havde ingen anden Udsigt end Døden. Hun bad om at faa Lov til at nyde Nadveren før sin Død, og Pastor Lund tog hende til Alters. Derefter meddelte han Biskoppen dette. Biskoppen fandt intet at bebrejde Lund her, og Biskoppens Amanuensis skrev et særdeles lønt og forstaaende Brev til Lund. Men nu kom en Dreng fra Hanherred, 12 Aar gammel og fra et godt Hjem, og bad om Lov til at følge med Forældrene til herrens Bord. Pastor Lund indbød Drengen og hans Forældre til at besøge sig. De var i præstegaarden en ugestid, og Lund havde adskillige Samtaler baade med Forældrene og med Drengen, og Resultatet blev, at Præsten ikke turde nægte at tage drengen til Nadveren, efter at han først havde konfirmeret Drengen. Lund indberettede Sagen til Biskoppen men blev idømt en Bøde af 100 Kr.~

Nogen Tid efter mældte sig en Pige paa 13 17" Aar, ogsaa fra et godt Hjem, Lund skrev til Biskoppen og forklarede, at Pigen nu havde naaet den Alder, da Biskoppen kunde give Dispensation. Biskoppen~

Side 95.~

svarede med at henvise Lund til at indgive Ansøgning til Kirkeministeren. Dette vilde Lund nødigt, ti han vidste af Erfaring, at Ministeren vilde forlange en udførlig Redegørelse. Lund havde lovet Pigen at tage hende til Alters ved Mortensdagstid, mere uheldigt. Lund skrev atter til Biskoppen, at han havde givet Pigen et bestemt Løfte, og dette vilde han holde. Nu bad han om, at man i Stedet for atter at idømme ham en Bøde - hvis han skulde straffes - vilde fratage ham den kongelige Anerkendelse som Valgmenighedspræst.~

Man gjorde det sidste - ikke saaledes, at man imødekom Lunds Bøn, men saaledes at man ramte ham som med en stærkt ydmygende Dem. Biskoppen sendte alle Medlemmer af Valgmenigheden en Skrivelse,

hvordi det hed: "Han har brudt sit Ordinationsløfte og ikke villet holde det." Han opfordrede til at bryde med Pastor Lund og atter opløse Valgmenigheden eller tage en anden Præst".~

Menigheden samledes den følgende Søndag i Ansgarskirken. Lund sagde, at han ikke kunde prædike i dag, men kun holde Skriftetale og Altergang. Kirken var fuld, og næsten alle deltog i Altergangen. Altergæsternes Antal var flere hundrede.~

Om eftermiddagen var der møde i Forsamlingshuset. Lund udtalte, at han var rede til at gaa, saa Valgmenigheden kunde fortsætte under en anden Præst, som kunde faa kongelig Anerkendelse. En Tilhører - Drejer Povlsen Dal fra Nykøbing - sagde da: Den Sag er afgjort ved at vi i Dag har gaaet til Alters sammen med Dig. Derved har vi vist, at vi vil holde sammen og fremdeles have Dig til præst. Næsten hele Forsamlingen sagde Ja hertil, og dermed var Frimenigheden

Side 96.~

dannet. Næsten hele Menigheden fulgte sin Præst her, ti man forstod, at han havde handlet saaledes, som han følte, han skulde, og ikke kunde lade være.~

En lille Del af Menigheden, navnlig dem, der tidligere havde talt højst om kirkelig Frihed og om, at man burde træde ud af Folkekirken, kunde ikke følge Lund og hans Menighed, men mældte sig fra og gik tilbage til deres Sognemenigheder. Mellem disse var Højskoleforstander Povlsen Dal og hans Hustru. Dette gjorde særlig ondt, ti de havde jo været saa meget for Kristenlivet paa Mors og for Kirken og Menigheden. De var kommen under Paavirkning af Pastor Henriksen i Vejby. Men netop deres Stilling overfor Frimenigheden kom til at koste dem deres gærning. Højskolen maatte standse af Mangel paa Elever, og tilsidst saa de ingen anden Udvej end at rejse til Amerika. Her levede de nogle Aar, deres 6 raske Sønner tog Arbejde for at tjene Penge. De boede hjemme, og Moderen og Søsteren holdt Hus. Povlsen Dal, som jo nu var en gammel Mand, begyndte en Mælkehandel, og efter nogle Aars forløb kunde de rejse hjem og købe en Gaard i Jordsby (?). Der døde Povlsen Dal, men hans Lig blev ført til Ansgarskirken og begravet paa Kirkegaarden der. Hans ældste Søn Frode Dal blev senere Bager i øster Jølby, nær ved Ansgarskirken, og da Kirken fik Orgel blev Fode Dal Organist (han var meget musikalsk).~ Fra 1 April 1882 forpagtede jeg Folkebladet med Trykkeri. Dette sidste var i en daarlig Orden og meget mishandlet, saa jeg maatte straks anskaffe adskilligt nyt materiale. Og indtægterne af Bladet var forholdsvis smaa, skønt de stadig steg lidt. Bladet fik flere og flere Holdere og ligeledes flere Kundgørelser, men endnu var Tilslutningen og Støtten altfor daarlig.~

Side 97.~

I Firserne fik vi jo Fortsættelsen af Estrups Provisorier. Selvfølgelig bekæmpede jeg Provisorie-Regeringen efter Evne. Men jeg havde den ene Pressesag efter den anden, og som Regel blev jeg dømt, selv i Tilfælde hvor Jurister ikke kunde forstaa Motivering af Dommen. jeg havde Indtryk af, at dømmes skulde jeg, hvordan man saa bar sig ad.~

Vi havde vore Typografer og Lærlinge i Kost og Logis og har flere Minder fra den Tid, som vi kan være glade ved.~

En Gang fik jeg Besøg af en arbejdsløs, rejsende Typograf Frede Lumby, som havde lært i Folkebladets Trykkeri (før min Tid). Hans

Moder var Enke og boede her i Byen. Hun var en ualmindelig agtet Dame, Enke efter en Skibsfører, men beslægtet med nogle af Byens særlig agtede Familier. Hun selv var en alvorlig Kvinde. Jeg fik at

vide, at Lumby havde været Faktor ved et større Blad paa Sjælland. Jeg tog ham i Arbejde, og dygtig var ham. Men inden ret længe mærkede jeg, at han havde Hang til stærk Drik. Sit Arbejde passede han, men tit kom han hjem sent paa Aftenen og da mere eller mindre beruset, saa han kom for silde op næste Morgen og var da ubehagelig mod det øvrige Personale. Tiere og tiere traf dette, og endelig fik jeg i Sinde at opsige ham. Men nu bad han om at maatte blive og sagde, at han nu havde indmældt sig i Afholdsforeningen. Nu var der ikke mere at bebrejde ham, han var dygtig, flittig og i hver Henseende ordentlig. Saaledes gik en Tid, saa skulde hand ind til Mønstring som Soldat, og nu udmældte san sig af Afholdsforeningen, idet han sagde, at han som Soldat mange Gange ikke kunde faa andet at drikke end bajersk Øl. Han kom hjem og overtog sin Plads, men tit mærkede jeg, at han om Aftenen ikke havde været ædru.~

Side 98.~

Atter var jeg ved at spørge ham, men fik at vide, at han atter havde indmældt sig i Afholdsforeningen, og nu gik det atter godt. Han blev indvalgt i Afholdsforeningens Styrlse og opførte sig udmærket, saa ogsaa i Foreningen blev man glad ved ham. Saaledes gik det atter en Tid. Saa blev han trolovet, og nu udmældte han sig for at "kunne drikke et Glas Vin med Kæresten og andre Venner". Vi - navnlig min Hustru bebrejdede ham, at han havde udmældt sig, men han svarede, at han dog vilde vise, at han kunde holde sig ædru uden at staa i Foreningen, han vilde vise, at han ikke længer var den "gamle Lumby". Faa Dage efter hørte vi, at han en hellig Dag havde siddet paa en Beværtning og spillet Kort og tabt en Del Penge, men havde opført sig som stærkt beruset. I Midlertid rejste han fra Byen og overtog selv et Trykkeri i Forpagtning. Men snart hørte vi, at han daarlig kune klare sig, og at han atter var stærkt forfalden. Han var en Gang i Nykøbing, men saa meget tarvelig ud i Tøjjet, og gjorde i det hele Indtryk af at være stærkt paa Glidebanen. men nu tog han igen en rask Beslutning. Han indmældte sig i Good Templarordenen. her steg han til den ene Tillidspost efter den anden. Det forpagtede Trykkeri afstod han og overtog et stort Trykkeri i Kolding, og det varede ikke længe, før han blev kendt over hele Danmark som sin Ordens Stormester, og som en dygtig Forretningsmand.~

En Gang kom en rejsende Typograf, som saa temmelig medtagen ud, men da vi havde travlt, tog vi ham i Arbejde. I Førstningen kneb det ham lidt, han var afvant med Arbejdet og vist temmelig stærkt vant til Spiritus, men det gik fremad med hans Helbred og vi mærkede aldrig at han nød Spiritus. Saa havde vi en Mortensdag, hvor vi alle voksne og Børn legede, sang osv. Han morede sig som~

Side 99.~

et Barn og følte sig lykkelig og glad. Da han sagde God nat, udtalte han, at en saadan Aften havde han ikke oplevet, siden han var Barn. Endnu mere betagen blev han Juleaften, han sang med ved Julelyset, legede med og var meget glad, men opførte sig helt ud som et dannet Menneske. Nytaar derefter skulde den Bestemmelse træde i Kraft, at Typograferne ikke maatte bo eller spise hos Principalen. Han tog Afsked med min Hustru med taarer i Øjnene og udtalte, at han havde følt sig saa godt tilpas hos os som ingen Steder før. Det vilde blive et haardt Savn for ham ikke at komme i en Familiekreds.~ En anden Typograf drak noget i Smug i de første Dage, men blev syg og maatte paa Sygehuset. Lønningsdagen derefter cyklede jeg ud til ham med hans Penge og sad lidt og talte med ham. Han var meget taknemmelig over at jeg selv kom; jeg kunde jo have sendt en Dreng,

han vidste, at jeg havde min Tid stærkt optagen. Han kom sig snart og kom igen i Arbejde en Tid, men vi havde saa ikke mere Brug for ham, og han maatte rejse. Han takkede atter og atter for god Behandling, og da jeg sagde, at han intet havde at sige Tak for, svarede han: "Jo her er jeg bleven behandlet som et Menneske, det bliver man ikke ret mange Steder".~

Flere Gange fik vi Typografer, der kom lige fra Landevejen og var noget fordrukne og somme Tider urolige Hoveder. Men som Regel varede det ikke mange Dage, før de blev paavirkede af det gode Selskab, de var komne i og blev rigtig ordentlige Mennesker. En Dag kom jeg til at tale med en Kollega, Redaktør Andr Nielsen ved Morsø Avis. Han var meget ked af stillingen, han blev ..... af sine typografer, saa han næppe turde komme i Trykkeriet. Jeg raadede ham til at lade sin Første~

Side 100.~

mand rejse, da jeg vidste, at denne var en meget ubehagelig Herre, og jeg lovede, at han maatte faa en af mine Typografer i Stedet. Han maatte vælge mellem 3. Min første Mand maatte han ikke faa, heller ikke min søn Dan. Endelig kom han og meddelte, at han nu havde afskediget sin 1ste Mand og bad om at faa en Typograf Nielsen, der var Formand i Fagforeningen. Jeg sagde, at jeg var vis paa, at denne Typograf ville passe ham, og faa Dage efter, da jeg mødte Redaktør Nielsen, kom han hen og takkede mig. Det var en meget betydelig Forandring der var sket til det bedre. Der gik saa 1 1/2 Aar, saa kom samme Typograf og bad mig om en Anbefaling, da Redaktøren havde opfordret ham til at søge en anden Plads. jeg spurgte om Grunden. Der havde været noget Overarbejde, og Redaktøren mente, at Typografen havde forlangt 25 Øre for meget. De var kommet op at disputere derom, og Redaktøren var bleven vred. Typografen fik atter Plads hos mig, og Avisen fik en Mand, som jeg ikke var særlig glad for. Me det passede ham. Det var Typograf Ebbesen.~

Mest Glæde havde jeg dog af Lærlinge. En ung Mand havde været ved Manufakturhandel, men var jaget derfra. Jeg tog imod ham - især for hans Moders Skyld. Han blev dygtig baade som Sætter og som Trykker. Som Typograf rejste han til Norge og kom til at arbejde i Kristiania. Der gik flere Aar; saa blev der Strejke, og han maatte være med. Med Hustru og Barn rejste han til København, hvor Hustruen fik noget Syarbejde for en Forretning, og Typografen fik lidt Honorar for en Fortælling til et blad. Han fik saa at vide, at han kunde faa midlertidig Plads hos Bianco Luno, men det var kun rent midlertidigt. Han tog Pladsen, og den første Lønningsaften gav Faktoren ham 2 Kr. mere, end han havde aftalt og lovede, at han snart skulde faa Forhøjelse. En Dag blev der~

Side 101.~

sagt, at der skulde antages en særlig Accidens Sætter, og der kunde konkurreres til Pladsen. Mehlsen mældte sig og bestod som Nr. 1 - trængte de andre til Siden. I 1918 traf jeg paa Fog og Mørups Kontor en ganske ung Pige, en Frøken Mehlsen - hans Datter. Han arbejder endnu hos Bianco Luno, men har faaet en mere overordnet Stilling. Hans Datter var paa Fog og Mørups Kontor.~

En Dag ser jeg i Jyllandsposten, at " Morsø Avis" søger en Sætter-Trykker. Om Aftenen traf jeg i Byraadets Redaktør Nielsen, som var helt forknyt. Hans Broder, som var Trykker, var bleven syg, og kunde næppe vente at komme sig, nu kunde man næppe trykke Avisen endsige andet. Jeg tilbød da at laane ham min Trykker - ganske ung, lige udlært; jeg havde en yngre Lærling, der kunde tage hans Plads,

og jeg selv havde nogen Forstand paa Trykning. Redaktør Nielsen blev meget glad ved Tilbudet, og takkede mig meget derfor. Faa Dage efter kom han og bad, om han maatte beholde den unge Mand, som har var meget glad ved, hvad han fik Lov til, da jeg kunde undvære en Mand. Det gik godt et Aars Tid. Saa mødte jeg Nielsen, der var helt forknytt; han skulde af med Povlsen, som skulde tage Plads paa Demokraten til 3 Kr. mere ugnelig. Jeg sagde da, at jeg ikke forstod, at han vilde lade ham gaa, ti en anden skulde have mindst 22 Kr. ugentlig, og Povlsen kunde let tjene 3 kr. mere end en anden. Jeg vilde gerne give ham mere, men vilde ikke staa en Kollega i Vejen. Povlsen kom til Demokraten, men efter faa Maaneders Forløb tog han til København. En Dag fik jeg Brev fra en Kollega i København, som omtalte, at han havde faaet en af mine Udlærte i Arbejde - et udmærket Menneske, som han var~

Side 102.~

meget glad ved. Men samtidig fik jeg Brev fra Povlsen, at han var ked af København - om jeg ikke havde Brug for ham. Jeg svarede jo, og var godt tilfreds dermed; jeg var ikke bange for at byde ham mere end Minimumslønnen, ti han fortjente sin Løn. Han blev senere Forretningsfører ved Folkebladet.~

En anden Dreng havde været i Bagerlære, men kunde daarlig taale det meget Nattearbejde, og hans Fader bad mig tage ham. Flere andre raadede mig stærkt derfra, da de mente, at jeg aldrig vilde faa Glæde af ham. Men han blev flink, meget interesseret. Efter at være blevet Svend fik han Arbejde i Hjørring, senere gennemgik han Fagskolen i København, og i forholdsvis ung Alder fik han Plads som Faktor i et større Trykkeri i Silkeborg, en særdeles god Plads. Han besøger os, naar han kommer til Nykøbing.~

Det første Efteraar, mens jeg var i Nykøbing, begyndte jeg paa en lille Aftenskole for Voksne. Her var den Gang ingen teknisk Skole. Jeg fik nogle Elever, og vi kom da til at tale om en fri Skole her i Byen. Vi bekendtgjorde saa i "Højskolebladet" efter en Lærer, der vilde begynde en saadan Skole. En ung Mand kom og mældte sig til Pladsen. Jeg sagde, at jeg i Øjeblikket havde travlt, men bad ham at skrive en Meddelelse, som jeg skulde underskrive og sende rundt til de interesserede for at indbyde dem til Møde om Aftenen. Derved fik jeg Lejlighed til at se hans Skrift osv, og jeg var klar over, at ham kunde jeg ikke anbefale. Mødet holdtes i vor Stue, men førte ikke til noget Resultat. Nogle Dage derefter kom en anden ung Mand. Ogsaa han fik en skriftlig Opgave, og vi fik attet er Møde, der forløb meget fornøjeligt, idet de tilstedeværende tegnede sig for Støtte til Skolen og antog Lærer Meldgaard. Han kom saa hertil og begyndte sin Skole 1 Novbr. 1880 i lejede Lokaler i Havnegade. Men disse Lokaler blev for smaa, og i 1882~

Side 103.~

fik vi Bankdirektør Baadsgaard til at opføre en ny Bygning i Asylgade til Brug for Skolen. Meldgaard kastede sig bl a stærkt over Sljøde og Husflid. I 1882 havde han Kursus paa Sløjde ..... i Næs i Salling (?), og i 1884 afholdt han et Feriekursus her i Byen, der havde god Tilslutning af Lærere andet Steds fra.~

I Midlertid blev der i Jebjærg bygget en ny Højskole. Forstander Axelsen kendte Meldgaard og fik ham til Andenlærer ved Skolen. Vi stod altsaa og savnede en Leder. Jeg vidste, at Hammerum Højskole ikke vilde gaa og jeg foreslog at vi skulde tilbyde Forstander Vigtogt Pladsen som Lærer ved vor Friskole. Han modtog Skolen og hertil, - det var vistnok i Efteraaret 1884. Han fik Skolen i god Gang og fik god Tilslutning, saa baade han og hans Hustru fik

Arbejde nok ved Skolen. Det varede ikke længe, før de maatte have mere Hjælp; Skolen blev delt i 3 Klasser. Fru Vigtoft havde gerne yngste Klasse, hun egnede sig især udmærket for Smaabørn. Vigtoft fik ældste Klasse og en Lærerinde til Mellemlklassen. Den første Medhjælperiske Frøken Ørsgaard (?) var her fra Byen. Hun blev senere syg og laa til Sengs hjemme hos Plejeforældrene. Hun sagde da til Plejemoderen, at hvis Vigtoft kom for at se til hende, maatte han ikke komme ind; han havde opført sig saaledes overfor den unge Pige, at denne havde tabt al Agtelse for ham; derimod var hun kommen til at se op til Fru Vigtoft som en udmærket Kvinde, som hun gerne vilde have Besøg af. Før sin Død bad hun, om Fru Vigtoft maatte arve hendes Klæder, især hendes Undertøj, ti hun havde næsten intet selv; gik næsten nøgen, medens Vigtoft gerne var godt forsynet med Klæder.~

Side 104.~

Senere fik de en Frøken Knudsen, en begavet Pige, som Børnene kom til at holde meget af. Vigtoft var dengang Medlem af Afholdsforeningens Styrelse, en Tid Formand, men han mødte sjældnen i Foreningen, vi lagde Mærke til, at han helst vilde sidde hjemme med Frøken Knudsen, især naar hans Hustru gik ud. En Dag kom Ansgar hjem fra Skolen og bad, om han maatte tale med mig. Han sagde da, at det var synd som Vigtoft behandlede sin Kone. Børnene talte om, at han nok holdt mere af Frøken Knudsen, at disse var Kærester osv. Nu fandt jeg mig foranlediget til at skride ind: jeg skrev et brev til Vigtoft, hvilket førte til, at Frøken Knudsen rejste. Baade min Hustru og jeg havde godt lagt mærke til Forholdet, men troede dog, at det var skjult for Børnene.~

I midlertid havde Skolen i 1887 faaet sin egen Bygning ovre i Grønnegade. Det var jo ikke langt fra os, og vi kom en Del sammen. Især var dette Tilfældet Juleaften. Vi havde ikke særlig god Plads herhjemme og heller ikke Tid at pynte Træet, saa fik vi dette over i en af Skolestuerne og fik Vigtoft og Hustru til at pynte Træet. Helt vort Personale gik da derover naar vi havde spist til Aften, - hvor Vigtoft ogsaa var med.~

Vi nødtes at komme sammen og have med hinanden at gøre, men efter Frøken Knudsens Afrejse mærkede jeg flere Gange Tigtofts Uvilje imod mig.~

Da Borgerskolen skulde bygges ovre i Grønnegade, købte Kommunen vor Privatskole og det nok for at faa Plads. Der var Svamp i Huset, saa vi var ikke ked af at sælge. Vi hjalp som Vigtoft til at købe en Ejendom paa Nørrebro og indrette den til Skole. Han fik Skøde

Side 105.~

paa Ejendommen, og Skolen gik atter fremad og fik mere og mere Tilslutning.~

I Midlertid havde min Hustru været en Tur i København med Dagny for at søge Lægehjælp. Hun havde besøgt en Slægtning, og i hans Hus truffet en ung Pige, som ønskede at blive Lærerinde, og som min Hustru havde faaet et udmærket Indtryk af. Dette hørte Vigtoft, og han begyndte at tale om at faa den unge Pige i Huset. Jeg raadede stærkt derfra, men bad ham at tage en ung Mand til Hjælp i Skolen, men han vilde intet høre. At han var blevet forelsket i Frøken Knudsen, indrømmede han, men hun var den eneste kvinde, han havde elsket, (!) og nu skulde han nok vare sig, vi behøvede ikke at være bange.~

Mathilde Kildeby kom hertil, og alle, som kom til at kende hende, satte hende højt. Hun var ganske ung, kun 18 Aar. Vigtoft blev snart helt forelsket i hende og lagde an paa Hende, han behandlede

hende i det hele meget grimt. For at vinde hende bad han Aftenbøn sammen med hende; hun anede ikke, at der var nogen Fare. Efter Haanden kunde han ikke længere skjule sin Hensigt, han begyndte at tale om at lade sig skille fra sin Hustru for at gifte sig igen med en anden Kvinde, som bedre forstod ham, og som kunde føde hans børn. (De var barnløse, havde taget et Plejebarn). Han begyndte ogsaa at tale om at sende sin Hustru bort, - hun kunde let faa en Virksomhed, og~

Side 106.~

han vilde saa fortsætte Skolen med 2 unge Piger til Hjælp. Saa skulde han faa en udmærket Skole.~

Af de Mænd, der havde staaet i Skolens Styrelse, var drejer Povlsen Dal og Urmager Sørensen døde. Vigtoft fik en Veksel protesteret og vilde ikke røre sig for den Sag. Saa sammenkaldte jeg Forældrene og lagde Sagen frem for dem. Det var hen imod Foraaret, og Fru Vigtoft var indmeldt som Elev paa Salling Højskole for Sommeren.~

Vi havde et meget bevæget Møde. Det blev foreslaaet, at Vigtoft skulde fratræde til Maj, til samme Tid, som hans Hustru skulde rejse. Vi skulde søge en ny Lærer til Skolen, men Vigtoft skulde blive der til Sommerferien - blev det senere bestemt.~

Vigtoft sendte vor Bekendtgørelse til Højskolebladet om en Lærer. Man skulde henvende sig til ham. Der kom en Lærer Lund - jeg har stærk Mistanke om, at mindst en anden har henvendt sig til Vigtoft, men er bleven afvist. Lund var nærmest umuligt.~

1ste Maj rejste Fru Vigtoft, og samtidig rejste Mathilde Kildeby til Rødkilde Højskole. Vigtoft og Lund opfordrede hende til at blive ved Skolen, og Forældrene satte Pris paa hende, men hun vilde dog ikke blive her i Byen, naar Vigtoft skulde være her efter at have sendt sin Hustru bort.~

Ægteparret blev saa separeret. fru Vigtoft fik en Skole paa Thurø ved Svendborg. Skolen gik godt, og hun vandt Folks Agtelse i høj grad. Vigtoft prøvede flere Ting. Bl a blev han Medhjælper ved Fjellerad Højskole

Side 107.~

hvor der var en Forstander Jørgensen, som havde en ung smuk og begavet Hustru. I Vinterens Løb blev Fruen syg og blev indlagt paa Aalborg Sygehus Sindssygeafdeling. Overlægen her udtalte siden, at en Mand, som hed Vigtoft, var Skyld i Sygdommen; han maatte have hypnotiseret fru Jørgensen. Hun vilde ikke noget med ham at gøre, men hvor meget hun kæmpede, kunde hun ikke faa ham ud af Tankerne. overlægen holdt paa, at hun ikke maatte komme hjem, saa længe han var der ved Skolen. Hun rejste da til København, til nogle Slægtninge, men Vigtoft havde faaet det at vide og mødte ved Aalborg Banegaard for at tage Afsked med hende. Senere blev han gift med en Enke, der nok havde en halvvoxen Datter. De fik en Afholdsrestauratør og Vigtoft søgte at komme ud i Afholdsforeningerne som Foredragsholder, men han kunde ikke ret slaa igennem. Det har vist mange Gange knebet ham svært.~

Mathilde Kildeby kom tilbage fra Højskolen og fik Plads ved Lunds Privatskole. Men Lund behandlede hende meget haanligt og overlegent, saa hun blev snart ked af at være der. Samtidig var hans Optræden i Skolen over for Børnene saaledes, at de næsten tabte al Ærbødighed for ham. Vi tog vore Børn ud af Skolen. (Vi havde haft 6 gaaende der den Sommer, hun havde vi 5 skolesøgende Børn). Vi antog saa Mathilde Kildeby som Privatlærerinde for vore Børn og var meget glade ved denne Ordning. Hun fik dog Lyst til at læse til Lærerinde Eksamen. Om Foraaret tog hun paa Frk. Zahles Lærerindekursus, hvor-

fra hun efter knap 1 1/2 Aars Forløb udgik med en fin Eksamen - mg som Gennemsnitskarakter. Hun kom først til Nykøbing Kommuneskole som Vikar for 1 Aar, derefter fik hun fast Ansættelse. Hun boede hos os, var en begavet Pige og vandt Navn som en udmærket Lærerinde.~

Side 108.~

Mellem hende og Ansgar udvikledes et Kærlighedsforhold skønt hun var 4-5 Aar ældre end han. Men Forholdet til Vigtoft vedblev at nage hende. Hun kom jo ogsaa til at staa i Venskabsforhold til en anden Lærerinde Frøken Bøving, en begavet og dygtig Lærerinde, men meget hysterisk. Hun boede først hos os, men flyttede senere sammen med Frøk Bøving og brød saa med Ansgar. Senere fik hun Embede i København, men kom atter her over i en Sommerferie 1904. Hun og Ansgar traf atter sammen; det var kort efter, at Ansgar havde begyndt sin virksomhed i Aarhus. De var sammen der en Søndag paa en Udflugt til Flade osv, og den gamle Kærlighed kom atter til udbrud. Senere kom hun dog til at tænke paa, at hans aandelige udvikling stod en Del tilbage, og var gaaet i en anden Retning end hendes. Hun hævdede da atter Forbindelsen, hvilket Ansgar led stærkt under. Ogsaa afbrød hun Forbindelsen med os, men i 1919 traf Moder hende i København, og de kunde tale sammen som i gamle Dage og var glade ved hinanden.~

I 1894 blev jeg valgt ind i Byraadet - opstillet af Arbejderne og de yngre Haandværksmestre. Jeg kom ind i Skoleudvalget og fik Opfordring til at være Censor ved Foraarseksamen. Nu fik jeg et godt Indtryk af Kommuneskolen, og da Mathilde Kildeby rejste til København, satte vi vore Børn i Kommuneskolen med Undtagelse af Dora. Skolen havde kun 4 Heldagsklasser for Piger men 6 for Drengene. Dora kom derfor i Realskolen. I 24 Aar var jeg Censor ved Foraarseksamen, saa kunde jeg ikke længere gaa derover paa Grund af Svagthed i Benene. Medlem af Byraadet var jeg i 6 Aar men naaede ikke Genvalg i 1900. Foruden Skoleudvalget - hvor jeg fra 1897-99 var Formand, var jeg Medlem af Fattigudvalget, Valgbestyrelsen, Sundhedskommissionen og Sessionsdeputeret.~

I Efteraaret 1894 blev Ansgar konfirmeret. Han viste udpræget Lyst til Handelen, og han kom i Lære hos Isenkræmmer Jahn (?) i Nykøbing. Han fik lært noget, men det var en stræng Plads; tit maatte han arbejde til sent paa Aftenen eller

Side 109.~

ud paa Natten. Skældsord vankede der mange af. Efter Loven skulde Principalen lade ham gaa i Handelsskolen om Vinteraftenerne og siden efter Lærlingekontrakt, men for det meste mødte han ikke, han kunde ikke faa Lov, eller han kom for sent, saa Skolen fik han for lidt Nytte af.~

I sommeren 1898 foretog Jahn en længere Udenlandsrejse, og Ansgar maatte styre Forretningen i hans Fraværelse, og da Jahn kom hjem, var det alt sammen helt godt. Men kort før Jul kom en af mine Venner fra Landet ind til mig og spurgte, hvordan jeg kunne være tjent med at have min Søn i Lære hos Jahn - han var kommen ind i Butikken, mens der var flere Kunder og havde skældt Personalet (Ansgar, en yngre Lærling og en ung Pige) groft ud. De var nogle Pattebørn, der kunde trænge til at komme hjem til deres Moder og faa Sut. Og saa andet Stygt. Jeg tav dog den Gang. Men hen paa Vinteren skulde jeg en Dag til et Vælgermøde paa Landet. Det var en Søndag Eftermiddag, godt Vejr, jeg skulde køre derud og vidste at Ansgar mæget gerne vilde med. Søndag Formiddag bad han om at faa Eftermiddagen fri - han havde flere Nætter arbejdet til over Midnat - men han fik

Nej. Ansgar lod nogen Bemærkninger falde, som Jahn hørte, og han forlangte, at Ansgar skulde bede om Forladelse. Nu skrev jeg et Brev til Jahn og bebrejdede ham flere Ting med Hensyn til Ansgar - bl.a. Forholdet med Aftenskolen osv. Nu blev Jahn vred og forlangte, at Ansgar skulde bede om Forladelse for, hvad jeg havde skrevet. jeg sagde, at det maatte han ikke, jeg skulde nok selv svare til, hvad jeg havde skrevet. Jahn truede nu med at jage Ansgar bort til 1ste Maj. Vi traf saa sammen. Jeg sagde, at jeg forlangte, at Ansgar skulde blive til 1 Novbr og opfylde Lærlingekontrakten, men Jahn paastod, at jeg havde fornærmet ham saaledes, at han ikke kunde beholde Ansgar. - jeg sagde, at hvis han jagede Ansgar bort uden gyldig Grund, vilde jeg anlægge Sag mod ham~

Side 110.~

for Brud paa Lærlingekontrakten og samtidig klage over andre Forhold, der stred mod Kontrakten - Nattearbejde, Nægtelse af Lov til at gaa paa Handelsskole osv. Vi skændtes en Del, endelig tilbød jeg at lade Sagen falde, hvis Jahn vilde afskedige ham som Kommis med fuldstændig Lærebrev og hjælpe ham til en Plads som Kommis, dog saaledes, at Ansgar maatte have Ferie 1 Maaned og i den Tid besøge Slægtningen andet Steds. Han skulde ikke gaa her i Byen uden Plads. Omsider gik Janhn inde paa dette. Han skaffede ham da først en midlertidig Plads hos en Isenkræmmer Møller i Hobro og derfra hos Ehrenreich i aarhus, som netop skulde etablere en Forretning.~ Det var ikke lystelige Forhold, hvorunder Ansgar drog ud i Verden. Der var adskillige, der kunde trykke, og for han, som havde hængt stærkt ved Barndomshjemmet, var det svært at skulle sige Farvel til Dette. Det kneb ham at finde nogen i Aarhus, som han kunde være glad ved at slutte sig til. Han prøvede "Højskoleforeningen", men der mødte han kun Skuffelse. Derimod fandt han et Hjem, som han var glad ved at komme i - det var Staarups. Manden var Søn af Enkefru Staarup her i Byen. Han havde været Købmand her i Nykøbing, men var gaaet fallit; nu var han Bogholder hos en Vinhandler, Hustruen var Søster til Jens og Mads Lundsby i Lødderup. Der fandt han til dels et Hjem, som han blev glad ved. Ogsaa var den en pensioneret Lærer Bisgaard, som havde boet i Lødderup. Der var han ogsaa glad ved at komme. Men saa traf han en Gang herhjemme en 2den Præst Pastor Pedersen. Denne havde tidligere haft en Gærning ved KFUM, og han raadede Ansgar til at prøve denne Forening, og der følte han sit svært hjemme og godt tilpas. her fin han et par gode Venner Kommis Zacho, senere Manufakturhandler i Randers og Kommis Knarle (?) senere i Kolding. Med disse kunde han godt sammen og hele Livet i KFUM~

Side 111.~

var han glad ved. Han kom til et stort Møde i Kristiania og til Indvielse af en ny Bygning for KFUM i aarhus. Der var Madvig (?) og jeg ogsaa med.~ Under opholdet i Aarhus var han Soldat - laa ogsaa som saadan i Aarhus. Da han blev permitteret, fik han Plads hos Isenkræmmer Marius Koch, Aarhus. Samtidig med ham kom en anden ung Kommis Erik Mørup, som havde en fin Uddannelse fra handelsskolen. Ansgar blev dog første Mand, men de to blev gode Venner. Koch handlede meget en gros, havde selv rejst ud til Kunder eller haft sin Broder til at rejse, men det viste sig, at Ansgar som Rejsende havde kunnet sælge mere end nogen anden. Dette blev bestemmende for hans Fremtidsgærning.~ Koch hørte til Indre Missions Kreds i Aarhus, og Ansgar var i flere Maader glad ved at være hos ham. Han var f.Eks. Fadder til et af

Kochs Børn. Men Koch havde sine Svagheder, han var saaledes meget hidsig, kunde komme ind i Butikken og begynde at skælde voldsomt ud. En dag, da han havde været særlig ubehagelig, begyndte Personalet, da han var gaaet, at tale sammen om at saadant vilde de ikke finde sig i. Ansgar lovede da at tale med Koch; det gjorde han, og det hjalp. Nogen Tid efter begyndte Koch at tale med Ansgar om, at han godt indsaa, at han var for hidsig, saa han ikke guede sig til at holde Folk. Han vilde afstaa sin Forretning, og Ansgar skulde overtage den. Ansgar raadede stærkt Koch fra det, han var for ung Mand til at trække sig tilbage, kunde næppe forsvare det for sin Familie. Og Ansgar~

Side 112.~

kunde ikke tænke paa at overtage Forretningen; der skulde Penge til, mange Penge. Koch tilbød at lade en Kapital staa i Forretningen, og Ansgar skulde gaa i Kompagni med Mørup, han kunde nok skaffe de nødvendige Penge. Omsider lovede Ansgar at skrive derom til Mørup, som havde Plads i haderslev, og de Dag sagde han saa til Koch: "Nu kommer Mørup herop paa Søndag; kan vi da faa en Forhandling om Forretningen?" - Koch bad nu om Betænkningstid til næste Dag, og han sagde da, at han ikke syntes, han kunde forsvare for sin Familie at afstaa Forretningen; han var for ung. - Ansgar svarede: "Alt dette har jeg jo sagt Dem i Forvejen, men da vilde De intet høre derom. Nu kommer jeg til at staa som Nar overfor Mørup og hans Familie og overfor Personalet her, til hvem Koch havde sagt, at Fog skulde overtage Forretningen osv." Ansgar vilde nu opsigte sin Plads og forlade den, naar der tilbødes ham noget selvstændigt. Koch bød ham høj Løn og Part i Forretningens Overskud, men Ansgar sagde Nej; nu kunde han ikke blive.~

Kort efter overtog Ansgar en Agentur og Kommissionsforretning. Han rejste og solgte den ene Uge og var hjemme og ekspederede den anden. Men snart skrev han til Mørup og foreslog ham at træde til som Kompagnon. 1ste August 1904 kom Mørup. Nu kunde Ansgar rejse og sælge og Mørup passe Forretningen hjemme, saa nu kom der mere Skub i Sagerne. Ogsaa kunde Mørup skaffe nogle Penge.~

Saaledes gik et par Aar. Flere Gange talte man om, at en saadan Grossererforretning helst burde drives fra København; saa kunde den blive større end fra Aarhus. men de var bange for at skifte om. Nu var Forretningen i god Gang og gik stadigt fremad. Men en Dag hørte Ansgar, at et Firma "Jakob Holmblads Efterfølger" i København var fallit. Det var en Konkurrent, som man

Side 113.~

gærne vilde holde ude. Ansgar tog til København og gik op til Overretssagfører Hvass (Kurator i Boet) for at forhandle med ham om Fallitboet. Sagføreren forlangte 22000 Kroner for Forretningen og Varelageret, men Ansgar bød kun 17000, og de skiltes uden Resultat. Der gik en Maanedstid, saa fik Ansgar Brev med Opfordring til at prøve nye Forhandlinger, og nu kom man til Resultat. Ansgar købte Forretningen for de 17000 Kr, men han skulde overtage Kontorinventar til Vurderingspris samt den løbende Husleje osv. Saa gik Ansgar til Forretningen, som midlertidig blev styret af en ung Dame og en Karl. Nu fæstede han disse to til at blive, og faa Dage efter flyttede de fra Aarhus til København. De lejede de tidligere Lokaler i Vimmelskaftet og fik snart Forretningen godt i Gang. Ansgar rejste og solgte, og Mørup maatte have mere og mere Hjælp til Ekspeditionen.~

Paa sine Rejser kom Ansgar naturligvis ogsaa her til Byen og kom til at sælge til Isenkræmmerne her, om det end var med noget Forbe-

hold, de gik med til den ny Forbindelse. Jahn maatte Ansgar naturligvis besøge, og han fik ogsaa gerne en lille Ordre, men ikke af Betydning, - snart fin han Følelsen af, at Jahn dog syntes, han skulde handle lidt med ham. Og naar han kom, skulde de altid have en lang Samtale, hvor Jahn spillede den overlegne.~

En dag mødtes Ansgar og Jahn paa Gaden - netop i Vimmelskiftet. Ansgar bød Jahn med op at se Forretningen. De kom ind i Gaarden og Jahn saa op - paa alle Vinduesruder paa 1ste Sal stod Firmanavnet "Fog og Mørup". Dette duperede straks Herren, han havde ikke ventet noget saa stort. Han kom nu med op og saa, at det virkelig var en en gros Forretning, og nu fik han~

Side 114.~

Lyst til at handle der. Senere har han med Interesse fulgt Forretningens Udvikling - først da den blev flyttet til Nørregade til meget større Lokaler, og hvor de selv købte Ejendom.~

En Dag i 1918 mødte jeg paa Gaden Hr. Jahn. Han kom hen og bragte mig en Hilsen fra Ansgar. Han havde været til Købestævne i Fredericia og var stærkt optaget af Fog og Mørups Udstilling. Jeg fik senere at vide, at han hos Ansgar havde truffet et Par af Jyllands største Isenkræmmere. Ansgar havde præsenteret dem for hinanden. Jahn kendte godt af Navn de to andre Herrer, og for disse havde Ansgar præsenteret Jahn som sin Læreprincipal. - "Naa" havde de da sagt: "Det har De Ære af, De har nemlig lært ham godt." - Det var Jahn meget stolt af. - Da var den ingen Tale om, at han var kommet derfra 1/2 Aar før Tiden. Nu er Jahn god, fast Kunde der.~

Det var svært for Ansgar at tænke paa Forholdet til Mathilde Kildeby. Hende holdt han af med hele sin Ungdoms Kærlighed. Og især da han anden Gang havde truffet hende her oppe og opfrisket det gamle Forhold. Godt var det, at han havde en Gærning, der kunde optage hans Tanker og Interesse, og at han i Mørup havde fundet en god Ven, som han kunde tale med.~

Ansgar og Mørup boede sammen i et Pensionat paa Frederiksberg, hvor de ogsaa spiste, naar Ansgar ikke var ude at rejse. En Søndag i Decbr 1906 traf de der en ung Pige, som Ansgar straks lagde Mærke til. Hun omtalte, at hun vilde til et kristeligt Møde, og Ansgar sagde saa, at han vilde med. De kom til at tale sammen, og Samtalen fortsatte de følgende Aftener. I Pensionatet skaffede Ansgar sig Oplysning om hende~

Side 115.~

og den følgende Lørdag Aften blev de trolovede. I Julen var Ansgar hjemme og fortalte, at han var blevet trolovet med en ung, klog Pige, ... da Ansgar en Maanedstid derefter kom hjem med hende, og vi lærte hende at kende, blev vi glade ved Mary. 18 Maj 1907 holdt de Bryllup, og vi kommer til at holde mere og mere af hende. I de senere Aar har vi gerne besøgt dem en Maanedstid hvert Foraar. Deres Hjem er næsten som et lille Paradis. De besøger os ogsaa mindst 1 Gang aarlig.~

Dan var i sin Opvækst ikke rigtig rask. Da vi havde taget vore Børn af Privatskolen, og Mathilde Kildeby rejste til København, satte vi Dan i Kommuneskolen. Den blev han glad ved, og det Aftale, at han skulde gaa der til han var 15 Aar. Men i Sommeren 1895, da han lige var fyldt 14 Aar, lagde vi Mærke til at han var svag. I Ferien havde han ingen Lyst til at komme ud og lege, men kunde sidde inde eller staa ned i Trykkeriet uden at have noget rigtigt at bestille. Vi tilkaldte Læge Hinding, som undersøgte ham og erklærede ham for meget svag helt igenne. Han kunde ikke taale nogen Anstrængelse af nogen Art, aandelig eller legemlig, skulde holde Diæt, men have

god, nærende Føde, maatte ikke bade, ikke gøre Gymnastik, ikke gaa i Skole osv. Da baade han selv og vi var kede af, at han skulle gaa og drrive, satte vi ham i Lære i Trykkeriet. Der kunde især Moder have Tilsyn med, hvad han fik at spise, kunde sørge for, at han kom tidlig i Seng osv. Han tog fat paa Arbejdet med Lyst og Iver, tog Stillingen i Trykkeriet helt ud som yngste Dreng osv. Han blev raskere og raskere, kom senere med i Gymnastikforeningen, blev en god Svømmer og en dygtig Gymnast, aflagde Svendeprøve som Typograf, blev ogsaa en god Trykker og befandt sig i det hele vel.~

Side 116.~

I Sommeren 1901 rejste han som Fagforeningsmedlem til Tyskland sammen med en Typograf Mathiassen. De spadserede fra Glyngøre syd paa gennem Nørre- og Sønderjylland, Holsten til Hamborg. Derfra videre Syd paa gennem Berlin, Wittenberg, Leipzig osv. til Insbruck. Der skiltes de, idet Mathiassen blev i Byen nogle Dage paa Grund af daarlige Fødder. Dan fortsatte til Meran oppe i Alperne, hvor han opholdt sig nogle Dage. En Dag var han gaaet en Tur uden for Byen for ret at se Alpelandskabet. Han havde truffet et Par andre danske Svende, som han fulgtes med, lidt foran gik 4 yngre Damer, og Svendene lagde Mærke til, at Damerne talte dansk. De gik saa nærmere, idet de fortsatte deres Samtale. Nu blev Damerne opmærksomme paa Svendene, de standsede med Udbruddet: "Der har vi nok Landsmænd". Modersmaalet gjorde, at Bekendtskabet hurtigt blev stiftet. Damerne præsenterede sig som Kommunalærerinder fra København paa Ferierejse, Svendene som arbejdsløse Haandværkssvende. Hjemme vilde Damerne næppe have set efter Svendene, men her i det fremmede var bekendtskabet hurtigt stiftet og de tilbragte en fornøjelig Eftermiddag med hverandre.~

Fra Meran i Tyrol spadserede Dan ind gennem Sveitz og iverdere ind i Basel. Der kom han bl a til byen Freiburg, netop som der holdtes en Mindefest for Gutenberg og Bogtrykkerkonstens Opfindelse. Som fremmed Typograf blev Dan indbudt til at være med. Her traf han atter sammen med Mathiassen, som var kommet ad en nærmere Vej end han.~

De fortsatte nu Turen til Koblenz og tog med en Rhindamper derfra til Køln, hvor de naturligvis saa Domkirken. Endelig kom til Hannover, tog derfra med Jærnbane til Hamborg og videre hjem.~

I Midlertid havde jeg faaet Meddelelse om min Moders Død, og jeg rejste over~

Side 117.~

til hendes Jordefærd. Ved en Station mellem Viborg og Skive mødte vi et Tog. Det var mørkt, men straks, da vi holdt trak jeg Ruden ned. i det samme blev en Rude i det mødende Tog trukket ned. Jeg kunde se, at det saa ud til at være en ung Mand, der aabnede Ruden i det andet Tog. Jeg hilste og spurgte: "Det er vel ikke Dan?" Svaret lød: "Jo - er det Fader". Vi fik saa hilst paa hinanden og vekslet faa Ord, men snart kørte begge Tog igen hver sin Vej.~

Dan kom altsaa hjem - glad, rask og godt tilpas, og straks efter var han i Arbejde i Sætteriet. Men allerede i sin Skoletid havde han haft Lyst til at blive Lærer, nu, han var rask, kom Lysten frem igen. Han søgte nu Understøttelse til en Tur paa Askov Højskole, hvad han ogsaa fik.~

I Efteraaret 1902 var jeg en Dag en Tur i Skive. Jeg gik til Telefonen for at telefonere hjem. Dan kom til Telefonen i Nykøbing og fortalte nu med stor Glæde, at han i Klasselotteriet havde vundet 250 Kr. Disse Penge satte han i Sparekassen og klarede Højskoleopholdet med, hvad han havde tjent, samt Amtsundersøttelse, saa han havde sin Lotterigevinst urørt, da han kom hjem fra Askov. Han

passede nu videre sit Arbejde som Typograf (Trykker), men begyndte at forberede sig til Seminariet. Næste Foraar blev han optagen som Elev på Vordingborg Seminarium.~

Efter sin Dimission fik han først Plads ven en Privatskole, en Forskole for Statsskolen i Horsens, oprettet af en Adjunkt Fledelius. Der var han 2 Aar. Og blev budt Lønforhøjelse, hvis han vilde binde sig for 2 Aar til. Hertil sagde han dog nej. Han fik saa først en Vikarplads i Brønderslev. Han søgte et Embede i Hobro, men Tiden trak ud, uden at han hørte derfra. Kun vidste han, at han var indstillet som No 2, men senere hørte ahn intet til Kaldelsen. En Dag kom Lærer Dalsgaard her ved Skolen hen til Frøk Valentin og fortalte hende, at han fra en Seminariekammerat havde faaet Brev med Meddelelse om, at vedkommende var indstillet som No 3 til Hobro, No 1 havde taget sin Ansøgning tilbage, men No 2 var Dan Fog fra Nykøbing. Nu vilde han gerne bede Dalsgaard at meddele sig, hvad ufordelagtigt, der kunde være at sige om Dan Fog, ti nu gjaldt det at faa ham skubbet til Side, saa han selv kunde faa Embedet. Dalsgaard sagde, at han havde svaret den anden, at han vidste intet ufordelagtigt om Dan - tvært imod, men han opfordrede Frk Valentin til at lade Dan vide, at han skulde passe paa. Dan tog saa hen og talte med provsten (?), og han fik Embedet. Han havde ogsaa vikarieret en Del i Nykøbing.~

Han havde haft flere Feriekursus, væsnetligst i Sløjd og Tegning. Under et af disse Kursus var han kommet til at spise i et Pensionat "Højskoleforeningen" i Svanholmegade. Her traf han en ung, meget livlig Pige, som var i Familie med Værtens, og med hende blev han trolovet i Efteraaret 1909. hun hedder Gudrun Amalie Jørgensen, er en Datter af Snedker A.J. Jørgensen, som hører til Vartov Menighed. De havde Bryllup 17 April 1911 i Vartov Kirke. Hun blev imidlertid syg og maatte paa et Sanatorium. Det var haardt for Dan ogsaa med Pengesager, men han fik god Hjælp af sin Broder Ansgar. Gudrum kom dog over det, blev rask igen, og 6 Januar 1917 fødte hun en lille Pige, som blev kaldt Margrethe.~

I 1920 købte Dan sit eget Hus i Hobro. jeg tænker han bliver der ved Skolen. De befinder sig vel der.~

Dora gik i Realskolen og tog Præliminæreksamen. Der efter var hun en Tid hos Godsejer Lawetz paa Kalundborg Ladegaard. Siden var hun Privatlærerinde paa en Bondegaard i Himmerland og derefter Lærerinde ved en Friskole paa Refsnæs ved Kalundborg. Sammen med Dan tog

Side 119.~

hun paa Seminariet. Der var først Tale om, at de skulde til Ranum, jeg skrev til Forstanderen om, at de to Søskende gerne vilde følges ad og gerne vilde leje 2 Værelser og bo sammen, men fik Svar, at Ministeriet holdt bestemt paa, at en mandlig og en kvindelig Seminarie Elev ikke maatte bo under et Tag. Maaske kunde der faas Dispensation, naar det var et Par Søskende, men der skulde indgives Ansøgning derom til kultusministeriet. Dette syntes jeg ikke om. En Dag traf jeg Seminarieforstander Halse fra Vordingborg, og vi kom til at tale om Sagen. Han vilde ligefrem være glad ved at have Broder og Søster sammen. De kom saa til Vordingborg, hvor de lejede en lille Lejlighed kun 2 Stuer og Køkken, hvor de saa boede i Seminarietiden.~

Efter endt Eksamen blev hun Timelærerinde ved Kommuneskolen i Vordingborg, og her blev hun forlovet med Kommis Carl Christian Olsen. Han tog Plads ved et Garveri og 28 Decbr 1911 holdt de Bryllup her hjemme.~

Efter som hun fik Børn og ikke altid var rigtig rask, blev det mere svært for hende at passe Skolegærningen. I Foraaret 1917 overtog

Olsen en Købmadsforretning i Hellerup. Dora opgav sin Skole og lver senere for sin Mand og sine Børn. Af og til har hun hjulpet sin Mand i Forretningen, mest med Bogføring osv. De har dog Haab om at faa en ret god Forretning.~

Anna befandt sig ikke ved i Kommuneskolen; Hun havde Vanskelighed ved at lære udenad. Hun kom derfra i Privatskolen hos Lærer Andreasen. Det var hun glad ved. Senere kom hun en Sommer paa Galtrup Højskole hos P. Hansen og Bording. Hun kom ud at tjene, men var ikke stærk, saa flere Gange kom hun syg hjem. I Flade Præstegaard tjente hun et Aars Tid hos Pastor Kierkegaard. De vilde gjerne beholde hende, men hun blev syg og maatte tage hjem. Senere fik hun Plads i Varde hos Tømmerhandler Voigt~

Side 120~

hvis Hustru var en Datter af Højskoleforstander Nørgaard paa Thestrup. Men Fruen var meget fornem og behandlede sine Piger meget hensynsløst - forlangte meget af dem og tænkte kun lidt paa at opmuntre dem. Somme Tider var Fruen nær ved at glemme, at Pigerne skulde have Mad. Anna var bl a med sit Herskan paa Thestrup Højskole til Forstander Nørgaards og Hustrus Sølvbryllup. Her maatte hun passe baade Voigts og flere Børn, medens herskaberne var til Bords. Endelig var der dog et Menneske, der fik i Sinde at spørge hende, om hun fik noget at spise. Hun sagde nej, og endelig fik hun da noget; da var hun dygtig sulten.~

I Efteraaaret 1914 kom hun som Sygeplejerske-Elev til Kysthospitalet paa Refsnæs. Hun havde mange Betingelser her og var glad ved Stillingen, men maatte tage derfra paa Grund af Sygdom. Ansgar lod hende nu indlægge paa Rigshospitalet, hvor hun blev opereret for Blindtarmsbetændelse. Hun kom derefter til at tjene hos en pensioneret Distriktslæge Larsen i Hellerup. Fruen der holdt meget af Anna, men lagde Mærke til, at hun ikke var rask. Hun fik hende ind paa Diakonissestiftelsens Hospital under Behandling af Overlæge Fenger Just. Han slog paa, at de paa Rigshospitalet havde taget fejl. Det var en Svulst i Underlivet, og hun maatte atter opereres. Ansgar betalte igen. Siden har hun væsentligst været her hjemme - en Tid i Ørding hos Dagny, men nogen stræng Plads kan hun ikke paatage sig. Da Moder og jeg nu er ældre og ikke helt raske, vil vi nødig undvære hende.~

I Efteraaaret 1919 døde Frøken Staarup, som vi var kommen noget sammen med og efterlod sin Moder, som var 94 Aar. Anna har gaaet noget hos hende og plejet gamle Fru Staarup, som var meget glad ved hende, men dels kunde Moder og jeg ikke undvære hende, dels fik hun selv daarlige Ben, saa~

Side 121.~

hun mest skal sidde med Benene op paa en Stol ell lign, saa hun jab ikke blive hos Fru Staarup. Dog kun hun der en Del, og Fru Staarup vil gjerne have hende, naar Anna kan.~

Johannes gik i Borgerskolen, men var ikke af de særlig flinke; han holdt sig mest midt i Klassen. Han ytrede Lyst til Handel og kom i Lære hos Købmand Bruse i Østergade, som dog snarest gjorde ham ked af det. Han blev dig 1 Aar, men kom der efter i Tømmerlære. Der tog han godt fat. Om Vinteren søgte han teknisk Skole og fulgte godt med, blev gjerne fremhævet som en af de flinkeste Elever.~

Gunborg var i Midlertid kommen paa Realskolen og gik sammen med Anna Gyrring, yngste Datter af By- og Herredsfuldmægtig H. Nielsen. Denne unge Pige kom paa den Maade meget i vort Hus til daglig, hun lagde Mærke til den raske Tømmerlærling og kunde daarlig skjule sine Følelser. Hendes Fader vilde have Johannes til at blive Arki-

tekt; han gik i flere Vintre paa teknisk Skole i Odense og tog derfra Afgangseksamen med Udmærkelse. Johannes havde dog ikke Lyst til at blive Arkitekt - mente ikke, at han passede dertil. Han havde en Gang begyndt som Tømmermester i Slagelse, men det Arbejde, han skulde have, fik han ved Licitationen, hvor han maatte sætte Priserne saa lave, at der ingen Fortjeneste blev. Hans Lyst stod til Tømmerhandel. Han gennemgik et Halvaars Kursus paa Handels højskolen i Aarhus, og sammen med en anden købte han en Tømmerhandel i Gjedsted. Den kom i god Gang. En Ulempe for ham var Soldatertjenesten. Han kom ind som Feltartillerist. her blev han Korporal, og under Krigsforholdene blev han flere Gange indkaldt. Han blev dog ked af Kompagniskabet og vilde have sin Kom~

Side 122.~

pagnon til at overtage Forretningen, da da den anden ikke kunde skaffe de nødvendige Penge, købte Johannes ham ud og overtog selv Forretningen. I Midlertid begyndte han og Anna at tænke paa Bryllup. Annas Fader opfordrede da Ansgar til at tage ned og se paa Forretningen, og da han havde aflagt Rapport, gav Etatsraaden sit Samtykke til Ægteskabet. Inden Brylluppet blev han dog syg og døde, saa Anna opnaaede ikke at faa sin Fader til at føre sig til Alteret.~

Brylluppet stod i Aarhus. Vielsen foregik i en meget hyggelig Landsbykirke i Holme, omtr 1/2 Mil fra Aarhus og forrettedes af Annas Broder Pasto Ove Gyning i Skibet ved Vejle, Middagen i Familiens smukke Villa tæt ved Marselisborg Slot ved Aarhus. Det var en fornøjelig Bryllupsfest, navnlig Broderens Vielsestale var tiltalende. Brylluppet holdtes 27. Juli 1916 - 8 Aars Dagen efter deres Forlovelse. Under Krigen tjente Johannes godt bl a paa Pandeplader, men i 1920 solgte han Forretningen i Gjedsted for at faa noget heldigere beliggende . gid det maa lykkes for ham. Han flyttede til Lyngby, hvor han overtog Styrelsen af et Savværk, samt begyndte en Tømmerhandel i oktober 1920.~

Gunborg tog Præliminæreksamen og prøvede forskelligt. Først Kontorpladser bl a hos Sagfører Hagensen her i Byen, senere hos Fog og Mørup, men endelig kom det frem, at hun havde Lyst til at læse til Lærerinde. Hun kom da sammen med Dagny paa Vordingborg Seminarium. Efter endt Eksamen med god Karakter fik hun først Plads som Vikar ved Kommuneskolen i Stege, derfra som Vikar i Stubbekøbing, hvor hun snart for Ansættelse og en Del Venner. I 1920 fik hun Embede i Aarhus.~

Dagny havde fra Barn lidt af en Hofteskade, som voldte hende megen Ulempe baade naar hun skulde gaa og sidde. Skolen blev nærmest~

Side 123.~

derfor nærmest en Plage for hende. Efter sin Konfirmation kom hun i Bogbinderlære her i Byen og naaede i Løbet af et part Aar forholdsvis vidt i Faget. Saa rejste hendes Mester her fr Byen, og Dagny kom til København for at uddanne sig videre. Men en Dag tog hun for haardt paa en presse. Hun maatte da tage hjem og ligge til Sengs i et Par Måneder, og nu Turde vi ikke lade hende fortsætte ad den Vej. Hun kom en Tur paa Krabbesholms Højskole og fik saa Lyst til at læse til Lærerinde. I 1909 kom hun tilligemed Gunborg paa Seminariet i Vordingborg. De boede hos Dora. Men Dagny stod jo i For kundskaber langt tilbage fra Gunborg og var belavet paa at maatte gaa 2 Aar i 1ste Klasse. Hun talte derom med Forstander Halse som dog raadede hende til at prøve Oprykningseksamen. Her fik hun saa gode Karakterer, at Halse sagde, at hun kunde rejse hjem og sige, at hun var kommet op i 2den Klasse. Hun kom glædestraalende hjem,

men nogle dage efter fik hun Brev fra en Kammerat, som skrev, at hun skulde gaa 1ste Klasse om. Nu blev hun forknytt og skrev til halse, som svarede, at Seminareits Lærere var bleven enige om, at hun helst maatte ga 1ste Klasse om. Vi talte da noget om at lade hende skifte Seminarium, da vi kunde forstaa, at denne Sag gik hende stærkt til Hjærtet, men Gunborg vilde nu helst blive ved Vordingborg, og endelig lod Dagny sig overtale til at tage med derover. Men hun havde lidt meget under denne Sag. Det sidste Aar følte hun sig trær og anstrængt; hun fik vel Eksamen i 1913 men naaede kun i Hovedkarakter 96 1/2 Point = g. Et par Points mere havde givet g+ = 2den Karakter. I Gymnastik kunde hun jo ikke faa Eksamen. I Historie var hun uheldig og fik~

Side 124.~

kun tg- - var hun blevet fri for dette - havde hun havt 2den Karakter. I Midlertid fik hun fra Forstander Munk en særdeles god anbefaling, og ogsaa et Par andre af Lærerne gav hende gode anbefalinger.~

Efter Eksamen tog hun hjem for at komme til Kræfter. En Dag saa hun i Kristeligt Dagblad en bekendtgørelse om, at de til en privat Skole i Vendsyssel søgte en troende Lærerinde. Hun søgte Pladsen, fik den og arbejdede der oppe i 3 Aar. Det var en udpræget Indre Missions Kreds. Skolen laa sammenbygget med Missionshus for sig selv udenfor Byen, kun ved en offentlig Vej ca 10 Minutters Gang fra nærmeste Gaard - langt fra Station osv. Hun kom godt ud af det med Forældrene og Børnene, men længtes efter at komme nærmere Hjemmet.~

Saa blev der i Efteraaret 1916 oprettet et Lærerinde-Embedet i Ørding. Dagny søgte det. Jeg lejede Køretøj og kørte hende rundt til Præst, Lærer og Sogneraad. Hun blev indstillet som No 1 og fik Embedet.~

Der blev et godt Samarbejde mellem Lærer Sørensen og Dagny. Da Sørensen blev klar over, at Dagny spillede Orgel - hun havde ikke Karakter for orgelspil - kørte han sit gode Harmonium op i Kirken og fik Dagny til at spille det. Dette førte til, at Menigheden anskaffede et tarveligt Pibeorgel. Nu var Dagny jo temmelig bunden baade i Ferier og ellers. I Julen 1919 maatte hun spille Jule Aften og Jule Dag, skønt hun havde fundet en ung Pige i Sognet, som kunde spille og senere overtog Pladsen som Organist.~

Ved Lærerlønningernes Omordning 1919 satte Sogneraadet hende til saa høj en Løn, som de kunde efter Loven. Men hun havde nu 300 Kr~

Side 125.~

aarlig for orgelspil, men hun bad dem tage den anden unge Pige og lovede at give hende lidt Vejledning. Nu er hun dog ikke saa bunden.~

I Foraaret 1920 blev Lærer Sørensen forflyttet, hvad Dagny var ked af, da de havde arbejdet godt sammen. Der kom en Vikar, som var forlovet og gerne vilde have Embedet. Men han tog sit Arbejde let og overlegent, saa Børnene sagde om ham, at han var doven. Efter Indstillingen kom Sogneraadsformanden til Dagny og mældte hende, at Vikaren ikke var bleven indstillet - han mente - hvad der fuldt ud passede, at hun vilde blive glad ved Meddelelsen.~

Hun vokser mere og mere sammen med Befolkningen i Ørding, og jeg tror, hun har en god Gærning at udrette; bl a med at samle de unge Piger til KFUK. men præsten modarbejder - naar Dagny indbyder de unge Piger til sig bekendtgør præsten om Møde for de unge - baade Mænd og Piger i Forsamlingshuset, Dagny aflyser saa sine Møder og holder dem en anden Aften. Dagny slutter sig mere og mere til Indre

Mission, Præsten er ligefrem Modstander.~

Klara er helt igennem den huslige. Som ganske ung kom hun til Kancelliraad Nielsen i Aarhus, hvor de manglede en Pige. Senere kom hun til Viceinspektrice Frøk Bang ved Jagtvejens Kommuneskolen i København - som Ene pige. Efterhaanden avancerede hun, saa hun nærmest var Veninde med Frøk Bang og hendes Familie. Der var hun et Par Aar, men kom saa herhejm i Efteraaret 1912. Hun fik mere og mere Lyst til en Paalægsforretning. I Efteraaret 1918 tog hun Plads i en saadan Forretning i Hellerup (Bang Rasmussen) hvor hun var lidt over 1 Aar. Hun kom da hjem, og hvor der tidligere i min Ejendom var Trykkeri indrettede vi en lille Butik til hende. Det var kostbart alt hvad man skulde have~

lavet af Haandværksarbejde, alene Glarmesterregning til Butikken kostede omtr 1000 kr. Det lader til, at hendes Forretning vil gaa godt. Folk faar Tillid til hende.~

Min Stilling ved Bladet var ikke al Tid lystelig.~

Folk her paa Mors var ikke stærkt med paa at holde Blade; mange holdt slet ingen, andre var 4-6 stykker om et Blad, mange nøjedes med "Ugens Nyheder". De Handlende var meget nøjeregnende med Bekendtgørelser; kunde man drive en enkelt kunde op til 100 Kr aarlig var det en meget høj Betaling. Vore Kaar var derfor alt andet end lyse. Da Agrarbevægelsen begyndte kunde jeg ikke ret slutte mig til den og det kom til at skademig en Del. I 1894 begyndte Sagfører Ovesen paa et Blad "Morsø Dagblad". han havde jo sin gode Indtægt som Sagfører, saa den Konkurrence blev haard, saa haard at jeg i Efteraaret 1901 saa mig nødsaget til at søge Akkord. Nu var jeg dog saa vidt, at jeg kunde skønne, at naar jeg blev hjulpet over Forlegenheden den Gang, saa var der ret gode Udsigter for Fremtiden. Det trak dog ud hele Vinteren, inden Sagen kom i orden. Endelig maatte jeg skrive til København, at hvis jeg ikke kunde faa Sagen i Orden inden 1ste April, kunde jeg ikke faa min Forpagtning fornyet, og saa maatte jeg opgøre mit Bo som Konkurs, og Kreditorne vilde da næsten miste alt. Nu gik Sagen i Orden i Løbet af faa Dage, og vi kunde arbejde under rolige Forhold. Vi kunde betale af paa Gæld og i det hele var det en bedre Stilling.~

En Dag i Sommeren 1902 mødte jeg paa Gaden Farver Jørgen Sørensen, den Gang Ejeer af Duehold, en Mand, som havde gjort mig flere tjenester, og som havde tabt noget ved min Akkord. Han sagde til mig, at nu skulde jeg købe Ejendommen, i hvilken jeg levede; nu kunde den faas for godt Køb men det vilde snart stige i Værdi, da vi nu havde faaet det tidligere Landsogn indlemmet i Byen.

Side 127.~

Jeg svarede, at jeg jo ikke havde noget at købe for, men Sørensen fortsatte: "Ja, men naar jeg nu vil kautionere for Dem?".~

Jeg kunde naturligvis kun sige Tak, ti jeg var klar over, at det var en stor Tjeneste, han gjorde mig. Vi kom da til at handle, dvs det var Sørensen, der handlede, og jeg havde kun at sige ja til, hvad han bød, og han bød ikke for meget. jeg fik Ejendommen for 10500 Kr; højere vilde Sørensen ikke gaa. Jeg skulde saa afbetale lidt hver Termin. Nu blev jeg saaledes stillet, at jeg med stor sparsommelighed kunde afdrage aarlig over 1000 Kr paa min Gæld.~

Da jeg kom til Mors, havde vi til Folketingsmand Skolelærer Ch. Ravn. Han var valgt her paa Mors 3 Januar 1879 som radikal, men det varede ikke længe, før han brød med det radikale Parti, gik sammen med de moderate, med Bojsen, Holstein og flere mod Berg og Hørup. Vi stod dog som Venner over for hinanden, og jeg støttede hans Valg indtil 1892, da Søren Olesen, Ole Jakobsen og Kr. Knob (?) fik splittet Morsø Venstreforening og opstillede Højskoleforstander ~

Anders Larsen fra Sundby som radikal Kandidat mod Ravn. Jeg fraraadede stærkt baade Sprængningen af Venstreforeningen og Opstilling af A Larsen, da Sagen kom alt for pludselig og uforberedt, men følge Ravn kunde jeg ikke mere, jeg maatte gaa til den anden Side, skønt jeg var klar over, at det vilde skade mig betydeligt. Ravn og hans Venner kunde jo let ramme mig, men ingen af de andre. og de ramte haardt. I 1894 blev jeg valgt ind i Byraadet, særlig støttet af Socialdemokraterne. Det vakte ogsaa de moderates Vrede, saa min Stilling som Redaktør var slet ikke let eller lystelig.~
Da vi i 1894 fik det politiske Forlig, gav jeg mig til at modarbejde det.~

Side 128.~

Parti, der havde sluttet Forliget med Provisoriets Højre, hjulpet af Provisorieregeringen paa lovlig Grund. Jeg saa saaledes paa det, at Regeringen ikke godt kunde vedblive at regere, ti den vilde støde mod en tom Pengekasse, og saa havde den tabt med samt hele Provisoriepolitiken. Da Ravn holdt Vælgermøder her paa Øen om Efteraaret efter Forliget, forlangte jeg af Søren Olesen og Kr Knop, at vi skulde enes om, at vi skiftevis skulde følge ham ved Møderne og bekæmpe Forligsfolkene - (...) de svarede, at de havde sørget for at faa Folketingsmand Anders Nielsen hertil. han skulde tale i Galtrup, Hvidbjerg og Flade. Disse Steder vilde de Herrer Knopp og Søren Olesen overvære, saa kunde de ikke overkomme flere Møder. Jeg skulde jo som Referent ogsaa overvære disse Møder. Men netop de samme Dage havde jeg skiftet Faktor, saa jeg havde svært ved at være hjemme fra. Jeg maatte da opgive Møderne i Galtrup, Hvidbjerg og Flade og faa en anden til at referere der, hvorimod jeg selv mødte i Nykøbing, Sejrslev, Vils og Ø Assels og optog disse Steder en Kamp mod Ravn.~

Omtrent samtidig med Ravns Vælgermøder holdtes der Valgmandsvalg til Landstinget. Næsten i alle Sogne valgtes Modstandere af Forliget.~

Ved Landstingsvalget kom Morsø Valgmænd til at faa betydelig Indflydelse.~

Lærer Jørgensen, Maabjærg, havde indbudt alle Valgmænd af det rene Venstre til et Prøvevalg. Der mødte Flertallet af Morsingboerne, men Markvarsen, Lødderup spurgte, om han havde Adgang; han vidste nemlig ikke, om han kunde regnes for at høre til det "rene". Han og de fleste af Morsingboerne blev dog og fik Lov til at tage Del i Forhandlingerne.~

Side 129.~

Jørgensen foreslog nu, at Venstre skulde samle sine Stemmer om en Mand; flere kunde man ikke faa valgt, og hjælpe til at stille en moderat ..... skulde man ikke indlade sig paa. Markvarsen foreslog at give Venstres Kandidat netop saa mange Stemmer, saa hans Valg var sikret, men at tilbyde de Moderate Resten af Venstrestemmerne, men kun til en Mand, som erklærede sig som Modstander af Forliget. Dette Forslag kom meget ubelejligt for et Par Mænd, som gerne vilde være Landstingsmænd, men var Markvarsens Forslag blevet vedtaget, og han selv valgtes som Leder af Forhandlingerne med de Moderate. Venstre vedtog nu at opstille Søren Olesen, og efter forhandling med de Moderate tillige Proprietær Braunsholt (?) fra Vestervig, en Mand, der var mere den praktiske Mand, end han var Politiker. begge to blev valgt, og Breinholt viste sig som en god Venstremand og som en Mand, der fik sin Betydning paa Tinge. Men særlig fik dette Landstingsvalg Betydning derved, at Højre kun gik 2 Mand valgt i 8 Landstingskreds, hvor den forhen altid havde raa-

det over de 3 Pladser, somme Tider over 4.~
Det var Morsø Valgmænd, der særlig satte deres Præg paa dette Valg. Jeg havde været med i Skive til det forberedende Møde, men var taget hjem om Aftenen før Valget. Men da vore Valgmænd kom hjem med Toget kl 5, mødte jeg dem ved Færgen og lod dem følge med op i

Afholdshjemmet. Her takkede jeg dem for, hvad de havde udrettet, og opfordrede dem til at indbyde alle Venstrevælgere til et Møde for at tage Bestemmelse om en Kontakt til Folketingsudvalget om Foraarret. De var næsten de eneste, der kunde~

Side 130.~

indbyde dertil. De gik ind paa Tanken og udstedte Indbydelser, som næste Dag blev indrykket i "Folkebladet".~

Mødet blev afholdt, og det vedtoges her at vælge 10 Mand, der i Forening med 5 Mand af Socialdemokratiet skulde finde en Kandidat til Folketingsvalget.~

De fleste Valgmænd var saa glade ved Markvarsens Optræden i Skive, at de valgte ham ind i udvalget, og dette valgte ham som Formand. Nu foreslov han, at man skulde samles igen om en Maaned, og saa skulde hvert medlem helst have en Mand at foreslaa. Da man samledes igen, begyndte Markvarsen at uddele Stemmesedler, idet han udtalte, at naar disse kom ind, havde man noget at forhandle om. Sedlerne samledes sammen, de 13 bar Navnet "Niels Markvarsen", den 14de var Markvarsens egen Seddel, og den 15de bar Navnet Ravn - den hidtil værende Folketingsmand.~

Markvarsen vilde dog ikke love at være Kandidat. Han var over 50 Aar og havde aldrig taget offentlig Del i politisk Arbejde, hvori- mod han i en Aarrække havde været Sognefoged og Sogneraadformand og havde taget livlig Del i det kommunale Liv. Han udsatte Sagen en Maaned igen og bad, om man vilde foreslaa andre, men ved næste Møde var der atter 13 Stemmesedler med Markvarsens Navn, og saa kunde han ikke mere undslaa sig.~

En af hans nære personlige Venner spurgte mig, hvordan jeg kunde være med at arbejde for Markvarsens (!) Valg; jeg maatte dog ikke tro at han var radikal. Jeg svarede, at jeg var sikker paa, at vi kunde stole paa, at han var Venstremand og ikke lod sig løbe med - og jeg kan nu, efter hans Afgang sige, at han aldrig har skuffet mig her.~

Side 131.~

Markvarsen begyndte nu at holde Vælgermøder, og Valgdagen oprandt 9 April 1885. De moderate var ved stort Mod, de forsikrede, at Ravn var sikret 1700 Stemmer. Ravn selv udtalte sig med afgjort Sikkerhed. "Naar jeg bliver valgt", sagde han. En Mand i Forsamlingen udbrød: "Ja men det bliver du nu ikke". Ravn: "Jo det skal I faa at se, at jeg bliver. Forliget vil sejre over hele Linjen." Pastor Hansen, Nykøbing var ordførende Stiller for Ravn. Ved den skriftlige Afstemning opnaede Ravn 963 Stemmer, medens Markvarsen valgtes med 1394. Det var en stolt Dag for Venstre.~

Noget af det første, Markvarsen var med til paa Rigsdagen, var at faa oprettet Venstre Reformpartiet for at samle alt det, der hørte sammen til Venstre. Det var I.D. Christensen, der blev Formand.~

Den første Vinter, han var paa Rigsdagen, blev forelagt et Forslag om Limfjordens Kanalisering (Uddybning). Det var Regeringen, der forelagde Forslaget, og dette gik ud paa, at Uddybningen skulde foregaa gennem den tidligere Løgstørkanal. Denne var hugget ud

gennem Stengrund, væsentligst Flint og Kalk. Det vilde blive et

kostbart Arbejde.~

I Julen gik en Kaptain Kudsk Jensen og jeg ud at besøge Markvarsen. Vi kom bla til at tale om Limfjordssagen, og Markvarsen udtalte, at Regeringen støttede sig til sine Sagkyndige, og det lod til at ogsaa Rigsdagen vilde vedtage Loven væsentligst i den forelagte skikkelse. Det blev nu aftalt, at Markvarsen næste Dag skulde komme herud og samles med flere Skibsførere for sammen med dem at drøfte Forslaget. De samledes da i vor Stue. Markvarsen sagde straks, at han ikke havde Forstand paa~

Side 132.~

denne sag; han havde foreløbig kun at holde sig til Regeringens Forslag, der støttede sig til de Sagkyndige. Dette Forslag havde han sat sig ind i. Det havde ogsaa Flertal i udvalget. Dettets Formand var Kwist, og han holdt fast paa Løgstørkanal; (han var jo valgt i Løgstør, og for hans Valgkreds var Kanalen heldig). Men kunde man nu overbevise ham om, at en anden Plan var heldigere, skulde han arbejde for den, men det var tvivlsomt, om det kunde lykkes at gennemføre en anden Plan. Man forhandlede et Par Timer, og Markvaren takkede Skibsførerne for deres Oplysning.~
Fastelavn Lørdag kom Markvarsen hjem fra Rigsdagen og jeg modtog ham ved Færgen. Han bad mig følge med ind i A P Nielsens Butik, saa vilde han vise mig noget. Det var et Blad med "Fortryk" af Rigsdagstidendes Udvalgsbetænkning. Der var foreslaaet, at Limfjordens Uddybning skulde gaa gennem Løgstør Grunde (ikke gennem Kanalen), og at Staten endvidere skulde uddybe en Rende ind til de Havne, der vilde bekoste en Uddybning til 13 Fod. Det undrede mig, at man var naaet dette, ti det var netop hvad Nykøbing Skibsførere havde foreslaaet men ikke ventede kunde gennemføres. Jeg spurgte, hvordan det havde været muligt at naa dette, og Markvarsen svarede omtr saaledes: "Jeg begyndte at tale med en eller anden af Udvalgsmedlemmerne, men det var forgæves; de mente ikke det var raadeligt at gaa mod de Sagkyndige, som paastod, at en Uddybning gennem Grundene aldrig vilde kunne holde; den vilde tilsande lige saa hurtigt som den blev opmudret. Endelig fik jeg i Sinde at tale med Folketingsmanden for Vestervigkredsen, Etatsraad N. Andersen. Denne var vel Højremand, men ingen udpræget Tilhænger af Regeringen eller Sagkundskaben. Ved sin praktiske Virksomhed som Entreprenør havde han vænnet sig til~

Side 133.~

at tænke selv. Markvarsen fortalte ham om sin Samtale med Morsø Sømænd. De havde ment, at naar Limfjorden blev saa uddybet, som her var foreslaaet, vilde der blive raskere Bevægelse i Vandet end hidtil, saa Faren for tilsanding var ikke saa stor, og den vilde rigelig opvejes af de betydelige Fordele, der fulgte med.~

"Da jeg først havde Etatsraad Andersen, saa gik det, saa vi tog snart Flertallet af udvalget, og nu gør jeg Regning paa, at vi faar Loven gennemført i denne Skikkelse."~

Jeg bad saa Markvarsen at sørge for selv at blive Ordfører for denne S, da det vilde gavne hans Stilling i Kredsen meget, men han svarede: "Nej, dertil er jeg for lidt øvet i Rigsdagsvirksomheden; nej Berthelsen, Skalborg, bliver Ordfører. Det er mig ikke om at gøre at faa Ære for Loven, men at faa Loven gennemført saa den kan blive til Gavn."~

Han fik Loven gennemført saaledes, som han var bleven enig med Nykøbing Skibsførere om den, og den blev af stor Betydning for Nykøbing By. Denne havde i 1890 3607 Indbyggere, men er siden gaaet uden om en halv Snes andre Byer. I 1906 havde den 6062. Det er

væsentligst Havnens Skyld, men Havnen har navnlig havt Gavn af Limfjordens Uddybning. Og Tilsandingen er kun sket en enkelt Gang; den er man ikke mere bange for.~

Som Folketingsmand for Morsø kreds var det naturligt, at Markvarsen valgtes ind i Fiskeri-Udvalget og blev dettes Formand lige som hans Forgænger Chr Ravn havde været. han havde af og til Mødet med Fiskerne i sin Valgkreds, saa han efter Haanden fik et næsten ene-staaende indgaaende Kendskab til Fiskeriforhold. Stadig kom der fra Fiskernes Side Krav om Forandringer i den bestaaende Fiskerilov. Men nu kom der fra Fiskerne anden Steds Klager over en Bestemmelse, som var bleven indført i den sidst vedtagne Forandring af Fiskeriloven. Det var bestemmelsen om Aalegaardsret.~

Side 134.~

Saadan Ret havde man fra gammel Tid paa nogle Steder, men nu blev Forholdet saaledes, at Grundejerne, der havde Grunde, der stødte til Fjorde, Bælger eller Sunde, kunde forbyde Fiskerne at fiske og selv anlægge Aalegaarde. Der fremkom Klager fra Fiskere andet Steds i Landet, over disse Bestemmelser; de forlangte fastsat bestemte Regler for Aalegaarde, saa Fiskerne dog kunde fiske uden at komme i Strid med Aalegaardsejerne. Gang efter Gang havde Folketinget Fiskeriloven til behandling og fik den vedtagen, men Landstinget holdt fast paa Aalegaardsretten, uden at ville give en Smule efter, saa længe var alt Arbejde for fiskeriloven spildt.~

Endelig - saa vidt jeg husker i 1906 kom Loven i Fællesudvalg, hvor Markvarsen valgtes til Formand. Endelig enedes man om en Indstilling, udentagen om Aalegaardsparagraffen. Nu sad man en Aften og forhandlede om den uden at kunne komme nogen Vej. Ud paa Aftenen blev Højres Ordfører i udvalget, Proprietær lacour, søvnig, og forlangte Mødet udsat. Markvarsen svarede: "Nej lad os nu blive ved og prøve, om vi dog ikke kan naa et Resultat." Endelig ud paa Natten blev la Cour saa søvnig, at han næppe kunde holde Øjnene aabne længer, og nu gav han efter, saa man ogsaa paa Aalegaardsspørgsmaalet naaede en Overenskomst. Næste Formiddag skulde Fællesudvalgets ordfører affatte Indstillingen. Han viste den til Markvarsen, men denne svarede, at den var ikke nøjagtig affattet, som man var bleven enig om, og la Cour vilde kunne benytte den lille Uoverensstemmelse til at rejse ny Vanskeligheder. Ordføreren hævdede, at meningen var den samme, men hans Affattelse var tydeligere, men Markvarsen fastholdt, at Aftalen skulde være nøjagtig som man var bleven enig om. Ordføreren udtalte ... skrev Betænkningen om, og nu fik man Loven vedtaget ogsaa med bestemmelsen om Aalegaardene.~

I Lønningsudvalget blev Markvarsen valgt ind. Han kastede sig fuldkommen over Arbejdet og satte sig saaledes ind i Enkelthederne, at man valgte~

Side 135.~

ham til Udvalgets Formand. Og da han endelig havde trukket sig tilbage fra Rigsdagsvirksomheden, bad Folketinget ham om at være med i Arbejdet for Lønningsloven, da ingen var saaledes inde i Sagen som han var. Han deltog derfor i udvalgets Arbejde, til man blev færdig med Lønningslovene.~

Det var i det hele Markvarsens Betydning paa Rigsdagen, at han satte sig grundigt ind i de Sager, han særlig havde med at gøre. Detved fik han en særlig Betydning. Men det vidste hans Vælgere ikke. De fandt, at han talte for lidt og idet hele udrettede for lidt paa Rigsdagen. Derfor var der stadig Folk, der vilde have ham til at trække sig tilbage fra Rigsdagsvirksomheden; nogle af dem havde øjensynlig Lyst til selv at komme til at indtage hans plads.~

Ogsaa her har Markvarsen udrettet ikke saa lidt for rent private Folk. Det er saaledes, at hele Markvarsens Person vækker Tillid, derfor kan han udrette noget.~

En Højremand kom til mig en Dag hen mod et Folketingsvalg og spurgte, om der var nogen Fare for Markvarsens Valg. Han tilbød at være Stiller for ham, hvis jeg troede, at det kunde have nogen Betydning. Jeg havde ingen rigtig god Tro til Manden, ti jeg kendte ham som udpræget Højremand; han var Jurist. Han fortalte da uopfordret følgende:~

En af hans Døtre var bleven gift med en Forretningsmand her i Byen, men hans Forretning gik tilbage, og han var sin Hustru utro. Forholdet var blevet saaledes, at Ægteskabet maatte opløses. Men Manden havde nu fremstillet Forholdet saaledes, t det var Hustruen, der havde været utro, ja endogsaa i den Grad, at hun havde paaført Manden en slem Smitte. Nu var der tale om, at Manden skulde have Raadighed over Børnene osv, medens hele Skammen skulde hvile paa Hustruen. Dette pinte hende og Faderen. Skønt selv juridisk dannet og med personligt kendskab til fremragende Jurister havde han ingen Udvej set. Saa var han kommen til at tænke paa Markvarsen. Han havde sagt sig selv at det var meningsløst at en jævn Bondemand skulle kunne udrette noget her, naar Juristerne ikke kunde.

Side 136.~

Og for ham som gammel kendt Højremand at ty til Venstres Folketingsmand i en saadan Sag, var ogsaa lidet tiltalende. Men det var jo hans Datters Ære og Velfærd, det gjaldt, og hvor taabeligt det end kunde se ud, var han dog gaaet ud til Lødderup og havde talt med Markvarsen. Han havde vel ikke faaet nogen videre Trøst, men Markvarsen havde dog lovet at tænke over Sagen. Manden mente, at Markvarsen havde denne omtalt denne Sag for mig, men jeg vidste intet derom. han havde dog ad anden Vej faaet nogle Oplysninger. Saa en Dag var Markvarsen kommen ind til den paagældende Mand og havde sagt, at han om et Par Dage skulde til København sammen med en Mand, der for Landboforeningen skulde derind for at tale med Landbrugs- og Trafikministeren; han vilde da foreslaa, at Datteren (den unge Frue) tog med, saa vilde han prøve, hvad der var at gøre. Da de kom til København, var det Aftale, at Fruen og Markvarsen først skulde op til Justitsministeren, og han opfordrede nu den anden Mand til at følge med; han vidste, at denne Mand kendte noget til det Ægtepar, der vilde skilles. De kom om til Ministeren, og Markvarsen talte først Fruens Sag, som han havde faaet den oplyst af hendes Fader og flere. Han bad Ministeren se lidt paa den unge Frue - om hun gjorde Indtryk af at være saa fræk en Kvinde, som Manden havde fremstillet hende. Dernæst præsenterede han den anden Mand for Ministeren. Manden bar Dannebrogskorset. Han havde i en lang Aarrække været Medlem af Nykøbing Byraad og havde kendt det omhandlede Ægtepar siden de begge to var Børn. Det var nu kommet til nærmere Forhandlinger, og Resultatet blev, at Fruen fik den Ret, hun kunde tilkomme. Faderen var glad ved Markvarsen, han syntes, at han under hele denne Sag optraadte med en Takt, en Forstaaelse og Dygtighed, saa det var aldeles forbavsende. Det var en ære og Lykke for Kredsen at have en saadan Folketingsmand, til med en Mand som boede i Kredsen.~

Side 137.~

Men under hele Markvorsens Rigsdagsvirksomhed var der Folk, som ikke var tilfreds med ham. En syntes: "Det kunde lige saa godt have været mig som ham", en anden fandt, at Markvorsen var lidt for talende, for lidet fremtrædende, for mege tilbageholdende osv. Til

sidst fandt man, at han begyndte at blive for gammel. Allerede i 1910 var der Folk, som kom frem med kravet om en anden Rigsdagsmand, og dette kom saa stærkt frem, at selv nogle af dem, der holdt stærkt paa Markvorsen sagde: Hellere maa han trække sig tilbage, end hans Stemmetal maa gaa saa langt ned, at han er nær ved at falde. Man vedtog da, at opstille Højesteretssagfører Sv. Høgsbro, som havde været valgt i Store-heddinge, men var falden for en radikal. Markvorsen lovede at være Høgsbro's Stiller, Men ganske nær ind mod Valget døde Høgsbro, og nu laa det naturligt at opfordre Markvorsen til at stille sig igen. han blev da valgt med 1693 St. Næste Aar blev han genvalgt og ligesaa i 1915. Han var nu Folketingets Aldersofmrnad. Men nu begyndte man igen at arbejde åaa at faa ham til at trække sig tilbage. han lovede det, naar man vilde opstille en Mand, som han kunde være glad ved at anbefale. Bestyrelsen for Venstreforeningen opfordrede Sigurd Berg og fik ham til at tale ved et Møde her i Nykøbing, men Berg nægtede at stille sig her under disse forhold. Man fik senere fat i en cand polit Himmelstrup, født her på Øen og Sekretær for Landhusholdningsselskabet. Himmelstrup kom herop og han deltog i et Møde her. Han havde sit Foredrag opskrevet og læste det op. Det gjorde et saa uheldigt Indtryk paa Folk, at man ikke vilde have ham, men valgte igen markvorsen. men endelig i 1918 kom der en Mand, som Markvorsen med Glæde kunde anbefale. Det var Lærer Nørgaard. Nu trak Markvorsen sig~

Side 138.~

tilbage og Nørgaard blev valgt.~

Men markvorsen fik ikke Lov at hvile. Tiden krævede, at Embedsmændenes Lønninger skulde sættes op, og Folketinget fik en Bunke Lønningslove til Forhandling. Nu var det saaledes, at Markvorsen i en Aarrække havde været Medlem at Lønningsudvalget og i de senere Aar Udvalgets Formand, saa der ingen paa Rigsdagen, der var saa godt indde i disse Forhold som han. Derfor fik man nedsat en Lønningskommission og her blev Markvorsen Medlem, næsten lige til sin Død - til man havde Lønningsloven færdig.~

De sidste Par Aar af sit Liv boede Markvorsen i Nykøbing. Han døde her i Juni 1920. Vi var den Gang i Hellerup saa jeg kom ikke med til hans Jordefærd, hvilket jeg gerne vilde have været.~

Min Virksomhed paa Mors var ikke al Tid let. Der var stærke Brydninger mellem Venstrefolk, og det var ikke altid let at holde rigtig Kurs. Saa længe vi levede under Provisorievældet, gjaldt det om at gøre skarp Front mod hele den Politik og ikke gaa paa Akkord med Uretten. Men adskillige af vores gode Venstremænd vilde gerne lempe sig frem. Der var saaledes en standende Stird mellem moderate og radikale. jeg satte mig til Opgave at arbejde paa at samle Venstre, men det var ikke let.~

I 1895 havde Sagfører Ovesen begyndt paa "Morsø Dagblad" og han udtalte at dette Blad skulde knuse Folkebladet. ovesen tjente gode Penge som SAgfører, saa han havde Raad til at ofre noget for sit Blad, jeg skulde leve af Folkebladet. Efter Haanden blev Krigen mere og mere tilspidset. I 1907 fik jeg at vide, at Ovesen vilde sælge Dagbladet, og jeg begyndte saa at arbejde paa at faa Dagblad og Folkeblad slaaet sammen. Det lykkedes. Jeg frattraadte saa Stillingen som Redaktør, idet jeg ventede derved at hjælpe til Samling af Venstre, man lovede mig en Stilling ved Baldet som Forretningsfører. Lærer Vestergaard, som blev valgt til Formand for Forretningsudvalget, og Redaktør Borris gjorde denne Stilling vanskelig for mig, og dag jeg i 1909 fik en Svaghed, benyttede de 2 Mænd Lejligheden til at faa mig fjernet~

Side 139.~

fra Bladet med en Pension af 1200 Kr aarlig. Jeg kunde dog ikke lade være af og til at skrive lidt til Bladet. Denne Pension er ikke siden forhøjet.~

I Aaret 1900 fik jeg et Tilfælde af Ischkias, saa jeg havde mere Besvær end tidligere ved at gaa. Hidtil havde jeg været regnet for en særlig god Fodgænger. Ischkiassen tog mere og mere til, saa jeg stadig maatte gaa med Stok. Saa begyndte mine Sønner at tale med mig om, at jeg burde lære at cykle. jeg var jo 50 Aar og havde aldrig prøvet at cykle før, men nu tog Johannes sig for at lære mig det. Vi havde en temmelig simpel Cykle, som jeg havde faaet af en Mand, som skyldte mig Penge, og paa denne lærte jeg saa Begyndelsesgrundene. Johannes var en udmærket Lærer der.~

Det var vistnok i 1909, at jeg begyndte at cykle. Jeg glædede mig ved Tanken om at kunne cykle til Møder ude paa Øen, videre tænkte jeg ikke den Gang. Det første Aar drev jeg det ikke til stort. Jeg naaede til at kunne cykle til Møder. Et af de første Møder, jeg var cyklet til var et Missionsmøde i Sejrslev, det har vistnok været i Efteraaret 1904. jeg var nu snart saa vidt, at jeg kunde cykle til Møder rundt om paa Øen. Johannes havde stærkt tilraadet mig at købe en god, solic Cykle; jeg fik da en Dürkop. Det passede godt mine Sønner, hidtil havde vi kun haft den ene Cykle, som ikke var særlig god, nu fik vi to, saa Dan og Johannes kunde nu om Søndagen begge to komme ud at cykle. De var gode Venner med P. Winter, Lærling hos Isenkræmmer Brandt, og det blev nu ret almindeligt, at et lille Selskab, bestaaende af Damerne, Lærererinderne Frøk. Valentin, Frøk. Sørensen og Frøk. Levison og Dan, Johannes og Winter tog Søndagsture paa Cykle.~

U Foraaret 1905 begyndte Johannes at tale om en Tur til Vorupør. Han vilde se Arbejdet ved en ny Mole, der blev bygget, og hvortil man havde anskaffet en særdeles stor Kran, en af de største i Verden. Jeg sagde saa, at jeg vilde med, men Sønnerne vilde fraraade mig dette. De var bange, at jeg ikke skulde kunne udholde~

Side 140.~

den Tur - 6 Mil frem og tilbage - altsaa i alt 12 Mil paa en Dag. Jeg mente, at Johannes nok kunde faa en Cykle at laane til den Tur.~ En Aften, kort før den paatænkte Tur, kom Johannes, som nu var Tømrersvend, hjem med en brugt Cykle, som han tænkte paa at købe. Det var en Naumann Cykle, og han kunde faa den for 40 Kr. Den var temmelig lavt gearet. Jeg prøvede Cyklen og fandt den let, saa tilbød jeg ham, at hvis han vilde købe denne Cykle, vilde jeg bruge denne foreløbig, saa han kunde bruge Dürkop. Dog vilde jeg forbeholde mig Ejendomsretten til Dürkop. Han købte den da.~

Det var saa en Helligdag i 1905 om Foraaret, at Dan, Johannes og jeg samt Lærer ved Realskolen F.P. Hansen tilligemed Frøknerne Valentin, Sørensen og Levison (fra Sillerslev) startede om Morgenen Kl. 5 paa hver sin Cykle. Vejret var godt, og Humøret var fint. Vi cyklede saa ud ad Vildsund til. I Solbjærg traf vi Frk. M Hansen, hvem Johannes havde lært at kende hos Slagter Wigh (?). Vi fik hende med. Ved Vildsund blev vi færgede over og drak Kaffe, før vi cyklede videre. Det gik nu ad Snedsted til Hundborg og videre til Vorupør. Det var begyndt at blæse om, en vestlig Vind, saa jeg gik den sidste Mil og trak Cyklen, men støttede mig til den.~

Vi havde en meget fornøjelig Dag. Selv havde vi mad med, men fik Kaffe og et Maaltid varm mad i Badehotellet.~

Vi traf en ung Mand, Elektriker Paulim som passede Maskinerne. Han viste os omkring og forklarede Forholdene for os. Vi var saa glade ved hans Hjælp og indbød ham til at besøge os. Han kom en Lørdag

Aften temmelig sent. jwg havde været til Møde i Galtrup og cyklede hjem. Det var temmelig mørkt. Jeg traf da sammen med en fremmed Cyklist, der spurgte om Vej til Morsø Folkeblad. Det var Paili. Vi fulgtes saa ad. Da vi var kommet lidt forbi Erslev Kro, naaede vi Johannes, der kom trækkende med Cyklen. ud for Kroen havde han i Mørket kørt over et Flaskeskaar, og derved var Cykleringen punkteret. Jeg stoppede da ved~

Side 141.~

Erslev Mejeri, hvor jeg fik en Cykle at laane til ham til næste Dag. Han lod da den punkterede staa til Søndag Formiddag, saa cyklede han ud og lappede den punkterede, og saa hjem paa den.~ Siden den Dag fik jeg mere og mere Lyst til at cykle. Aldrig befandt jeg mig bedre, end naar jeg sad paa Cyklen, og det var godt Vej, og jeg mærkede, at mine Ben havde godt af den bevægelse. Det traf flere Gange, at Ansgar var hjemme, og vi tog en Køretur, særlig efter at han var bleven troloven, men naar de andre sad paa Vognen sprang jeg hellere paa min Cykle; det var langt behageligere end at sidde paa en Vogn. Saaledes cyklede jeg en Gang til Højriis, en anden Gang til Flade, en Gang til Vorupør, mens de andre kørte paa Vogn. Nu kunde jeg ogsaa bedre komme til Ansgarkirken end før. Ligesaa til Møder. Ved "Dagbladet" fik de en ung Dame til Redaktrice, en Frøken Richard Petersen. Hun kom da gerne op og bad om hun maatte følges med mig, da hun ikke holdt af at cykle ene paa Landevejen om Aftenen. Det kunde jeg ikke godt sige Nej til skønt hun var en Konkurrent. Da det blev mørkt om Aftenen fik jeg en god Cykellygte; saa der var gerne flere, der havde Lyst at følges med mig fra Møder.~

Særlig i 1908 tog jeg nogle gode Cykleture. jeg havde jo nu fratradt Redaktionen og kunde tage mig en 8 Dages Ferie, som jeg benyttede til at gæste nogle Egne, hvor jeg havde været kendt i min Ungdom. Jeg begyndte i København, hvor jeg besøgte Ansgar, der nu var bleven gift, samt Broder Johannes. Derfra tog jeg til Jyllinge - væsentligst pr. Cykle. Her gjorde jeg Bekendtskab med Kunstmaler Brasen (?). Fra Jyllinge cyklede jeg til Roskilde; det var Meningen, at jeg derfra vilde tage ud til Gadstrup, men der kom en stærk Regnbyge. jeg tog da med Toget til Ringsted og cyklede derfra til Sandby til Broder Theodor. Derpaa cyklede jeg til Gadstrup (gennem ørsted), derfra til Roskilde og videre til Granløse ved Holbæk, hvor jeg besøgte min Ungdomsven Peder Jørgensen (tidligere Møller i Salløv). Der overnattede jeg og fortsatte næste Dag til Kundby, hvor jeg var et par Dage og kunde have~

Side 142.~

blevet længere; der var nok, der indbød mig, da de hørte at jeg var ældste Søn af afdøde Lærer Fog. Derfra vilde jeg til Refsnæs, men da det var temmelig stærk Modvind, og da de sidste Dage var kommen nogle stærke Regnbyger, cyklede jeg til Jyderup og tog derfra til Kalundborg med Tovet. Paa Refsnæs besøgte jeg begge mine Svogre, Peder Larsen, Lykkegaard, og Jens Peder Larsen, Aagerup. Sidstnævnte boede endnu i sin gamle Gaard, men vi var ovre at se hans ny Gaard, som lige var bleven færdig, saa de vilde flytte ind, saa snart de for Høsten kunde faa Tid dertil.~

Fra Kalundborg tog jeg til et Møde i København, men sendte min Cykle til Vordingborg. Det var om Mandagen, jeg var i København. Tirsdag tog jeg til Nykøbing Falster, hvor jeg besøgte Broder Jørgen. Vi havde været en Tur omkring i Byen og Omegnen og var gaaet hjem for at drikke Eftermiddagskaffe. mens vi sad og talte sammen i hans Dagligstue, blev der kastet en Løbeseddel ind ad

Døren. Denne bragte Meddelelse om, at fhv. Justitsminister Alberti havde mældt sig selv som Bedrager. Det var jo en stor sensationsvækkende nyhed. under min Rejse paa Sjælland havde jeg talt med flere om Alberti; jeg havde nemlig Mistanke til ham, men af alle dem, jeg havde talt med, var der ingen andre end Broder Johannes, der vilde tro noget ondt om ham - han var en dygtig Mand, som næsten alle havde Tillid til.~

Min Mistanke til ham skrev sig fra hans Optræden med min Ven Dønnergaard, som han havde forfulgt saa længe, til Dønnergaard havde talt om hvad han gjorde, og maatte flygte ud af Landet. men en anden Omstændighed havde bestyrket min Mistanke.~

Jeg havde nemlig i et Hovedstadsbnlad læst Referat fra den sjællandske Bondestands Sparekasses Generalforsamling i afvigte Sommer. Alberti havde her udtalt, at Sparekassen havde i Privatbankens Kælder liggende Pantobligationer til Beløb af 9 Miljoner Kr. med Panteret i sjællandske Landejendomme. Paa disse Obligationer var der intet laant, men de var ubehæftede.~

Side 143.~

Det var lige omkring Juni Termin 1908, at han meddelte dette - netop paa en Tid, da det var næsten umuligt at faa Penge til laans. jeg vidste Eksempler paa, at Folk trods udmærket Kaution havde henvendt sig til flere Banker og Sparekasser for at laane Penge, men havde faaet Afslag. Saaledes havde "Morsø Folkeblad" skullet skaffe 30000 Kr til Køb af Dagbladet. Sytten gode Mænd stod som kautionister; der var derimellem, hvor en enkelt Mand var fuldkommen god for hele Beløbet, men desuagtet fik man Afslag baade fra Nykøbing Sparekasse og Morsø Bank samt fra Banker og Sparekassen i Thisted, Hurup, Skive osv - indtil man endelig fik Pengene at laane mod Rente a 8 Pct pr A og 1/2 aars Renter forud. og det blev betragtet som en særdeles Tjeneste, den Mand gjorde os, som skaffede Pengene, Sparekassedirektør Fr Bang.~

Nu tænkte jeg. Hvis Obligationerne virkelig var ubehæftede, hvorfor tænkte en saadan Finansmand som Alberti da ikke paa at skaffe Laan fra Udlandet mod Sikkerhed i disse Obligationer ? Han kunde have gavnet ikke alene sin Sparekasse, nmen hele Danmark ved at skaffe et Laan i den Tid. Det oplystets nu ogsaa snart, at der paa disse Obligationer var laant alt, hvad der kunde laanes. Dette vidste Privatbankens Direktører, men de tav, ja de nægtede endog Revisorerne, Landinspektør Stage osv Adgang til at se Obligationerne, hvis de ikke kunde møde med en Skrivelse fra Sparekassens Formand - Alberti - om at de skulde have Obligationerne at se.~

Som nævnt var jeg den Gang næsten ene om min Mistanke til Alberti. Svoger Jens Peter Larsen havde i mange aar sparet Penge sammen til at bygge en ny Gaard for. Da min Søster Petrea døde, havde han 12000 Kr staaende i Albertis Sparekasse. Det var da hans og Petreas Mening at bygge, men Petrea døde, og Byggeriet blev opsat. Nu~

Side 144.~

var han dog bleven gift igen, og de havde bygget. Kapitalen var vokset til 15000 Kr og de havde lovet Haandværkerne Pengene, naar Arbejdet var færdigt. Nu havde jeg set den nye Gaard, men hvorledes vilde det nu gaa med Pengene ? Det var jeg noget spændt paa at faa at vide, ti at Sparekassen maatte standse sine udbetalinger, var jeg klar over. Nogle Dage efter traf jeg paa Nykøbing Gade J.P. Larsens Svigerfader fra Ørding, og af ham fik jeg at vide, at Jens Peter for nogle Dage siden havde faaet alle Pengene udbetalt - altsaa før Alberti mældte sig.~

Fra Nykøbing Falster tog jeg med Toget til Vordingborg, hvor jeg

fik min Cykle. Paa denne fortsatte jeg Turen til Møn, til Svoger i Hjærtebjerg. Det var Søgnedag, og der var særlig travlt med Høsten, - det var jo ind i Septb - saa de havde daarlig Tid til at have Besøg. Dagen efter cyklede jeg til Sømark, til Søster henriette og Svoger Karl Nielsen. Men Efterretningerne om Alberti pinte mig, saa jeg havde ikke Ro til at blive. At tænke sig denne Mand, der ganske nylig havde været Danmarks Justitsminister, maatte mælde sig selv som en af Landets største Bedragere og Kæltringer ! Han havde maattet taale Angreb i Rigsdagen, men havde forsvaret sig saaledes, at de fleste troede ham. Han var Bestyrer af den sjællandske Bondestands Sparekasse og havde flere Tillidshverv, og Folk troede ham, saa det næsten blev regnet for en Forbrydelse at nære Mistanke. Han var en Søn af en af vore ældre Frihedskæmpere, gamle Overretssagfører Alberti - en Mand, til hvem de sjællandske Bønder havde en stor- og sikkert fortjent Tillid.~

Jeg havde ingen Ro paa mig, men maatte hjem.~

Alberti-Affæren fik Følger. En af de første af disse var, at Ministeriet J.C. Christensen maatte fratræde. En stor Del af Misstemningen mod Alberti vendte sig mod Christensen - som aldrig havde havt med Sparekassen at gøre.~

I Forsommeren 1909 tog jeg en Cykletur til Klitmøller.~

Paa denne Tur

Side 145.~

var med Dan med Kæreste, Frøk Valentin, Frøk Agnes Sørensen ved Folkebladet, Klara og Johannes. Vi havde om Lørdagen talt sammen om Turen, men var enige om at fraraade Dagny at tage med, da vi var bange for at det vilde overstige hendes Kræfter. Da vi om Søndag Morgen tidlig stod op, saa jeg at det var det dejligste Vejr, og vi syntes, at det var Synd, at Dagne skulde blive hjemme. Dan og Johannes tilbød at hjælpe hende, hvis det skulde knibe, og hun blev hurtig færdig til at tag med. Johannes og nogle af Damerne blev færdige til at tage afsted før vi andre, og de cyklede saa i Forvejen ud ad Vildsund Vejen, bag efter kom Dan og Gudrun samt jeg. Ude paa Nørrebro mødte vi Dagny; hun var forknytt, hendes Cykel var punkteret. Dan havde Lappesager med og gav sig straks i Lag med Cyklen. Han lovede Dagny at hjælpe hende især op ad Bakkerne, saa hun kunde komme tidlig nok til Færgen. jeg cyklede saa videre, til jeg naaede Fortroppen. Dan, Gudrun og Dagny skulde saa komme lidt bagerefter.~

Vi i det forreste Hold naaede Vildsund og kom om Bord paa Færgen. Denne var omtrent klar til Afgang, men vi kunde saa se Dan og Dagny ..... ad Vildsunds Bakke; (naturligvis gik de ned ad det vanskeligste Sted). De kom om Bord, og Færgen var nu klar til Afgang; men nu saa vi Gudrun oppe paa Bakken og fik Føreren til at vente lidt efter hende. Hun kom ned med Fart. Hun havde ikke Frihjul, men satte Fødderne op paa Forgaflen og lod Cyklen løbe. Dan stod og rystede: "Vilde dette ogsaa gaa godt ?" Ogsaa jeg var urolig for hende, jeg vidste, at hun ikke kendte Bakken og altsaa ikke kunde vide, hvor farlig den var. Men hun holdt godt fast ved Styret og naaede uden Uheld Færgen. Dan havde hjulpet Dagny, og Gudrun var derved kommen lidt bagefter. I Vildsund Vest drak vi Kaffe, og fik Dagnys Cykle godt efterset, og saa gid det ad Klitmøller til - ad Silstrup, Tilsted, Thorsted, Øster og Vester Vandel - en køn Vej, lige forbi et par Plantager, og den sidste Del gennem Klitmøller

Klitplantage. Nu havde vi Appetit til Frokosten, som vi havde med.~

Side 146.~

Hen paa Eftermiddagen tog vi hjemad. Vi blev enige om, at Hjemturen skulde gaa ad Thisted, saa vi kunde se lidt af denne By ogsaa. I Thisted satte vi Cyklerne ind i Afholdshjemmet, og de mest trætte blev saa der og hvilede, medens Dan, Gudrun og jeg og vistnok et Par andre gik i Byen. Bl a saa vi Digteren I.P. Jacobsens Grav, og vi var paa den ny Kirkegaard at se et overordentlig fint og kostbart Gravminde over Hr Bendixsen, der i Amerikan havde tjent sig en betydelig Formue. I Afholdshjemmet spiste vi Rabarbergrød. De trætte af Selskabet havde i Midlertid faaet nogen Hvile, og endelig cyklede vi hjem.~

Det var omktr 13 Mil paa en Dag. Jeg befandt mig storartet, og næste Dag kunde jeg gaa helt op paa Loftet uden at holde mig ved Rækværket op ad Trappen.~

Kort efter gik jeg en kort Sommerferie. Dora og jeg aftalte, at vi vilde cykle til Sønderjylland.~

Lørdag Aften kom her fremmede: Købmand Bruse med Hustru og Redaktør Borris (?) med Hustru. De blev her til Midnat, og saa snart de var gaaet, gik vi til Sengs. Søndag Morgen (8 August 1909) stod vi tidlig op og tog med første Tog til Viborg. Vi havde Cyklerne med som Rejsegods. I Viborg saa vi os kokring i Byen og paa Borgvold osv. Om Eftermiddagen var vi inde at se Domkirken, og efter at have drukket Kaffe (hos Købmand Andersen, gift med Marie Madsen her fra Nykøbing), hentede vi Cyklerne og styrede Syd paa. Først standsede vi ved Hald, hvor vi saa noget af Skoven, Ruinen over paa en Holm, Søen og Omgivelser. Vi trak Cyklerne forbi Bækkelund, hvor der var mange Mennesker, videre ad den stærkt sandede Vej ad Dollerup Bakke til Lyshøj. Der sprang vi endelig igen paa Cyklerne og styrede Syd paa. Ved Kompedals Plantage spiste vi vor Aftensmad og cyklede saa videre. Noget efter kom vi forbi et Andelsmejeri, som laa paa heden lige ved Landevejen. Der gik vi ind og bad om de vilde sælge os en Pot Kærnemælk. Mejeristen var meget velvillig, vi fik saa meget Kærnemælk, som vi vilde drikke, Penge vilde han ikke have.~

Side 147.~

Kl omtrent 8 1/2 Aften naaede vi Moselund Jærnbane-station. Ved denne var der en lille By, den første, vi havde truffet paa vores Cykletur. Her laa bl a en Afholdsrestauration. Vi standsede og spurgte, om vi kunde faa Logis der i Nat, men fik Nej; alt var optaget. Vi fortsatte saa til Paarup Kro, som ligger, hvor Landevejen fra Silkeborg til Herning (Aarhus-Ringkøbing Landevej) krydser Landevejen fra Viborg til Vejle. Vi havde saa ventet en tidssvarende Kro, da den laa ved 2 betydelige Veje, men den saa lidet tiltalende ud; man fik ikke Indtryk af videre Properhed. I Midlertid var vi noget trætte og ønskede at kunne hvile. Det var derfor ikke med Glæde, at vi modtog Meddelelsen om, at alt var optaget, og at der var næsten 3 Mil til næste Kro. Klokken var 9, og det begyndte at mørkne, vi havde ingen Lygte med. Der var dog ikke andet at gøre end at bestige Cyklerne igen og køre Syd paa. Da vi havde cyklet omtrent 1/2 Mil, kom vi til en Skov, Gludsted Plantage. Der var næsten 1 Mil gennem denne, og det blev temmelig mørkt inde i Skoven. Vejen var heller ikke god derinde, da man ikke rigtig kunde se. Dora væltede en Gang. Jog kom nu til at tænke paa, at de fleste Kroer lykkede Kl 11, saa der var ikke lang Tid at spille. Efter Gludsted Plantage kom vi til Palsgaard Skov. Vi talte om, at det havde været skønt at komme denne Vej om Dagen, da der vist nok var smukt, nu kunde vi ikke se meget af det smukke, og kunde daarligt se, hvor vi kørte.~

Endelig naaede vi en By, saa vidt vi kunde se i Mørket var det en større Landsby. Den første Gaard vi kom til, laa paa højre Side af

Landevejen og gjorde nærmest Indtryk af en mindre Herregaard. Men da vi kom lige til, saa vi, at det var en Kro, og efter hvad vi havde set paa Kortet, var det Nørre Snede Kro. Vi satte vore Cykler ind i Gaarden og gik ind i Gæstestuen. Der sad nogle Bøndermænd og spillede Kort. En Pige tog imod os. Vi spurgte om Logis, og hun bød os ind i en anden, meget hyggelig Stue. Kromanden og hans

Side 148.~

Hustru var ikk hjemme. Vi fik en kop The. Kl 11 kom Kromanden og hans Hustru hjem, og samtidig gik Kortspillerne, saa der blev Ro. Vi fik nærmest Indtryk af at være i besøg hos Venner; det var den mest hyggelige Kro, jeg har set. Kromanden skulde jo have at vide, hvad vi var for Folk, og da de hørte, at Dora var Almuelærerinde, begyndte Konen at tale om, at deres Datter ogsaa tænkte paa at læse til Lærerinde; det var navnlig deres Sognepræst der vilde have hende til det. Dora spurgte, om det var Provst Larsen. Konen blev forundret over, at Dora kendte Navnet paa deres Præst. Snart var de inde i en livlig Samtale. jeg gik nu ud og fik Cyklerne i Hus, medens de fortsatte Samtalen. Klokken godt 1 brød jeg af, for at vi kunde komme i Seng, de kunde jo fortsætte Samtalen næste Morgen.~

I Kroen - ogsaa paa vore Værelser havde vi elektrisk Lys. Lige udenfor Vinduet gik der Telegrafledninger. Disse opførte hele Natten en vidunderlig Musik, saa uagtet vi havde gode Senge og i det hele gode Forhold, kneb det mig at falde i Søvn. Det var vor mening, at vi vilde cykle videre ved 6tiden næste Morgen, men først mellem Kl 8 og 9 kom vi fra Byen. Det er jo en større Landsby. Der findes bl a en Mindesten over kampen i Nørresnede i 1849, da vore Dragoner tog 1/2 Eskadron .....riske Ryttere til Fange. De var kommen til Nørresnede 8 Juni 1849 om Aftenen og havde indkvarteret sig der og gjort sig det behageligt, drukket en Del osv. Præsten vidste, at der kom nogle danske Dragoner fra Frisenborg; han fik en Dreng afsted paa en Hest, uden at Fjenden mærkede et. Drengen red, saa hurtigt han kunde, de omtr 7 Mil til Frisenborg, hvor han traf Ritmesteren, der lige var kommet hjem med sine Dragoner fra et Rekognoseringstog og nu trængte til et Hvil, men udet at unde hværken sig selv eller sine undergivne eller Hestene dette Hvil kommanderede han til hest igen og til Nørresnede, hvor de overrumplede Herrerne og tog dem alle til Fange.~

Side 149.~

Det var det dejligt Vejrs den Dag da vi var der. Vi cyklede ad Vejle til ad en god Landevej. Da vi havde cyklet et Par Mil, kom vi til Tørring Station. Vi havde Lyst at komme gennem Grejsdalen og spurgte en Murer om Vej. Han viste os ind igennem en Skov, hvor Vejen ikke var til at cykle paa, men hvor der virkelig var smukt. Vi kom snart ind i Skoven. her havde vi paa højre Side en Bakkestraaing, bevokset med Bøgetræer, til venstre havde vi en Eng, med frodige Buskvækster, rundt om i Dalbunden var der Kildevæld, saa det blev en temmelig betydelig Vandmasse, der samledes; det var Gudenaens Kilder. Ved Byen Fausing kom vi ud af Skoven til en udmærket Vej, saa nu kunde vi fortsætte paa Cyklerne. Vejen slog nogle Bugter, - uden om Bakkerne, saa vi havde den lige Vej at cykle paa. Ved Byen Hvejsel naaede vi Landevejen, og efter en 1/2 Mils videre Kørsel naaede vi Grejsdalen, og nu fulgte vi denne til Vejle. Det gik stadig ned ad Bakke, saa vi det meste af Vejen kunde køre paa Frihjul. Langs med Landevejen løn en Aa og paa den anden Side af denne gik Jærnbanen. Selve Naturen var meget smuk; der var Skov ved begge Sider af Vejen, men langs med Aaen laa dels Fabriker, dels Villaer med smukke Haver ved. Det var en meget smuk Tur. Det var meget

varmt i Vejret den Dag. Jeg tænker flere Gange paa at tage min Frakke af og binde den til Styret, jeg tænkte ogsaa paa at tage Kasketten af; det var en almindelig Sportshue, temmelig varm, men jeg var ikke rigtig glad ved at skulle cykle barhovedet i den stærke Solhede, men jeg tænkte, at jeg, naar jeg kom til Vejle, vilde købe en hvid Kasket. Omtrent midt i Grejsdalen mødte vi Frøken Larsen, som var hjemme at holde Ferie, men var cyklet os i Møde. Endelig naaede vi Vejle og fulgte med Frøk Larsen hjem. Der spiste vi saa til Middag og blev derefter siddende for at hvile lidt. Saa begyndte min venstre Haand at "sove", lidt efter ogsaa venstre Fod og endelig venstre Side af Hovedet. Jeg laa lidt paa en Chai se longe i Haab om at denne~

Side 150.~

ubehagelige Fornemmelse vilde holde op - men forgæves. Hen paa Eftermiddagen gik jeg til Lægen, som udtalte, at det var højst uforsvarligt af en Mand paa min Alder at cykle med saa varme Klæder i en saadan Varme. Jeg svarede at det havde hidtil været køligt Vejr, saa da vi tog hjemmefra, havde vi ikke ventet saa stærk Varme.~

Lægen raadede mig til at tage et varmt Bad og saa gaa til Seng. Hvis jeg saa blev rask til i Morgen tidlig, kunde vi fortsætte vor Rejse, dog saaledes at vi skulde cykle Morgen og Aften, ikke midt paa Dagen. Men hvis jeg endnu næste Morgen havde den sovende Fornemmelse, skulde vi tage hjem, saa længe den Fornemmelse varede, maatte jeg ikke cykle, ti det var i Virkeligheden en Blodprøve, og jeg kunde vente, at en saadan kunde komme igen, saa Livet kunde være forbi.~

Jeg fik Badet og gik hen i Højskolehjemmet, hvor jeg kom i Seng. Dora tog med Frøk Larsen ud at se Byen og Omegnen. Men da de om Aftenen vendte tilbage, var det ikke bedre med mig, og da Dora kom ind at se til mig næste Morgen, havde den sovende Fornemmelse bredt sig til hele venstre Side, og jeg følte mig syg. Vi tog saa hjem med Toget.~

Længe Hinding sage omtr det samme som lægen i Vejle. Saa længe jeg havde den Fornemmelse, maatte jeg ikke cykle. - Efter Hindings Raad tog jeg over til Broder Theodor en Maanedstid for rigtig at hvile ud. Ogsaa tog jeg til København, hvor jeg søgte en Dr med Christiansen, som særlig skulde være god for Nervesygdomme. Jeg forlangte kun at blive undersøgt af ham, men det vilde han ikke uden at jeg vilde lade mig indlægge paa hans Klinik. Det gik jeg ogsaa ind paa, dog kun fra den ene Middag til den anden. - Det kostede 36 Kr, og saa fik jeg det Indtryk, at han ikke forstod sig stort bedre paa Tilfældet~

Side 151.~

end Læge Hinding. Saa de Penge kunde jeg have Sparet. Nu kunde jeg altsaa ikke mere cykle, det var et Savn baade paa en og anden Maade.~

Min Ferie var falden i August og først i Septb Maaned, altsaa paa en Tid, da jeg bedst kunde være fra Forretningen uden Ulæmpe. Og nu kunde jeg tage fat igen. Jeg havde jo havt Frøk Agnes Sørensen til at passe Kontoret, mens jeg var borte, og hun skulde blive hos mig fremdeles.~

Men nu begyndte Lærer Vestergaard at tale om, at jeg kunde faa Afsked med Pension. Jeg var ikke klar over, om jeg vilde kunne optage min Gærning eller ikke, dog haabede jeg ved Frøk Sørensens Hjælp at kunne bestride denne. Men en Morgen kom Redaktør Borris

ind i mit Kontor, fulgt af Typograf Poulsen, - som jeg vidste var forlovet med Frøk Sørensen - og tillige Frøken Sørensen - og de vilde begynde at flytte mine Sager ud. Jeg spurgte, hvad dette skulde betyde og fik at vide, at Borris skulde have mit Kontor og jeg skulde flytte ind i hans, der var lille; mit var meget større, men vi skulde være to og havde da meget stærkere Brug for god Plads, ogsaa fordi der skulde være en stor Reol med papir til Tryksager. jeg svarede, at de dog gærne kunde have sagt med Besked i Forvejen - bad dem vente til næste Dag, nem nej; Borris vilde have det i orden samme Dag. Men jeg befandt mig ilde den Dag og forbød dem at flytte mine Sager før næste Dag, og endelig fik jeg den ene Dags Henstand med at blive smidt ud.~

I 29 Aar havd ejeg arbejdet ved Morsø Folkeblad, jeg havde det tit havt drøjt, havde maattet kæmpe mig frem ogsaa med Næringsssorger. Nu havde jeg ventet at kunne blive ved Bladet i en meget beskedent Stilling~

Side 152.~

skønt jeg vidste, at Bladet nu kunde give et godt Overskud. Men nu skulde jeg afsættes med udsigt til en lille Pension - noget bestemt vidste jeg ikke derom, andet end at jeg skulde ud. Og til at sætte mig ud havde de taget Frøk Agnes Sørensen, som var antaget af mig som min Medhjælp, hun havde været syg, og vi havde taget os af hende. Poulsen havde lært hos mig, og jeg mente, at de begge skyldte mig noget Hensyn og Taknemmelighed - jeg kom uvilkaarligt til at tænke paa Cæsar "Ogsaa du min Søn Brutus".~

Jeg stod da nu overfor Magten og maatte bøje mig. Aktiselskabet tilbød mig en Pension af 1200 Kr aarlig. Der blev dog atter Brug for mit Arbejde. Boesen (?) mødte som Referent ved et Møde i Landboforeningen, men bag efter fik han Bud om, at man var utilfreds med hans Referat, man ønskede mig som Referent. Saa mødte jeg ved Landboforeningens Møder som Referent, ogsaa ved andre Møder. Ogsaa skrev jeg af og til Artikler til Bladet, men saadanne blev ikke altid optagne.~

Foruden Pensionen fra Folkebladet havde jeg en Kollektion fra Landbrugslotteriet som gav mig en mindre Indtægt. Af Landboforeningen blev jeg antagen som Bibliotekar, det gav 30 kr aarlig, og for andet Arbejde for Foreningen havde jeg op mod 50 Kr aarlig. Men jeg søgte andre Stillinger som f. Eks. som Branddirektør, Fattigforstander, Forligsmægler, Klasselotterikollektør, men fik ingen af disse Stillinger. Saa da vi fik Dyrtid, kneb det ogs med Penge. Men da fik vi god Hjælp af vore Sønner Ansgar og Johannes.~

Redaktør Borris blev kun ved Bladet et Par aar. han havde 3000 Kr aarlig, men kunde ikke klare sig. Hans Eftermand blev Jakob Martin, hvis Fader jeg havde kendt fra Sjælland. Forholdet overfor ham blev bedre end overfor Borris. Borris blev Præst i Sydjylland, og efter sigende blev han en flink præst. Den Stilling passede~

Side 153.~

ham aabenbart bedre end Redaktionen. Han besøgte os i 1919 og var meget venlig, ja bad mig ligefrem om Forladelse for, hvad han havde fornærmet mig.~

Da jeg blev afskediget fra min Plads ved Baldet, mærkede jeg godt, at man helst vilde have mig ud af Huset. Saalænge jeg var ved Bladet maatte jeg jo have et Kontor, og gennem dette var Indgang til min private Lejlighed. Men nu forlangtes der, at jeg skulde udleje begge de Lokaler, der blev brugt til Kontorer - til Bladet -, saa kunde vi vel have beholdt en Lejlighed paa 3 Værelser, Køkken og Loftsværelse, men der kunde ikke blive anden Indgang end gennem

Gaarden og Køkkenet. Folkebladet lejede da hele vor Lejlighed, det som ikke brugtes til Kontorer, blev benyttet af pedellen. Der var ikke nogen Lejlighed at faa til Leje, som passede os. Men saa hørte vi, at Manufakturhandler P.C. Kjærs Enke vilde sælge sit Hus ude i Asylgade, ved Siden af Missionshuset. Det passede os ret godt, og vi købte saa dette Hus med en lille Have til. I 1908 havde jeg købt et Stykke Havejord ovre i Dueholm Territoriet. Der var omtr 2200 (Kv)Al udmærket Jord - Torvejord. Dette Stykke Jord havde jeg nu faaet i god Drift. Jeg havde bl a plantet nogle Frugttræer, som lige havde begyndt at bære, jeg havde Jordbær og nogle Blomster der ovre. Men fra vor ny Bolig fik jeg temmelig langt derover. Det var Jord, der krævede Arbejde, og jeg havde Lyst til at tage fat, men nu fik jeg saa lang Vej at gaa, og nu maatte jeg ikke mere cykle. Jeg solgte saa Jordstykket derovre og det uden Tab, og saa lejede jeg et Stykke Havejord i Nærheden. Men det var ikke saadan Jord som den ved Dueholm.~

Den fik lidt Kunstgødning, og det hjalp noget, men saa lagde jeg Mærke til, at der var slemt med Kaalhovedsvampe. Saa en Vinter købte jeg et Læs Melkalk og spredte, og det aar avlede jeg omtrent 50 pCt mere end jeg plejede.~

Side 154.~

Det blev vel ikke ved at være lige godt, men alligevel kunde jeg se, at Kalken havde gjort godt oaa Jorden, saa Pengene hertil var vel anvendt.~

I Midlertid traf det flere Gange, at jeg gik ovre i haven og faldt, og somme Tider havde jeg Besvær med at faa mig rejst igen. En Dag, da jeg vilde gaa hjemme fra over til haven faldt jeg ned ad Trappestenen, uanset jeg var klar over, hvordan det var gaaet til. Jeg var aldeles bevidstløs, indtil jeg vagnede ved, at jeg stod ude i Køkkenet og vaskede Blodet af et aabent Saar over det ene Øje. Hvorledes jeg havde faaet dette Saar, vidste jeg ikke, jeg maa jo have stødt Hovedet mod en Skarp Sten eller lignende, men det jeg huskede jeg slet ikke. Heller ikke havde jeg nogen Anelse om, hvordan jeg var kommet ind i Køkkenet. Heller ikke af andre Ting kunde jeg i Øjeblikket huske noget, dog kom Hukommelsen ret snart saa nogenlunde tilbage.~

Jeg havde forhandlet med Folkebladets Bestyrelse om Salg af min Ejendom, ti jeg gruede for, hvad det vilde koste at faa den lavet om. Derfor tilbød jeg dem Ejendommen for 30000 Kr, og det var mig en Skuffelse, at jeg ikke fik den solgt. Bladet havde købt en større Grund paa Hjørnet af Lilletorv og Jærnbangegade og opførte der en Ejendom, som kostede dem noget over 100000 Kr. "Arkitekt" Petersen lavede da Tegningen til Bygningen og forestod Arbejdet, men de fleste er Enige om, at den slet ikke er smuk i Forhold til, hvad den har kostet, og heller ikke om Indretningen er særlig ros-værdig.~

Til November 1918 flyttede Folkebladet ind i sin nye Bygning, og samtidig flyttede vi til vor Ejendom i Vestergade, som vi nu skulde have lavet om. Det blev et betydeligt Arbejde, men vi fik en ret god lejlighed til os selv og~

Side 155.~

fik udlejet en god Lejlighed til Tobaksfabrikant Krogh. Det var min fejl, at jeg ikke tænkte tilstrækkeligt til Huslejens Stigning, men udlejede denne Lejlighed for billigt. Siden har Huslejenævnet hindret mig i at faa en rimelig Leje.~

Herreekviperingshandler Christensen sad endnu indtil 1916 for en Leje af 600 kr aarlig. Han lejede atter for 5 aar, for 1 Værelse

lagt til Lejligheden og fik elektrisk Lys, saa hans Leje blev sat op til 800 Kr - ogsaa en meget lav Leje i Forhold, den kan først sættes op i 1921; fra 1 Novbr sættes den op til 1000 kr.~
Nede i Stueetagen, hvor der havde været Trykkeri, lejede vi en lille Lejlighed ud til en Sygeplejerske for 260 Kr aarlig og et Lokale til Gaden for 33 Kr maanedlig, hvilken Leje Huslejenævnet nedsatte til 30 Kr maanedlig, skønt Lejeren var gaaet ind paa 35 Kr maanedlig og selv erklærede sig tilfreds med denne Leje. Der var Butik (ikke Butiksruder med 2 Fag med store Vinduer) til Gaden med et lille Køkken mod Aagade, end videre 1 Loftskammer. Lejeren var en Kurvemager. Denne flyttede i Efteraaret 1918, Sygeplejersken næste Foraar, og vi lavde saa Butiken i Stand til Klara. Det blev en dyr Historie - Meget mere end jeg havde tænkt; Haandværkernes Arbejdsløv var steget meget betydeligt. Alene Glarmesterregning for Butiken (med Forsikring af Ruden) løb op til næsten 1000 Kr. Det kneb med penge; jeg maatte ty til Ansgar osv - men Klara fik en god Forretning; dog noget anstrængende. Men hun passer det godt og den lover godt for Fremtiden. I 1919 lod jeg Ejendommen mure om. I 1908 (efter nogen Forandring og lidt Udvidelse af Bygningen) var den assureret for 18000 Kr. I April 1919 blev Summen uden Vurdering forhøjet til 24180 Kr, men nu forhøjedes Assurancesummen til 70800 Kr, og Taksationsmændene forsikrede, at dette absolut ikke var for meget. I 1920 Forhøjedes Ejendomsskylden fra 25000 Kr til 36000 Kr. udgifterne stiger stærkt paa alle Omraader, ikke mindst paa Skatter og Afgifter.~

Side 156.~

I 1919 udlejede vi en Lejlighed til Tobaksfabrikant Krogh for 550 Kr aarlig - meget billigt. Vi havde betydelige Udgifter paa Lejligheden og fik den sat godt i Stand. Men rundt om fra hørte vi om Husleje, meget større end denne, og vi havde saa stærkt maattet prøve Stigninger af alle Udgifter, at vi fandt det rimeligt at søge Huslejen forhøjet her. I 1920 søgte vi Huslejenævnet om Tilladelse til at forhøje Lejesummen, vi fik Tilladelse til en Forhøjelse af 10% - 50 Kr aarlig. Vi søgte da senere, og Huslejenævnet kom op for at se paa Forholdene men endnu midt i Februar 1921 har vi ikke faaet Svar - og fik heller ikke noget senere.~

Aaret 1920 var et aar, der vil huskes i Historien.~

Om Foraaret var der særlig vanskelige Arbejderforhold. Navnlig var det galt med Havnearbejderne. De nægtede at lade og losse Skibene og spændte stadig deres Fordringer højere, saa det tit var umuligt at beregne, hvad de vilde forlange. Og samtidig forkortedes Arbejdstiden, saa Forholdene tilsidst blev aldeles utaalelige. Murerarbejdsmandene var det næsten lige saadan med. Tilsidst true-des der med "Generalstrejke", og krævedes Indførelse af Republik. Kongen afskedigede saa sit Ministerium, der bestod af Socialdemo-kraater og Radikale, og som sluttede sig til Generalstrejken, og udnævnte et andet Ministerium, væsnetligt med den Opgave at udskrive nye Valg til Rigsdagen. Den Rigsdag vi havde siddende, var valgt i 1919, altsaa under Krigen, men det var tydeligt for de fleste, at den ikke havde Befolkningens Flertal bag ved sig. Men nu klagede Rigsdagen over at Kongen afskedigede Regeringen, som havde Flertal paa Rigsdagen, men det saa alvorligt nok ud. Det varede kun faa Dage, før vi atter fik Ministerskifte. Med omtr samtidig dannedes en Organisation, der kaldte sig "Samfdunshjælpen", der sørgede for, at Skibene kunde blive~

Side 157.~

lossede og lastede. Justitsministeren lod Politiet vaage over, at

de, der vilde arbejde, ikke blev forulæmpede, og nu mødte Studerende, Kontorfolk osv. og tog fat. En ung Student kunde tjene 15-16 Kr daglig, den Betaling, som havnearbejderne ikke vilde arbejde, ja, Polyteknikere, der kunde passe en Dampmaskine, kunde tjene 24-25 Kr daglig. Skibene blev ladede og lossede. og Kongen færdedes som sædvanlig paa Københavns Gader. En Gang da han kom ridende, stod der en Forsamling, der raabte "Leve Republikken". Kongen red hen og hilste paa Forsamlingen, og ingen fornærmede ham.~

26 April 1920 havde vi Folketingsvalg. De Radikale og Socialdemokraterne kom i Mindretal, og det nysudnævnte Ministerium fik Fler-tal. Snakken om Republik og Generalstrejke faldt nu bort af sig selv, og vi fik et Venstre Ministerium.~

Hen paa Sommeren 10 Juli 1920 havde vi saa Genforeningsfesten, da Kong Christian X paa en hvid Hest red over Grænsen med en lille Pige foran sig paa Hesten. En ung sønderjysk Pige, som var cyklet til Grænsen, har i et privat brev her til Byen skildret sit Indtryk, der i det væsentlige var saaledes.~

Naar Kejser Wilhelm kom, var han i Gallauniform med Fjerdusk i Hatten, omringet af Militær til alle Sider, saa der ikke kunde være Tale om, at almindelige Mennesker kunde komme ham nær. Kong Christian derimod var i graa Feltuniform med Felthue paa Hovedet, og han var omringet af Børn, ja havde taget en lille Pige op paa Hesten foran sig. han holdt af at tale med Folk.~

Særlig gribende var det Øjeblik, da han red over Grænsen. Han blottede sit Hoved og foldede sine Hænder. Det var en alvorlig stund.~

Side 158.~

Ogsaa da han tog den lille Pige op til sig, blev Folk bevægede. Og særlig smukt var det, da den gamle Veteran kom til kongen paa Dybbøl Bakke og overrakte ham et gammelt Dannebrog'sflag, der var gemt fra 1848. Da tog Kongen fat om den gamle Veteran og kyssede ham.~

Ikke mindst gribende var det, da han paa Vejen mellem Graasten og Tønder mødte Deputationen fra Flensborg. Det var Danske, som var bedrøvede over, at Flensborg var kommen til Tyskland. Det er jo en gammel dansk By, men som er bleven forbyttet, og vore radikale Regering havde gjort sit for at Flensborg ikke skulde komme med til Danmark.~

Der fortælles, at der en Gang paa denne Vej var samlet en temmelig stor Flok Mennesker. Kongen var staaet af sin Bil og havde blandet sig mellem Mængden. En Lærerkone, der fra Egnen kom da hen til Kongen og sagde: "De ser ogsaa ud til at være fremmed her. Vil De ikke gaa med ind og drikke en Kop Kaffe?" Kongen: "Jo Tak; maa jeg tage min Kone og mine Sønner med?" Konen: "Ja vær saa god". Da de kom ind i Stuen, sagde Konen: "Der kommer nok flere, saa vi kommer til at have en Fløj sat i Bordet". - Kongen: "Saa skal jeg hjælpe". han fik da en Finger i Klemme og udbrød da: "Ja, saadan er det, naar man tager fat paa noget, man ikke har Forstand paa."~

Konen blev da nysgerrig efter at faa at vide, hvad den fremmede Mand var, men han vilde ikke sige noget derom. Men han fremstillede sin "Kone" og sine "2 Dreng". - Først bagefter fik hun at vide, til sin store Forundring, at det var Kongen, Dronningen og Prinserne.~

Side 159.~

I det hele var Kongens Færd i Sønderjylland, paa Als og paa Dybbøl meget tiltalende. Han kom som den jævne, gode danske Mand, saa det passede paa ham, hvad der er sunget om Frederik VII.~

"Han taler med høje og ringe, som Ven kun taler med Ven".~

Han deltog i Folkemøde der nede, blandede sig i det hele med Folket, i det hele vandt han Folket for sig i den Grad, at der endog blev Tale om, at hvis man fik gennemført Republikken, vilde van vælge Kong Kristian X til Præsident. Men der bliver næppe Tale om Republik for det første.~

Ogsaa her hjemme i Danmark vinder han Folk. Det mærkes stadigt. En Dag kom Kongen ridende ud ad Østerbro. Foran kørte en Kusk, der var bleven søvnig, saa han tabte sin Pist uden at mærke det. Kongen stod af hesten og tog Pysken op, han saa, at det var en god lang Pisk. Saa red han til, saa han naaede Vognen, og sagde til Kusken: "De tabte Deres Pisk. Vær saa god". Kusken takkede, og da han saa, at det var Kongen, sagde han: Det var alt for meget". Men Kongen forsvand, da han havde afleveret Pysken.~

I Sommeren 1921 gjorde Kongen først en Tur til Sønderjylland, hvor han bl a besøgte den lille Pige, som havde redet hos ham paa Genforeningsdagen, og som nok er Plejedatter hos en Præst i Nordslesvig, der er tysk født, men hvis Hustru er dansk. Præsten roses som en god, flink præst, meget afholdt af sin Menighed, men det siges, at han selv føler, at han ikk eret passer som præst for danske, men tænker paa at søge Embede i Holsten. hvad det bliver til, ved jeg ikke.~

Efter Turen til sønderjylland gjorde Kongen sammen med Dronningen og sine~

Side 160.~

2 Sønner en Rejse til Færøerne, Island og Grønland, hvor han vandt Folk for sig lige som i Sønderjylland. Paa Island og Færøerne har de aldrig før haft Besøg af en Dronning og paa Grønland har de heller aldrig set en Konge. Islandske Kvinder forærede Dronningen en meget flot, kostbar Nationaldragt, som Dronningen bar ved en Fest deroppe. Grønlandske Kvinder forærede Dronningen et prægtigt Edderdunstæppe og Kongen en flot udført Kajak. Alle Vegne, hvor de kom modtoges de med Jubel og Begejstring. Da Kongeskibet naaede Grønland, sejle en stor Skare det i Møde dels i Kajakker, dels i Konebaade. Den første Kajakmand, der naaede Skibet, blev taget om Bord og hilste paa Kongen, som forærede ham en fin Riffel, som Manden blev meget glad ved. Senere overværede Kongefamilien en Opvisning i manøvrering med Kajakker. Her forærede han alle Deltaerne hver en Pibe eller en god Kniv, Ting, som Grønlanderne satte stor Pris paa.~

Det var for øvrigt ikke i alle Maader en Lysttur. Somme Tider sejlede Skibet i saa stærk Taage, at man intet kunde se og ikke bruge sin Navigation, til andre Tider kom man ind i mellem Isbjærge saa store som store Huse, og det saa ud som skulde Skibet klemmes inde mellem disse. Til andre Tider rasede stærke Storme, som heller ikke gjorde Rejsen behagelig.~

Endelig Lørdag 30 Juli 1921 naaede Kongens Skib tilbage til København. Kristeligt Dagblad fortæller, at "Dronning Alexandrine sagde, at det havde været en dejlig Rejse. Det har det sikkert ogsaa været. Den uslebne Hjærtelighed, vort jævne Kongepar har mødt fra Grønlanderne Side, har utvivlsomt medvirket til at gøre Turen rig paa gode og smukke Minder, og der er ingen Tvivl om, at for Aaturfolkene deroppe i det høje Nord har vort Kongepars Nærværelse været en Begivenhed, der aldrig glemmes."

Vore gamle Sagn fortæller om Kong Dan, som samlede Danmarks~

Side 161.~

Rige. Men Christian X gjorde noget lignende. Vi fik Sønderjylland igen og Kongen red derned og tog Landet i Besiddelse. Der var Tale

om, at Færingerne og islænderne tænkte paa at skilles fra Danmark; vor tidligere Regering havde gjort sit dertil, men i 1921 drig Kong Christian og Dronning Alexandrine derop, ja op til Grønland med, hvor ingen Konge før havde sat sin God. Det der naaedes, var at knytte disse Lande og disse Beboere fastere til Danmark. Vort Kongepar vandt i stort Maal Befolkningens Agtelse og Tillid. Oppe ved Grønland sejlede Kongeskibet mellem Isbjærge, tit ogsaa i Stormvejr, saa Rejsen var ikke fri for Farer. En Dag, en Torsdag Aften fik Kongeskibet gennem et traadløst Telegram Mælding om, at den svenske Damper "Bele" var strandet der oppe i ishavet. Den havde en Besætning paa 27 Mand og 5 Passagerer, der iblandt de danske Polarforskere Knud Rasmussen og Peter Freuchen. Nu sejlede Kongeskibet videre for at komme til Hjælp. Endelig Mandag Morgen traf man "Bele" staaende paa en Klippe med ødelagt Bund og Forstavnen i Vejret - tæt ved en ubeboet Klippeø, paa hvilken Mandskab og Passagerer var sat i Land og havde tilbragt omtr 4 Døgn i Telte (i Ishavet). Nu gjorde man sig rede til at tage de skibbrudne om Bord. Kongen, Dronningen og Kronprins Frederik sejlede over mod det strandede Skib, hvor de blev modtagne af den svenske Kaptajn, der var helt ulykkelig over sit Uheld. Kong Christian trøstede ham med, at Ulykker paa Havet ikke altid kunde undgaas osv. Kaptajn Sahlstrøm greb Kongens Haand, kyssede den og sagde med Graad i Stemmen: "Tak Du är ikke blot en Konning, utan Du är en Mand og en Sjømand". Nu tog Kongeskibet de skibbrudne om Bord og sejlede Syd paa, men Knud Rasmussen og Peter Freuchen gik om bord paa Motorskonnerten "Søkongen", som var sejlet herop med Proviant til Rasmussen.~ Kong Christian har nu skrevet sit Navn i Verdenshistorien. Han har været højere mod Nord end nogen anden Konge - selv Christian IV og deltaget i Redningsarbejdet der oppe.~

Side 162.~

I 1918 var jeg 2 Maaneder paa Skodsborg Sanatorium. Jeg mærkede ikke stor Bedring, men jeg blev klar over, at jeg var bleven for gammel til, at jeg kunde haabe paa nogen Bedring. Det var en kostbar Omgang, men det var Ansgar og vore andre Børn, der betalte for mig, og nogen Betydning fik Kuren; jeg fik det ikke værre, men Almenbefindedet snarest lidt bedre.~

I Decm 1918 anskaffede jeg mig et par Krykket, da det blev mig mere og mere vanskeligt at gaa ved et Par Stokke. Af Sygeplejeforeningen fik jeg at laane en Stol med Hjul under, saa jeg kunde køre ud, da jeg havde ondt ved at gaa. Denne Vogn var jeg ret glad ved; jeg havde den med til hellerup i Sommeren 1920 og brugte den noget derovre, navnlig havde jeg en ung Wiernerpige, - som Ansgar havde i Huset, til at køre mig ned til øresund eller over til Dora osv. I Midlertid havde vi set en anden Vogn, som paa mange Maader var bedre. Den tilhørte Ølhandler Godskesen, som havde brugt den til at køre sin Hustru i. Nu, da baade Godskesen og hans Hustru var døde, skulde Vognen sælges paa Auktion. om Formiddagen paa Auktionsdagen kom Maler Aage Petersen ind i Klaras Butik og bad, om vi vilde lade være at byde paa Vognen. Klara svarede nej; hun og hendes Søskende havde netop i Sinde at købe Vognen til mig. Petersen svarede, at han netop for Afholdsforeningens Regning skulde købe den for at forære mig den, saa hun maatte endelig ikke byde over. Af alt dette vidste jeg ikke noget, før Petersen om Aftenen kom op og skulde bede mig modtage en Gave fra Afholdsforeningen. Det var den omtalte Vogn. Den har Cyklehjul, Luftringe og Kuglelejer, saa den gaar let og er behagelig at sidde i. Jeg blev meget glad over Gaven. Det var nu flere Aar siden at jeg har kunnet udrette noget for Afholdssagen, saa jeg har ikke fortjent den Gave. Men den var velkommen.~

Side 163.~

Medens jeg opholdt mig paa Skodsborg, læste jeg Brevvekslingen mellem otto Møller og Skat Rørdam. Der var meget, som jeg var særdeles glad ved, men det undrede mig, at disse to fremragende Mænd havde saa liden Forstaaelse af Frimenighedssagen her paa Mors. Jeg traf en Mand mellem Ptienterne, med hvem jeg havde mange Samtaler, det var Diakon Adolf Hansen af Christianshavn. Han var født i Himmerland og havde hørt til Lunds Valgmenighed. Vi kom til at tale meget sammen om Frimenigheden. jeg kom til at omtale at jeg havde fulgt Menigheden, siden den blev oprettet i 1869. Jeg var den Gang Malersvend og var kommet til at arbejde i Jyllinge paa Sjælland og var kommet en Del der i Præstegaarden hos Provst Møller, som havde været præst paa Mors i Solbjærg. navnlig Fru Møller omtalte Lovet paa Mors, ogsaa Valgmenighedsrøret, saaledes, at jeg fik stor Interesse for denne Menighed og havde navnlig gennem "Dansk Folketidende" og senere gennem "Højskolebladet" fulgt den, indtil jeg selv kom til Mors og sluttede mig til Valgmenigheden. Vi talte meget sammen om denne Sag, ogsaa om en Bog af Frilærer Damsgaard, Klim, om Rasmus Lund og Frimenigheden, men vi var enige om, at vi savnede noget væsentligt i denne Bog, at den gav for liden Besked om Sammenstødet med Myndighederne. Adolf Hansen opfordrede mig nu til at skrive Frimenighedens Historie for dens første 50 Aar.~

Da jeg kom hjem fra Skodsborg, søgte jeg til Statsbiblioteket i Aarhus for at fasa at læse dels "Dansk Folketidende", dels "Højskolebladet" fra de tidligere Aargange, dels andre Skrifter vedrørende Kampen mellem Pastor Lund og Myndighederne, og nu udarbejdede jeg en historisk Redegørelse om sagen og søgte at finde en Forlægger dertil. Det var min Tanke at faa Bogen ud i Foraaret 1869 (!), da det saa var 50 Aar siden Valgmenigheden~

Side 164.~

egentlig blev stiftet, idet der købtes en Gaard til Præstebolig og til Byggeplads for Kirken. Jeg henvendte mig til Konrad Jørgensen, men fik til Svar, at han ikke længere drev Forlagsvirksomhed, men han bad mig om et mere kortfattet Uddrag til optagelse i "Højskolebladet". Saa gik jeg til Schönberg, som beklagede, at alt, hvad der hed Bogtrykkerarbejde, var bleven saa kostbart, idet baade Arbejds-løn og Papir m m var steget til det firdobbelte mod før Krigen, saa han turde ikke have med Sagen at gøre. Fra Gyldendal fik jeg omtr samme Svar. Han tilbagesendte Manuskriptet, som han satte til en Værdi af 500 Kr. Saa prøvede jeg "Samfundet for Danmarks Kirkehistorie". De beholdt Manuskriptet henved 1 Aar, og først da jeg bad om besked, fik jeg den Besked, at man gerne vilde have udgivet det, men gruede for udgifterne. I Midlertid fik jeg Bud om, at "Kirkeligt Samfund" gerne vilde have Manuskriptet. Jeg sendte det dertil og ventede atter næste 1 Aar paa Svar. Endelig fik jeg brev fra en af mine gamle udlærte. Bogtrykker Anton Larsen i Struer, som tilbød at udgive det. Nu bad jeg om Svar fra "Kirkeligt Samfund", og endelig kom Provst Hansen herop for at tale med mig om Sagen. Han sagde, at for menighedens Skyld var det for tidligt at udgive dens Historie. Der var personer, som var omtalt i Bogen, som endnu levede, og som det ikke var heldigt at drage frem. Man anerkendte mit Arbejde og vilde gerne beholde det i menighedens Arkiv til en senere Lejlighed, men naar menighedens Historie skulde skrives, ønskede man Bidrag fra flere af dens gamle Medlemmer. Provsten mente, at Frimenigheden kunde give mig et Par Hundrede Kr for mit Arbejde; det fandt han rimeligt, og vore Kaar er saaledes, at jeg ikke synes, jeg kan sige nej. Men jeg er ked af~

Side 165.~

at Bogen ikke kommer ud, men jeg maa indrømme, at Menigheden har Ret til at standse Udgivelsen.~

I Paasken 1921 kom Gunborg hjem fra Aarhus, hvor hun er Lærerinde, men var saa nærvækket, at hun stadig kunde sidde og græde. Det var svært at se hende saa daarlig, hun, som altid plejede og være rask og munter. Det, hun led af, var navnlig Søvnløshed; hun kunde ligge Nat efter Nat uden at faa Søvn. ogsaa var det hende svært at være ensom.- Hun talte bl a lidt med Fru Emma Kragh, der raadede hende til at gennemgaa en Kur for Nærvøsisitet paa gl Skovridergaard ved Silkeborg. Vi turde dog ikke lade hende rejse derned alene. Dagny rejste saa med hende - det var jo i Paaskeferien. Læge Bjerregaard tilraadede hende et Ophold der nede paa 2 Maaneder. men heller ikke Lægen turde lade hende være ene, men forlagte, at Dagny skulde blive der foreløbig. Læge lovede at skrive til Skoleinspektøren i Aarhus om Gunborg og om Dagny til Præsten i Ljørslev. Dagny blev da der ned nogle Dage. i imidlertid var der kommet en anden Lærerinde dertil, en Frøken Jensen, som var lige saa svag som Gunborg, og som ogsaa var ledsaget af en Søster, nu blev Gunborg og den syge Frøken Jensen godt kendt og blev Veninder, saa de blev enige om at bo sammen, saa kunde den raske Frøk Jensen og Dagny rejse hjem, hver til sin Gærning. Dagnys Præst tog meget pænt imod hende og havde intet at bebrejde hende. Moder tog til Aarhus for at ordne Gunborgs Sager. Overlæreren der tog ogsaa pænt mod Moder og sagde, at de satte stor Pirs paa Gunborg som Lærerinde. Hun kunde nu blive borte til sommerferien, og Skolen vilde betale for hendes Vikar, saa kunde de se, om hun saa kunde tage fat igen. Da de to Maaneder var gaaet, tog hun med Frøk Jensen til Randers en Tid, men saa fik de i Sinde at tage ud til Dagny og holde Ferie, der var jo mere Ro der ude end i en By. Frøk Jensens Søster tog med derud~

Side 166.~

tillige fik Dagny Besøg af en af sine Seminariekammerater, Frøk Gerda Stensen (?) fra København, der ogsaa var meget nærvøs. Hun havde saaledes 4 mere eller mindre Nærvøsvage Lærerinder derude i Ferien; hun fik dog først selv Ferie nogle Dage ind i August, og straks derefter rejste de andre, da deres Ferie var forbi.~

Gunborg kommer nu til at bo hos Frøk Ingrid Gyrring i Aarhus. Hun bor i sin Faders tidligere Villa og har Persionat væsentligst for Skoleelever af Familien. Vi haaber at dette maa være heldigt for Gunborg, saa hun nu kan passe sin Skole uden at bekymre sig om Madlavning osv.~

12 August fik vi Brevkort fra Gunborg. Hun har nu taget fat paa sin Skolegærning igen og begynder sig vel derved. Nu haaber vi, at hun ogsaa maa finde den Fred i sin Barnetor, som hun selv føler, hun savner, men som Dagny har